

มะฮัรในกฎหมายอิสลาม: สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิถล อำเภอเมือง
จังหวัดยะลา

**Mahar In Islamic Law : States and Problems of Implementation for Muslims in Lidun
Muang Yala**

มารียะฮะ สารณะ
Mariyoh Sarana

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Arts in Islamic Studies
Prince of Songkla University**

2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์   มะฮัรในกฎหมายอิสลาม: สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม
 ตำบลลิคตล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ผู้เขียน   นางสาวมารีเยาะ สารณะนะ

สาขาวิชา   อิสลามศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
 (ดร.อัสมัน เตอาลี)

.....ประธานกรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต)

.....กรรมการ
 (ดร.อัสมัน เตอาลี)

.....กรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.อับดุลเลาะ การ์รีนา)

.....กรรมการ
 (ดร.อานิส พัฒนปรีชาวงศ์)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้นำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา

.....
 (ศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ ฟาร์รุ่งสว่าง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้เป็นผลมาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความ
ขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ดร.อัสมัน เตอาลี)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(นางสาวมารีเยาะ สารณะ)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อนและไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางสาวมารีเยาะ สารณะ)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ชื่อวิทยานิพนธ์	มะฮัรในกฎหมายอิสลาม : สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
ผู้เขียน	มารีเยาะ สารณะนะ
สาขา	อิสลามศึกษา
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับมะฮัรในกฎหมายอิสลาม (2) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิมในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา (3) เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาในการนำไปใช้ของมุสลิมในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยภาคเอกสารและภาคสนาม เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้วจำนวน 20 ครอบครัว และประกอบด้วยคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ประเด็นสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้ว และเจาะลึกเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการนำไปใช้ของมุสลิม และหาแนวทางแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิมในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ในการสมรสนั้น อิสลามได้บัญญัติมะฮัร เพื่อเป็นการเปิดเผยความต้องการอย่างจริงจังของผู้ชายที่ประสงค์จะอยู่ร่วมกันเป็นสามีภรรยากับผู้หญิง และดำเนินตามหลักการใช้ชีวิตคู่อย่างสมเกียรติ มะฮัรในกฎหมายอิสลาม คือ ทรัพย์สินเงินทองหรือคุณประโยชน์อื่นๆที่ฝ่ายชายต้องมอบให้ฝ่ายหญิง เนื่องจากการสมรส ดังปรากฏในอัลกุรอาน ความว่า “และพวกเขาจงให้ทรัพย์สินมะฮัรแก่บรรดาหญิง ด้วยความเต็มใจ”

2. สภาพและปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิม ในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยพบว่าปัญหาหรือสภาพปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดค่ามะฮัร ของมุสลิมในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา สภาพความเป็นอยู่ของประชากรส่วนใหญ่จะอาศัยเป็นชุมชนกิ่งเมือง ประกอบอาชีพ ฐานะ และตำแหน่งทางสังคมที่หลากหลาย เช่น รับราชการ พนักงานบริษัท เกษตรกร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อิมามมัสยิด ตลอดจนนักการเมืองท้องถิ่น เป็นต้น ประชากรตำบลลิดล

อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาที่หลากหลายเช่นกัน และหลายระดับ เช่น สำเร็จจากต่างประเทศ สถาบันอุดมศึกษา และสถาบันการศึกษาเอกชน เป็นต้น อีกทั้งค่านิยมประชากรในพื้นที่ตำบลลิคิล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ยังมีการแข่งขันในลักษณะวัตถุนิยมค่อนข้างสูง

3.แนวทางการแก้ปัญหาในการนำไปใช้ของมุสลิมในตำบลลิคิล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่าการแก้ปัญหาคควรให้ผู้นำศาสนาในชุมชน ทั้งคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด อีมีม เคาเดอฎิบ บิลาตจะต้องช่วยกันในเรื่องของการให้ความรู้ในเรื่องกับประชาชนในชุมชนให้มีความรู้ในเรื่องการกำหนดมะฮัรอย่างถ่องแท้ ว่าแท้จริงนั้นบทบัญญัติกฎหมายอิสลามส่งเสริมให้มีการเรียกมะฮัรในระดับน้อยๆนอกจากนี้ทางฝ่ายหญิงจะต้องมีการศึกษาบทบัญญัติเรื่องมะฮัรด้วย ตลอดจนทั้งสองฝ่ายน่าจะเกิดการตกลงเกี่ยวกับเรื่องการกำหนดมะฮัรกันก่อนแต่งงาน เพื่อที่จะไม่ให้ทั้งสองฝ่ายนั้นมีความผิดหวังในเรื่องของการแต่งงานและเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายนั้นดำเนินชีวิตคู่อย่างมีความสุขตลอดไปทั้งโลกนี้และโลกหน้า

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Thesis Title Mahar In Islamic Law : States and Problems of Implementation for Muslims in Lidun Muang Yala
Author Mrs. Mariyoh Sarana
Major program Islamic Studies
Academic Year 2017

ABSTRACT

The objectives of this research h were 1) To study mahar in Islamic laws 2) To study states and problems of Implementation for muslims in Lidun Muang Jala 3) To study the solution to the problem of using Muslims in Lalun Muang d Yala

This research was qualitative research including documents and filed study. The research instrument were Interview form including 20family with having daughters was married and including the question for interview The Issues for interview the sample group of them bout states and problems of implementation for muslims. Find solutions and problems related to the mahar

The results found that

1.mahar were money or other benefit which the male spouse provide to her due to married (nikah) as Allah say in the Al-quran: “And give women (upon marriage) their bridal gifts graciously”

2.That the concept of Mahar families in the lidun muang Jala state is different and not a motto with the correct Islamic perspective, since the extent of dependence on the social, financial and practical situation is contrary to the concept of mahar in Islam

3. On the imams of the mosque and officials to call the Department State awareness of the community and the intensification of seminars to raise awareness of the community to the correct concept of the mahar and the risk of rising the amount of mahar on the community to prevail in the happiness between individuals And society

موضوع البحث المهر في الشريعة الإسلامية: وضع ومشاكل تطبيقية للمسلمين
 في مقيم ليدون دائرة مغانج ولاية جالا
الباحث مارية سارأنا
قسم التخصص الدراسات الإسلامية
العام الدراسي 1438 هجرية

مستخلص البحث

يهدف هذا البحث إلى: (1) دراسة مهر في الشريعة الإسلامية (2) دراسة وضع مهر ومشاكلها في مقيم ليدون دائرة مغانج ولاية جالا (3) دراسة كيفية حل مشكلات المهر في مقيم ليدون دائرة مغانج ولاية جالا

تناولت هذه الدراسة الجانب الميداني للبحث عن طريق المقابلة الشخصية عشرون عائلات الذين لديهم بنات المتزوجات وقد احتوت الأسئلة المقابلة الشخصية عن وضع المهر ومشكلاتها في مقيم ليدون دائرة مغانج ولاية جالا البحث عن الحلول والمشكلات المتعلقة للمهر

وقد توصل الباحث إلى النتائج التالية:

- 1) المهر حق ومال الذي يستحقه الزوجة على الزوج بالعقد
- 2) أن مفهوم المهر لدى عوائل في مقيم ليدون دائرة مغانج ولاية جالا مغايرة وليست منطابقة مع منظور الإسلامية الصحيح حيث أن مقدار المهر تعتمد على وضع الاجتماعي والمالي والعملي. مخالفا للمفهوم المهر في الإسلام
- 3) على أئمة المسجد والمسؤولين في مقيم ليدون دائرة مغانج ولاية جالا توعية المجتمع وتكثيف عقد ندوات للتوعية المجتمع للمفهوم الصحيح للمهر والمخاطر من ارتفاع قدر المهر على المجتمع حتى يسود الرفاء والسعادة بين الأفراد المجتمع

กิตติกรรมประกาศ

บรรดาการสรรเสริญทั้งหมดเป็นเอกสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงอภิบาลแห่งสากลจักรวาลขอความสันติสุขจงประสบแก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้ซึ่งเป็นผู้ชี้แนะแนวทางที่เที่ยงตรง และเป็นแบบฉบับอันดีงามแก่มวลมนุษยชาติ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความปลอดภัยและความโปรดปราน และการอนุเมตตาจากอัลลอฮ์ ﷻ และความอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ดร.อัสมัน แตะอาลี ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ทั้งยังกรุณาถ่ายทอดองค์ความรู้แนวคิด และทักษะต่างๆ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ตลอดจนเสนอข้อคิดเห็น แก่ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ด้วยความเอาใจใส่ ห่วงใย ตลอดจนและขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต รองศาสตราจารย์ ดร.อับดุลเลาะ การ์รีนา ดร.อาณิส พัฒนปรีชาวงศ์ คณะกรรมการสอบทุกท่านที่กรุณาให้การชี้แนะ เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์นอกจากนั้นยังต้องขอขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาเสียสละเวลามาเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต และ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทรอง ตรวจสอบเครื่องมือสำหรับการวิจัย

ขอขอบคุณผู้นำศาสนาอิมามมัสยิดบ้านบาตันนายชาการ์ริยา ยูไซ๊ะ เคาะฎีบนาย ฮัสบูเลาะ ยูไซ๊ะ และบิลาลนายมะคารี กานู และโต๊ะครูสถาบันปอเนาะ ครูสอนศาสนาสามัญ โรงเรียนประทีปวิทยา และชาวบ้านตำบลลิคัล ที่ได้เสียสละเวลาให้ข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบคุณบรรดาคณาจารย์ ภาควิชาอิสลามศึกษา ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ตลอดระยะเวลาการศึกษาในหลักสูตรนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกคนในครอบครัวรวมทั้งเพื่อนๆ ที่ให้การสนับสนุน และเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา ขอเอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ โปรดทรงอภิบาลในความผิดพลาดต่าง ๆ และตอบแทนความดีงามแก่ผู้วิจัย ครอบครัว ตลอดจนคนละบุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงโปรดประทานความรัก ความเมตตา และความปลอดภัยแก่บุคคลดังกล่าวด้วยเทอญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	5
ABSTRACT	7
مستخلص البحث	8
กิตติกรรมประกาศ	9
สารบัญ	10
รายงานตาราง	13
ตารางปริวรรตอักษรอาหรับ- ไทย	13
ตารางปริวรรตอักษรอาหรับ-อังกฤษ	16
บทที่ 1 บทนำ	
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 อักูอราน อัลหะดีษ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	10
1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย	11
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	11
1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น	13
1.7 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	14
1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ	15
1.9 วิธีการดำเนินวิจัย	15
บทที่ 2 บทบัญญัติของมะฮัรในกฎหมายอิสลาม	18
2.1 นิยามของมะฮัรในเชิงภาษา	18
2.2 นิยามของมะฮัรในเชิงวิชาการ	18
2.3 เหตุผลในการการบัญญัติมะฮัร	19
2.4 บทบัญญัติของมะฮัร	21

2.5 ผู้มีสิทธิในค่ามะฮัร	23
--------------------------	----

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.6 ใครคือผู้กำหนดมะฮัร	24
2.6.1 ช่วงเวลาทำสัญญาสมรส	24
2.6.2 เมื่อสิ้นสุดสัญญาสมรส	24
2.7 การกำหนดอัตรามะฮัร	25
2.7.1 อัตราต่ำสุดของมะฮัร	25
2.7.2 ไม่มีการกำหนดอัตราสูงสุดของมะฮัร	26
2.7.3 อัตราขั้นสูงสุดของมะฮัร	27
2.7.4 สาเหตุที่ให้เรียกค่ามะฮัรสูง	27
2.7.5 ผลที่เกิดจากเรียกค่ามะฮัรสูง	28
2.7.6 วิธีการให้มีความสมดุลในการเรียกมะฮัร	29
2.7.8 สิ่งที่น่ามาระบุเป็นมะฮัร	30
2.7.9 สิ่งที่น่ามาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับฮาฟีอี	30
2.7.10 สิ่งที่น่ามาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับหะนะฟี	31
2.7.11 สิ่งที่น่ามาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับมาลิกีย์	32
2.7.11 ประเภทของมะฮัร	33
บทที่ 3 สภาพและปัญหาการนำไปใช้ของมุสลิมในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา	38
3.1 ผู้นำศาสนาตำบลลิดล	38
3.2 โต๊ะครูสถาบันปอเนาะการศึกษาตำบลลิดล	42
3.3 ครูสอนศาสนาสามัญโรงเรียนประทีปวิทยา	44
3.4 ชาวบ้านตำบลลิดล	47
บทที่ 4 แนวทางในการแก้ปัญหาของการนำไปใช้ของมุสลิมตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา	49
4.1 ประเด็นที่หนึ่ง: ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัร	49
4.2 ประเด็นที่สอง: ผู้ที่มีสิทธิกำหนดมะฮัร	52
4.3 ประเด็นที่สาม: ปัญหาในการกำหนดมะฮัร	53
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	56

	(12)
5.1 สรุปผลการวิจัย	58
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	59
5.3 ข้อเสนอแนะ	65
บรรณานุกรม	67
ภาพผนวก ก แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก	71
ภาพผนวก ข ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัย	76
ภาพผนวก ค ภาพถ่ายภาพสนาม	81
ภาพผนวก ง นิพนธ์ต้นฉบับ	88
ประวัติผู้เขียน	110

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ตารางเปรียบเทียบอักษรอาหรับ-ไทย
วิทยาลัยอิสลามศึกษา ฉบับปรับปรุง2558

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย
ء ، أ	อลีฟ/ฮัมชะฮฺ	อ ในกรณีเป็นพยัญชนะไทยและ ฮ ในกรณีเป็นตัวสะกดสุดท้าย
ب	บอ	บ
ت	ตอ	ต
ث	ษอ	ษ
ج	ญีม	ญ (จัญ ในกรณีเป็นตัวสะกด)
ح	ฮอ	ฮ
خ	กอ	ก
د	ดอล	ด
ذ	ษาล	ษ
ر	รอ	ร
ز	ซัย	ซ
س	ซีน	ส มีข้อยกเว้นเช่น อีซา มูซา ยาซีน เป็นต้น
ش	ชีน	ช
ص	ศอด	ศ
ض	ฎอด	ฎ
ط	ฏอ	ฏ
ظ	ศอ	ศ
ع	อัยนุ	อ
غ	ฆัยนุ	ฆ
ف	ฟา	ฟ
ق	กอฟ	ก

ك	กาฟ	ก
ل	ลาม	ล
م	มีม	ม
ن	นูน	น
هـ	ฮาฮ์	ฮ ในกรณีเป็นพยัญชนะและ ฮ์ ในกรณีเป็นตัวสะกดตัวสุดท้าย ฮ์
و	วาว	ว
ي	ยาฮ์	ย
الفتحة	อัลฟัตสะฮฺ อ่านสระข้างบน	- [~] (ในกรณีมีตัวสะกด เช่น มัรวาน อาคัม ฯ) ะ, -ะฮ์ อี (ในกรณีมีตัวสะกด ละสระในบาง กรณี เช่น อะลี บะนี ฯ)
الكسرة	อัลกัศเราะฮฺ อ่านสระข้างล่าง	-
الضمة	อัญญุมมะฮฺ อ่านสระข้างหน้า	-
الفتحة الممدودة	อัลฟัตสะฮฺ อัลมัมคุดะฮฺ	า (อ ในกรณีมีตัวสะกด เช่น อัลฟา รอบ ฯ)
الكسرة الممدودة	อัลกัศเราะฮฺ อัลมัมค	-
الضمة الممدودة	อัญญุมมะฮฺ อัลมัมคุดะฮฺ	-
ال- الشمسية	อลีฟ ลาม อัจซัมชียะฮฺ	อั-ตามด้วยพยัญชนะตัวแรกของคำต่อไป เช่น อัคคีน, อัญญีน ฯ
ال- القمرية	อะลีฟ ลาม อัลเกาะมะรียะฮฺ	อัล ตามด้วยคำต่อไปโดยไม่ต้องเว้น วรรค เช่น อัลกุรอาน, อัลลอฮฺ, อัลอิสลาม ฯ
ة	ตาอ์มัรบูฎะฮฺ	ฮ์ เป็นเสียงเดียวกับ ฮฺ กรณีอ่านหยุดเป็นเสียง ฮ์ กรณีอ่านต่อเนื่องเป็นเสียง ต

๕	ยา ฟูฟูฟูฟูฟูฟู	อ่านและสะกดตามการเขียน เช่น ฟิ
๕	ยา ฟูฟูฟูฟู หรือ ยา ฟูฟูฟูฟูฟู	สะกดยา ฟูฟูฟูฟู เช่น ฟูฟู ฟูฟูฟูฟูฟูฟู

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ตารางเปรียบเทียบอักษรอาหรับ-อังกฤษ
ของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกา

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะอังกฤษ
أ	อลีฟ	a
ب	บอ	b
ع	ฮัมซะฮ์	'a, 'i, 'u
ت	ตอ	t
ث	ษอ	th
ج	ญีม	j
ح	หออ	h
خ	คอ	kh
د	ดอล	d
ذ	ษอล	dh
ر	รออ	r
ز	ซาย	z
س	ซีน	s
ش	ชีน	sh
ص	ศอด	ṣ
ض	ฎอด	ḍ
ط	ฏออ	ṭ
ظ	ซออ	ẓ
ع	ฮัยน	'a, 'i, 'u
غ	ฆอยน	gh
ف	ฟออ	f
ق	กอฟ	q

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะอังกฤษ
ك	กาฟ	k
ل	ลาม	l
م	มีม	m
ن	นูน	n
هـ	ฮ่าฮ์	h
و	วาว	w
ي	ย่าฮ์	y
ة ، قة	ท่าฮ์	h,t
(الفتحة)	ـَ , ـِ , ـِ	a ,ay, aw
(الفتحة الممدودة)	ـَ	ā
(الكسرة)	-	i
(الكسرة الممدودة)	ـِ	ī
(الضمة)	ـُ	u
(الضمة الممدودة)	ـُ	ū
ال- الشمسية		al-_ (al-Tirmidhiy)
ال- القمرية		al-_ (al-'Islāmiyah)
الكسرة المشددة		iiy
الضمة المشددة		uww

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

การมีคู่ครองเป็นเรื่องธรรมชาติที่พระองค์อัลลอฮ์^ﷻได้ปลูกฝังไว้ในสัญชาตญาณของสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งที่เป็นมนุษย์ สัตว์ และพืช โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระองค์ทรงกำหนดแนวทางการรักษาเชื้อสายวงศ์ตระกูลด้วยการมีคู่ครองตามกฎเกณฑ์ที่พระองค์ทรงกำหนดไว้เช่นกัน ในเรื่องนี้พระองค์ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴾

(الذاريات: 49)

ความว่า “และจากทุกๆ สิ่งนั้นเราได้สร้างขึ้นเป็นคู่เพื่อพวกเจ้าจะได้ใคร่ครวญ”

(อัลซารียาต อายะฮที่ :49)

พระองค์ อัลลอฮ์^ﷻได้ยืนยันไว้ว่า พระองค์ทรงสร้างคู่ครองให้แก่มนุษย์เพื่อให้เกิดความรัก ความอบอุ่น และความเมตตา เพื่อพวกเขาจะได้ใช้ชีวิตร่วมกัน ดังที่พระองค์อัลลอฮ์^ﷻได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا
وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴾

(الروم:21)

ความว่า “และส่วนหนึ่งของสัญญาณทั้งหลายของพระองค์ คือการที่พระองค์ได้ทรงสร้างคู่ครองให้แก่พวกเจ้าเองจะได้สงบอยู่กับนาง และ

ทรงให้มีความรักใคร่และเมตตาระหว่างพวกเจ้า แท้จริงในการนี้ย่อม
เป็นสัญญาณแก่กลุ่มชนผู้ไตร่ตรอง”

(อัลรุม อายะฮฺที่ :21)

(Al-khin, 1996:2/9) มีใจความว่า “เมื่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้ทรงสร้างมนุษย์
ขึ้นมาและได้กำหนดให้มนุษย์นั้นมีสัญชาติญาณความต้องการทางเพศที่ทำให้ผู้ชายมอง
สตรีด้วยความพึงพอใจเช่นเดียวกับสตรีทางธรรมชาติในด้านนี้และจัดให้มีการดำเนินการ
การอย่างเป็นระบบ โดยการได้บัญญัติการสมรส เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่พึง
ตัวอย่างมั่นคง และแน่นแฟ้นอยู่ในส่วนลึกของมนุษย์ทั้งเพศชายและเพศสตรี โดยถือว่า
การสมรสเท่านั้นที่จะสนองความต้องการชนิดนี้ได้อย่างระบียบ ซึ่งอิสลามไม่ได้ใช้ให้เก็บ
กอดสัญชาติญาณนี้ไว้และไม่ได้ทำลายความเป็นชายด้วยการห้ามสมรสหรือด้วยการ
เรียกร้องไปสู่ลัทธิการไม่มีภรรยา”

(อรุญ นุญชม.ม.ป.ป.4:5 และ Al-khin 1996 2/10) ได้กล่าวว่าอิสลามก็ไม่ปล่อยให้
สัญชาติญาณความต้องการทางเพศของมนุษย์เป็นไปอย่างอิสระเสรีอย่างไร้ขอบเขต เพราะ
จะเป็นการทำลายตนเอง ทำลายผู้อื่น ทำลายจริยธรรม และทำลายสถาบันครอบครัว และ
เป็นการเปิดประตูรับการล่อลวงของชัยฏอน (มารร้าย) แต่อิสลามมีจุดยืนที่มั่นคง อยู่ที่สาย
กลางตอบสนองความต้องการทางธรรมชาติของมนุษย์โดยให้พวกเขาสามารถแสดง
บทบาทในทางที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ในการกำเนิดมนุษย์และดำรงคงอยู่ต่อไป

อิสมาแอ อาลี กล่าวว่า “มะฮฺร คือทรัพย์สินค่าสมรสที่ชายต้องการชำระให้แก่สตรี
อันเนื่องมาจากการสมรส และเป็นสิทธิโดยสมบูรณ์ของภริยาเพียงผู้เดียวเท่านั้นโดยบุคคล
อื่นไม่มีสิทธิใดๆเลยในมะฮฺรไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม” (อิสมาแอ อาลี 2547: 61) พระองค์
ﷻ ได้ตรัสไว้

﴿وَأْتُوا النِّسَاءَ صِدْقًا مِّنْ نَّبْوَانِ﴾

(النساء:4)

ความว่า “และพวกเจ้าจงมอบแก่บรรดาสตรี ซึ่งมะฮัรของพวกนาง ด้วยความเต็มใจ”

(อันนิซาอฺ อายะฮฺที่ 4)

มะฮัร อาจจะเป็นเงินทองหรือทรัพย์สินอย่างอื่นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นกับข้อตกลงทั้งสองฝ่ายเช่น บ้านเรือนเรือกสวน ไร่นา เครื่องประดับฯลฯ สิทธิและประโยชน์จากทรัพย์สิน เช่น สิทธิการอาศัยอยู่บ้าน สิทธิการเพาะปลูกบนที่ดินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้จากทรัพย์สินและสามารถกำหนดเป็นราคาได้(อิสมาแอ อาลี, 2547:61)

มะฮัร ไม่ใช่ค่าตัวในการประเมินราคาของสินค้ำผู้หญิงจึงมิใช่สินค้ำที่ผู้ปกครองสามารถตั้งราคาตัวเพื่อซื้อขายกัน ถ้าค่าตัวสูงกลับกลายเป็นว่าสินค้ำนั้นต้องดี แต่ถ้าค่าตัวถูกสินค้ำที่ได้ อาจไม่ใช่ของดี การมอบในลักษณะนี้ถือเป็นการดูถูกศักดิ์ศรีของสตรี เพราะของแพงอาจไม่ใช่ว่าคิดไว้ก็ได้ อิสลามจึงไม่กำหนดค่ามะฮัร แต่ได้มอบหมายไว้กับความพร้อมของฝ่ายชายและความสบายใจของฝ่ายหญิง ซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของแต่ละสังคมที่แตกต่างกันไปอัลกุรอานได้กล่าวถึงเรื่องราวในอดีตที่นะบิซุฮัยบ์ได้ยกลูกสาวให้แต่งงานกับนะบิมูซาโดยตั้งเงื่อนไขว่าให้นะบิมูซา ทำงานเป็นลูกจ้างเป็นเวลา 8 ปีเพื่อเป็นค่าตอบแทนในการแต่งงานในครั้งนี้ ซึ่ง นะบิมูซา ได้เพิ่มอีก 2 ปีรวมเป็น 10 ปีการทำงานโดยไม่คิดค่าจ้างในครั้งนี้ หากประเมินเป็นตัวเลขแล้วนับเป็นจำนวนที่มากพอสมควร แต่ไม่ใช่เป็นหลักฐานเพื่อนำจะมาปฏิบัติ อย่างน้อยเพื่อเป็นบทเรียนว่าการกำหนดค่ามะฮัรระหว่างแหวนเหล็กเพียงหนึ่งวงหรือการสอนอัลกุรอานกับการเป็นลูกจ้างเป็นระยะเวลาถึง 10 ปี นั้นขึ้นอยู่กัธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติกันในสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย¹

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นพบว่าประเด็นการกำหนดค่ามะฮัรจะส่งผลต่อการตกลงหรือยกเลิกสำหรับคู่หมั้นในอนาคตได้ ซึ่งผู้วิจัยกำลังศึกษาและพบปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดค่ามะฮัร ของมุสลิมในตำบลลิคด อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งมีหลายประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นว่า สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของตำบลลิคด อำเภอเมือง จังหวัดยะลา อยู่ห่างจาก

¹ มัสลัน มาหะมะ แต่งงานง่าย ซินายาก มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

ยะลาประมาณ 12 กิโลเมตร สภาพความเป็นอยู่ของประชากรส่วนใหญ่จะอาศัยเป็นชุมชน กิ่งเมือง ประกอบอาชีพ ฐานะ และตำแหน่งทางสังคมที่หลากหลาย เช่น รับราชการ พนักงานบริษัท เกษตรกร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อิมามมัศยิด ตลอดจนนักการเมืองท้องถิ่น เป็นต้น ประชากรตำบลลิคิล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาที่ หลากหลายเช่นกัน และหลายระดับ เช่น สำเร็จจากต่างประเทศ สถาบันอุดมศึกษา และ สถาบันการศึกษาปอเนาะ เป็นต้น อีกทั้งค่านิยมประชากรในพื้นที่ตำบลลิคิล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ยังมีการแข่งขันในลักษณะวัตถุนิยมค่อนข้างสูง ซึ่งทั้งหมดนี้มีความเกี่ยวข้องกับการกำหนดมะฮัรที่มีแนวโน้มสูงอีกด้วย

ดังนั้นด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจและเล็งเห็นความสำคัญจะศึกษา เรื่อง “มะฮัรในกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิคิล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา” ซึ่งผู้วิจัยมีความมุ่งหวังที่จะให้วิจัยเรื่องนี้ สามารถนำไปเป็น แนวทางในการแก้ปัญหาเรื่องมะฮัรดังกล่าวและส่งเสริมในการปฏิบัติเพื่อสอดคล้องกับ เจตนารมณ์ของกฎหมายอิสลามต่อไป

1.2 อัลกุรอาน อัลหะดีษ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องมะฮัรในกฎหมายอิสลาม:สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของ มุสลิม ตำบลลิคิล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้รวบรวมเนื้อหาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

1.2.1 อัลกุรอาน

สำหรับเรื่องมะฮัรพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในซูเราะฮ์ต่างๆดังต่อไปนี้

1.2.1.1 พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَأَتَوْنَا نِسَاءَ صَدَقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبَّنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا
فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا﴾

(النساء: 4)

ความว่า “และพวกเจ้าจงให้แก่บรรดาหญิงซึ่งมะฮัรของนาง ด้วยความเต็มใจ แต่ถ้านางเห็นชอบที่จะให้สิ่งหนึ่งแก่พวกเจ้าจากมะฮัรนั้นแล้ว ก็จงบริโภคสิ่งนั้นด้วยความเอร็ดอร่อยและโอชา”

(อันนิซาอฺ อายะฮฺที่ 4)

อายะฮฺอัลกุรอานที่กล่าวนั้นมีความสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์นี้คือมะฮัรเป็นสิ่งที่ได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายอิสลามเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ฝ่ายชายทุกคนต้องให้แก่ฝ่ายหญิงด้วยความเต็มใจทั้งสองฝ่ายโดยในอายะฮฺไม่ได้บอกถึงจำนวนเท่าไรถึงจะเรียกว่ามะฮัรได้โดยได้กล่าวแต่เป็นสิ่งที่นางชอบ ดังนั้นจำเป็นต้องกลับมาดูที่สภาพความพร้อมของทั้งสองฝ่าย เพื่อที่จะกำหนดค่าของมะฮัรให้สอดคล้องและยินดีเต็มใจทั้งสองฝ่ายได้

1.2.1.2 พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَّا وَرَاءَ ذَٰلِكُمْ أَن تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِن بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾

(النساء: 24)

ความว่า “และบรรดาหญิงที่อยู่ในปกครองของสามี นอกจากที่มีมือขวาของพวกเจ้าครอบครองเป็นบัญญัติของอัลลอฮฺที่มีแก่พวกเจ้า และได้ถูกอนุมัติให้แก่พวกเจ้าที่นอกเหนือจากนั้นในการที่พวกเจ้าจะแสวงหามาด้วยทรัพย์ของพวกเจ้าในฐานะเป็นผู้แต่งงานมิใช่ในฐานะผู้ล่วงประเวณี ดังนั้นหญิงใดที่พวกเจ้าเสพสุขด้วยนางจากบรรดาหญิงเหล่านั้น ก็จงให้แก่พวกนาง ซึ่งสินตอบแทนแก่พวกนาง

ตามที่มีกำหนดไว้และไม่เป็นบาปใด ๆ แก่พวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าต่าง
ยินยอมกันในสิ่งนั้น หลังจากที่มิกำหนดคนนั้นขึ้นแท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรง
รอบรู้ ผู้ทรงปรีชาญาณ”

(อันนิซาอฺ อายะฮฺที่ 24)

1.2.1.3 พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمْ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ
فَرِيضَةً وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَى الْمَوْسِعِ قَدْرَهُ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدْرُهُ مَتَاعًا
بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ﴾

(البقرة : 236)

ความว่า “ไม่มีบาปใด ๆ แก่พวกเจ้า ถ้าหากพวกเจ้าหย่าหญิง โดยที่
พวกเจ้ายังมีได้และต้องพวกนางหรือยังมีได้กำหนดมะฮัรใดๆแก่
พวกนางและจงให้นางได้รับสิ่งที่อำนาจประโยชน์แก่พวกนางโดยที่
หน้าที่ของผู้มีงั้นนั้นคือตามกำลังความสามารถของเขาและหน้าที่ของ
ผู้ยากจนนั้นคือตามกำลังความสามารถของเขาเป็นการให้ประโยชน์
โดยชอบธรรมเป็นสิทธิเหนือผู้กระทำดีทั้งหลาย”

(อัล-บะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ : 236)

1.2.1.4 พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَمَنْ لَّمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ
فَمِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِّنْ فِتْيَانِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ
بِإِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِّنْ بَعْضٍ فَاذْنِ بِأَهْلِيهِنَّ وَأَتُوهُنَّ
أُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرِ مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ
أُحْدَانٍ فَإِذَا أَحْصَيْتُمْ أَنْ تَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى
الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَأَنْ
تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَّكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾

(النساء: 24)

ความว่า “และผู้ใดในหมู่พวกเจ้าไม่สามารถมีกำลัง ที่จะแต่งงานกับ บรรดาหญิงอิสระที่มีศรัทธาได้ก็จงแต่งงานกับเด็กสาว ของพวกเจ้าที่เป็นผู้ศรัทธาในหมู่ที่มีมือขวาของพวกเจ้าครอบครอง และอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงรอบรู้อย่างที่ในการศรัทธาของพวกเจ้าบางคนในหมู่พวกเจ้านั้นมาจากอีกบางคน ดังนั้นจงแต่งงานกับพวกนางด้วยการอนุมัติจากผู้เป็นนายของพวกนาง และจงให้แก่พวกนางซึ่งสินตอบแทนของพวกนางโดยชอบธรรมในฐานะที่พวกนางเป็นหญิงที่ได้รับการแต่งงานมิใช่เป็นหญิงที่ค้าประเวณี และไม่ใช้หญิงที่ยึดเอาชายเป็นเพื่อนสนิท เมื่อพวกนางได้รับการแต่งงานแล้ว หากพวกนางกระทำความชั่ว พวกนางก็จะได้รับโทษครั้งหนึ่งของโทษที่บรรดาหญิงอิสระได้รับ นั่นสำหรับผู้ในหมู่พวกเจ้าที่กลัวทำชั่วและการที่พวกเจ้าอดกลั้นไว้ได้นั้นเป็นการดีกว่าสำหรับพวกเจ้าและอัลลอฮ์ เป็นผู้ทรงอภัยโทษ ผู้ทรงเมตตาเสมอ (อันนิสาอ์ อายะฮ์ที่ 24)

1.2.2 อัลหะดีษ

สำหรับหะดีษนั้นมีหลากหลายหะดีษที่เกี่ยวข้องแต่ผู้วิจัยเลือกหะดีษดังต่อไปนี้

1. หะดีษที่เล่าจากอะบีซะละมะห์² ไระฎียัลลอฮุอันฮุ

((أَنَّه قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَمْ كَانَ صَدَاقُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَتْ: «كَانَ صَدَاقُهُ لِأَزْوَاجِهِ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ أُوقِيَّةً وَنَشًّا» ، قَالَتْ: «أَتَدْرِي مَا النَّشُّ؟» قَالَ: قُلْتُ: لَا، قَالَتْ: «نِصْفُ أُوقِيَّةٍ، فَتِلْكَ خَمْسِمِائَةٌ دِرْهَمٍ، فَهَذَا صَدَاقُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَزْوَاجِهِ»))

² หะดีษนี้ในเศาะฮิฮ์มุสลิมหะดีษเลขที่ (3474) ในกิตาบนิกาฮ บทเศาะดากและยินยอมให้มะฮัรเป็นการสอนอัลกุรอานและแหวนเหล็กและเป็นสิ่งอื่น ๆ ที่มีค่าน้อยหรือมีค่ามาก

(أخرجه مسلم، 3474:1981)

ความว่า “เล่าจากอะบิซะละมะห์ บินอับดุลเราะห์มาน رضي الله عنه ว่า :ข้าพเจ้า ได้ถามอาอิชะห์ رضي الله عنها ว่า มะฮัรของท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ นั้นเท่าไร นางได้กล่าวว่า: มะฮัรของท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ มอบให้แก่บรรดาภริยาของท่าน นั้นสิบสองออนซ์และนัชซ์ นางได้กล่าวว่า : เธอรู้ไหมว่านัชซ์คืออะไร? ข้าพเจ้าตอบว่า: ไม่รู้ นางจึงกล่าวว่า: ครึ่งออนซ์ ดังนั้น มันก็เท่ากับห้า ร้อยดิรฮัม นี่คือนะฮัร ของท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้จ่ายให้แก่บรรดาภริยาของท่าน”

(หะดีษบันทึกโดยMuslim, 3474: 1631)

2.หะดีษที่เล่าจากอานัสบุตรมาลิก³

((أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى عَلِيَّ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ أُنْزِرَ صُفْرَةً، فَقَالَ: «مَا هَذَا؟» قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي تَزَوَّجْتُ امْرَأَةً عَلَى وَزْنِ نَوَاةٍ مِنْ ذَهَبٍ، قَالَ: فَبَارَكَ اللَّهُ لَكَ، أَوْلَمْ وَلَوْ بِشَاةٍ))

(أخرجه مسلم، 3475 :1981)

ความว่า “แท้จริงท่านนบี ﷺ เห็นรอยสีเหลืองอยู่บนร่างของอับดุลเราะห์มานบุตรเอาฟมีรอยสีเหลืองอยู่⁴ ท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า :โอ้ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ฉันได้สมรสแล้วเป็นสตรีคนหนึ่งด้วยน้ำหนักเท่าเมล็ดอินทผลัมเป็นทองคำ ท่านได้กล่าวว่า : ขอให้อัลลอฮ์ทรงเพิ่มพูนให้ท่านจงฉลองการสมรสเถิดแม้ด้วยแพะหนึ่งตัว”

³ หะดีษนี้ในเศาะฮิฮ์มุสลิมหะดีษเลขที่ (3475) ในกิตาบบินากษ บทเศาะดากและยินยอมให้มะฮัรเป็นการสอนอัลกุรอานและแหวนเหล็กและเป็นสิ่งอื่น ๆ ที่มีค่าเล็กน้อยหรือมีมาก

⁴ เป็นเครื่องหอมหญ้าฝรั่นที่ใช้กับผู้เป็นเจ้าสาว (อรุน บุณชม 7/ 76)

(บันทึกโดย Muslim , 1631 : 3475)

จากตัวบทหะดีษข้างต้น พอสรุปได้ว่า มะฮัรเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต้อง ให้แก่ฝ่ายหญิง(ภรรยา) โดยจะต้องมีค่าพอสมควร เพื่อเป็นการให้เกียรติต่อฝ่ายหญิง ดังนั้นในสภาพปัจจุบัน มะฮัรก็เป็นปัญหาที่จะมีแนวโน้มสูงขึ้น สืบเนื่องมาจากสภาพปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนแปลงค่านิยมและการศึกษาของฝ่ายหญิงที่สูงขึ้นประกอบกับสถานะทางสังคมของฝ่ายหญิงมีมากขึ้นในปัจจุบัน จึงส่งผลกระทบต่อหนุ่มสาว คือจะมีจำนวนหนุ่มสาวที่ไม่แต่งงานมากขึ้นในปัจจุบันหรือไม่ก็แต่งงานช้าลง.

1.2.3 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับเอกสารที่เกี่ยวข้องนั้นมีมากตำรากฎหมายอิสลามทุกเล่มพูดถึงเรื่องนี้นั้น หนังสือบรรดาธิบายอัลกุรอานเมื่อพูดถึงอายะฮ์ที่เกี่ยวข้องก็กล่าวรายละเอียดของเรื่องนี้ในด้านต่างๆ เช่นกันหนังสือในตำรากฎหมายอิสลาม ดังต่อไปนี้

1.2.3.1 มะสักรี กาเจ (2548) ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาเปรียบเทียบมะฮัรในกฎหมายอิสลามตามทัศนะมัซฮับทั้งสี่ สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เนื่องจากผู้เขียนอยากให้ชุมชนได้รับรู้บทบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมะฮัร แนวคิดตามทัศนะมัซฮับทั้งสี่ได้อย่างกว้างขวางและรอบด้านและเป็นการเปิดโอกาสแก่พวกเขาสามารถเลือกทัศนะใดทัศนะหนึ่งของนักกฎหมายอิสลามที่เห็นว่าถูกต้องและเหมาะสมที่สุดที่จะมาประยุกต์ใช้ในสังคม

สิ่งที่ผู้เขียนวิจัยเล่มนี้มิได้พูดถึง

วิจัยเรื่องนี้ผู้เขียนมิได้กล่าวถึงสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในการปฏิบัติหรือนำไปใช้ ซึ่งจะแตกต่างกับวิจัยเรื่องนี้ หัวข้องานวิจัยของผู้วิจัยซึ่งจะกล่าวถึงสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการกำหนดค่ามะฮัรตามบริบทที่แตกต่างกันของการนำไปใช้ในแต่ละพื้นที่รวมทั้งผลกระทบที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับมะฮัรในปัจจุบัน จนทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ในครอบครัวอีกด้วย ดังนั้นปัญหาที่ต้องแก้ไขในปัจจุบันอย่างเร่งด่วน คือมะฮัรที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ และได้เกิดค่านิยมวัตถุในสังคมมุสลิมอันนำไปสู่การขัดต่อเจตนารมณ์ที่แท้จริงในอิสลามได้

1.2.3.2 มะนุรี ะโจะ (พ.ศ. 2548) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องศึกษาและวิเคราะห์หับทบัญญัติและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับมะฮัรในกฎหมายอิสลามตามทัศนะมัซฮับทั้งสี่ เนื่องจากผู้เขียนเพื่อที่จะทำให้ผู้คนที่สามารถเลือกได้ตามที่พวกเขาเห็นว่าถูกต้องและเหมาะสมที่สุดที่จะมาประยุกต์ใช้ในสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดที่น่าส่งเสริมและสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง

1.2.3.3 ไฟซอน ยิงนิม ได้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง สิทธิในมะฮัรและสินสอด ภรรยาศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายอิสลามและกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สิ่งที่ผู้เขียนวิจัยเล่มนี้มิได้พูดถึง

ผู้เขียนได้กล่าวในวิทยานิพนธ์จะเป็นการเปรียบเทียบสิทธิของภรรยาในอิสลามและกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นสิทธิในกรณีต่างๆที่เกิดขึ้น เช่นเรียกมะฮัรกรณีการหย่าร้าง เป็นต้น และสิ่งที่ไม่ได้กล่าวในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ คือเกี่ยวกับการกำหนดค่ามะฮัร สภาพและปัญหาที่มีผลต่อการกำหนดค่ามะฮัร ใครเป็นผู้ที่กำหนดค่ามะฮัร มะฮัรมีอัตราสูงสุดและต่ำสุดเท่าไร และอะไรคือผลกระทบที่มีผลต่อการกำหนดมะฮัรสูง เป็นต้น

ผู้วิจัยเห็นว่างานวิจัยที่กล่าวมานั้น จะเน้นในเรื่องมะฮัรตามกฎหมายอิสลาม โดยจะกล่าวบทบัญญัติอัลกุรอานและหะดีษ และคำกล่าวของผู้รู้ต่างๆในทางทฤษฎี ซึ่งจะแตกต่างกับวิจัยเล่มนี้ คือจะกล่าวถึงสภาพและปัญหาของมะฮัรในปัจจุบันอีกด้วย เพราะสภาพและปัญหาจะมีความแตกต่างกันตามยุคและสมัยนั้นๆต่างกัน โดยจะเปลี่ยนตามเศรษฐกิจ การศึกษา ค่านิยม ที่ต่างกัน ซึ่งจะมีผลต้องการให้เป็นตัวกำหนดค่ามะฮัรที่มีความแตกต่างกันไปตามแต่ละสังคมและยุคสมัย

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ในการวิจัยเรื่อง “มะฮัรในกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา” มีดังนี้

1.3.1 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับมะฮัรในกฎหมายอิสลาม

1.3.2 เพื่อศึกษา สภาพและปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิม ในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

1.3.3 เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาในการนำไปใช้ของมุสลิมใน ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัยเรื่อง “มะฮัรตามกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ” มีดังนี้

1.4.1 สามารถได้รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับมะฮัรในกฎหมายอิสลาม

1.4.2สามารถให้ชุมชนมีโอกาสได้รับรู้เกี่ยวกับมะฮัรที่ถูกต้องที่สุดและสอดคล้องกับการเวลา

1.4.3 สามารถให้ได้รับรู้ถึงสภาพและปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในปัจจุบันของตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

1.4.4 เพิ่มความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้วิจัย

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1.5.1 ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษามะฮัรตามหลักกฎหมายอิสลามและบทบัญญัติต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้ง จากอัลกุรอานอัลหะดีษ ตำราฟิกฮ์ หนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความและเอกสารวิจัยจากหลายๆ สถาบันทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

เนื้อหา มีดังนี้

1. นิยามของมะฮัร

1.1 ความหมายของมะฮัรในเชิงภาษา

1.2 ความหมายของมะฮัรในเชิงวิชาการ

2. บทบัญญัติของมะฮัร

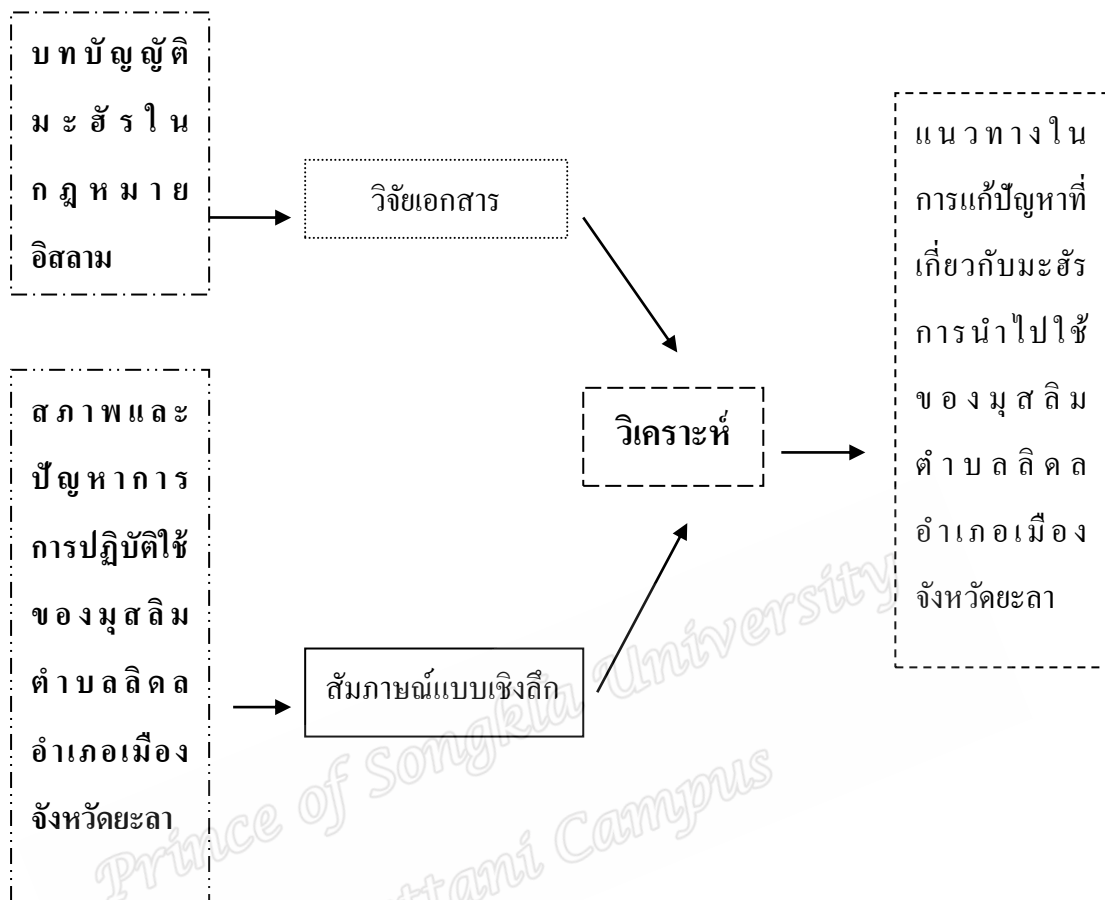
3. ผู้มีสิทธิในค่ามะฮัร
4. ใครคือผู้กำหนดมะฮัร
  - 4.1 ช่วงเวลาทำสัญญาสมรส
  - 4.2 การกำหนดอัตรามะฮัร
5. การกำหนดอัตรามะฮัร
  - 5.1 อัตราต่ำสุดของมะฮัร
  - 5.2 ไม่มีการกำหนดอัตราสูงสุดของมะฮัร
  - 5.3 อัตราขั้นสูงสุดของมะฮัร
  - 5.4 สาเหตุที่ทำให้เรียกค่ามะฮัรสูง
  - 5.5 ผลที่เกิดจากมะฮัรสูง
6. สิ่งที่น่ามาระบุเป็นมะฮัร
  - 6.1 สิ่งที่น่ามาเป็นมะฮัร ได้ตามทัศนะมัซฮับชาฟีอี
  - 6.2 สิ่งที่น่ามาเป็นมะฮัร ได้ตามทัศนะมัซฮับหะนะฟี
  - 6.3 สิ่งที่น่ามาเป็นมะฮัร ได้ตามทัศนะมัซฮับมาลิกีย์
7. ประเภทของมะฮัร
  - 7.1 มะฮัรมุสัมมา
  - 7.2 มะฮัรมิยิล

1.5.2 ด้านสถานที่

ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลจริงจากครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้ว ในตำบล ลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นลักษณะการวิจัยที่เข้าไปสัมภาษณ์ทำความเข้าใจกับบุคคลที่มี ประสบการณ์จริงจากการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนนั้น

1.5.3 กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดพื้นฐานในการวิจัยหัวข้อ “มะฮัรในกฎหมายอิสลาม:สภาพและปัญหา การปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา”

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ ดังนี้

1.6.1 การอ้างอิงอัลกุรอานผู้วิจัยจะใช้มาตรฐานการอ้างอิงโดยระบุชื่อสุเราะฮ์และลำดับอายะฮ์ เช่น สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 236 ว่า

1.6.2 การอ้างอิงอัลหะดีษผู้วิจัยจะอ้างถึงผู้บันทึกหะดีษและหมายเลขหะดีษ เช่น (หะดีษบันทึกโดย al-Tirmidhiy หะดีษหมายเลข 2516)

1.6.3 การแปลและการอธิบายความหมายอายะฮ์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะยึดคำกัร้อลกุรอานพร้อมความหมายของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ ประเทศไทย ซึ่งจัดพิมพ์และเผยแพร่โดยศูนย์กษัตริย์พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอานแห่งนครมะดีนะฮ์ มุเนาวะเราะฮ์ ฮ.ศ.1419

1.6.4 การแปลคำรายนั่งสี่และเอกสารต่างๆที่เป็นภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะแปลความหมายโดยภาพรวม และจะคงรักษาความหมายของข้อความเดิมอย่างสมบูรณ์ที่สุด

1.6.5 การปริวรรตอักษรอาหรับ – ไทย และ อาหรับ – อังกฤษ ผู้วิจัยจะใช้อักษรที่เทียบโดยวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และตารางปริวรรตอักษรของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกา

1.6.6 การอ้างอิงผู้วิจัยจะใช้การอ้างอิงแบบนาม – ปี (Author – Date) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าที่ใช้อ้างอิงในวงเล็บ (.....)

1.7 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ ดังต่อไปนี้

1.7.1 หลังจากคำว่า “อัลลอฮ์” ใช้สัญลักษณ์ ﷻ อ่านว่าสุบหานะฮฺวะตะอะลา เป็นคำสรรเสริญต่อเอกองค์อัลลอฮ์แปลว่า อัลลอฮ์ผู้มหัศจรรย์ และสูงส่งยิ่ง

1.7.2 หลังจากคำว่า “เราะฮูต” ใช้สัญลักษณ์ ﷺ อ่านว่า คีอ์ลัดลลอฮฺอะลยฮิวะสลัลัมเป็นพรภานาที่ชาวมุสลิม กล่าวแต่ท่านนบีมุฮัมมัดซึ่งมีความหมายว่า “ขออัลลอฮ์โปรดประทานพรและความสันติสุขแก่ท่านด้วยเทอญ”

1.7.3 หลังจากคำว่าเศาะฮาบะฮฺ ﷺ อ่านว่าเราะฎียัลลอฮฺอันฮุเป็นพรภานาที่ชาวมุสลิมกล่าวแต่บรรดาเศาะฮาบะฮฺแปลว่า ขออัลลอฮ์ ทรงโปรดปรานในตัวของเขาเถิด

1.7.4 ใช้วงเล็บดอกไม้ ﴿.....﴾ ใช้สำหรับอายะฮ์อัลกุรอาน

1.7.5 ใช้วงเล็บคู่ ((.....) ใช้สำหรับตัวบทอัลหะดีษ

1.7.6 (.....) วงเล็บเดี่ยวจะใช้สำหรับการเขียนอ้างอิง และการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ

1.7.7 “.....” อัญประกาศจะใช้สำหรับการแปลอัลกุรอาน อัลหะดีษ ชื่อหนังสือ และประโยคคำพูด

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้บางคำทับศัพท์เป็นภาษาอาหรับซึ่งแต่ละคำมีความหมายดังต่อไปนี้

1.8.1 มะฮัร (مهر) หมายถึง ทรัพย์สินที่ฝ่ายชายวาญิบต้องจ่ายให้แก่สตรีด้วยสาเหตุมาจากการสมรสหรือการร่วมประเวณี

1.8.2 มะฮัรมุสัมมา (مهر مسمی) หมายถึง ทรัพย์สินที่ได้กำหนดไว้ก่อนทำสัญญาสมรสหรือกำหนดไว้หลังจากทำสัญญาสมรสเสร็จสมบูรณ์แล้ว

1.8.3 มะฮัรมิยิล (مهر ميثل) หมายถึง มะฮัรของสตรีผู้หนึ่งที่เท่าเทียมกับภรรยาตอนทำสัญญาสมรสจากตระกูลของบิดาไม่ใช่ตระกูลของมารดา

1.8.4 มัซฮับ (مذهب) หมายถึง สำนักกฎหมายอิสลามซึ่งมีกรอบแนวทางเฉพาะวินิจฉัยบทบัญญัติต่างๆที่เป็นข้อปฏิบัติแต่ละสำนัก มัซฮับที่ส่วนมากคือ มัซฮับหะนะฟียะ มัซฮับมาลิกีย์ มัซฮับชาฟีอียะ มัซฮับฮัมบะลียะ

1.9 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิจัยเอกสารและสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (Indepth Interview)

1.9.1 วิจัยเอกสาร : ผู้วิจัยรวบรวมอายะฮ์ในคัมภีร์อัลกุรอานและอัลหะดีษที่เกี่ยวข้องกับมะฮัรตามหลักกฎหมายอิสลาม รวมถึงทัศนะของนักวิชาการอิสลามและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมะฮัร

ประเภทของเอกสารที่เลือก

1.9.1.1 เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) มีดังนี้

- 1.คัมภีร์อัลกุรอาน และหนังสือตัฟซีรอัลกุรอาน
- 2.หนังสืออัลหะดีษ
- 3.ตำราฟิกฮ์ของบรรดามัซฮับทั้งสี่ ได้แก่ มัซฮับหะนะฟียะ

มัชฮับมาลิกีย์ มัชฮับชาฟีอี และมัชฮับฮัมบะลี นักวิชาการอิสลามที่เกี่ยวข้องกับมะฮัร เช่น บิดาอิอู อัลเศาะนาอิอู บิดาอะตุลมุญญ์ตะฮิด อัลมััจญ์มูอู อัลมุฆนีนี เป็นต้น

1.9.1.2 เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) มีดังนี้

1. เอกสาร วิทยานิพนธ์ วิจัย บทความ และวารสารที่เกี่ยวข้องกับมะฮัรตามกฎหมายอิสลาม

2. หนังสือพจนานุกรมอธิบายศัพท์

1.9.2 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการเลือกสัมภาษณ์ครอบครัวมุสลิมที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้วขีลึบครอบครัวเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของมะฮัร ผู้วิจัยจึงกำหนดครอบครัวประชากรดังต่อไปนี้

1. อิมามมัศยิดตำบลลิคด
2. บิลาลมัศยิดตำบลลิคด
3. เกาะฎิบมัศยิดตำบลลิคด
4. โต๊ะครูสถาบันปอเนาะการศึกษาตำบลลิคด
5. ครูสอนศาสนาและสามัญ โรงเรียนประจำที่พิทยาตำบลลิคด
6. ชาวบ้าน ตำบลลิคด

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีลักษณะร่วมคือลักษณะครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้วซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

1. อิมามมัศยิดตำบลลิคด จำนวน 1 คน
2. บิลาลมัศยิดตำบลลิคด จำนวน 1 คน
3. เกาะฎิบมัศยิดตำบลลิคด จำนวน 1 คน
4. โต๊ะครูสถาบันปอเนาะการศึกษาตำบลลิคด จำนวน 2 คน
5. ครูสอนศาสนาและสามัญ โรงเรียนประจำที่พิทยาตำบลลิคด

จำนวน 5 คน

6. ชาวบ้านตำบลลิคด จำนวน 10 คน

1.9.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะใช้วิธีการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ตศึกษาอะฮ์ลุลกุรอานและหะดีษที่เกี่ยวข้องกับมะฮัรในอิสลาม

1. ศึกษาตัฟซีรหรือหนังสืออรรถาธิบายอัลกุรอาน เช่น ตัฟซีร
2. อิบน์กาซีร ตัฟซีรกุฎบียะ เป็นต้น ตลอดจนศึกษาอรรถาธิบายของ
หะดีษฟัตฮุลบาริ สุนันอะบีอับดุลอูด เป็นต้น
3. ศึกษาตำราและหนังสือในกฎหมายอิสลามในสมัยมัซฮับ ได้แก่
มัซฮับหะนะฟี มัลิกีย์ ฮาฟีอีย์ และฮัมบะลี
4. หนังสือของนักวิชาการร่วมสมัย เช่น ยูซุฟ เกาะรอฎอวีย์
หะลาลและหะรอมในอิสลาม วะฮ์บะฮ์ ฟิกฮุซซุนนะฮ์ เป็นต้น
5. ศึกษาบทความวิจัย บทความที่เผยแพร่ในวารสารต่างๆ
6. ศึกษาในเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับมะฮัรในกฎหมายอิสลาม
7. เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก

1.9.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์และการนำเสนอผลข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการประมวลเนื้อหาสาระที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันนำเสนอผลในรูปแบบการบรรยาย ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการจัดกลุ่มข้อมูล (Clustering) เพื่อนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิมตำบลลิคิล อำเภอมือง จังหวัดยะลา ทั้งนี้ผู้วิจัยคำนึงถึงกรอบแนวคิดที่นำมาใช้เป็นสำคัญ

1.6.5 แหล่งศึกษาค้นคว้า

1. หอสมุดแห่งชาติ
2. หอสมุดจอห์น เอฟ เคเนดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยา
เขตปัตตานี
3. ห้องสมุดวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี
4. ฐานข้อมูลสารสนเทศออนไลน์ เช่น TDC เป็นต้น
5. เว็บไซต์ต่างๆ

บทที่ 2

บทบัญญัติของมะฮัรในกฎหมายอิสลาม

2.1 นิยามของมะฮัรในเชิงภาษา

คำว่า มะฮัรในเชิงภาษามาจากคำว่า (مهر المرأة) มะฮะเราะฮ์ อัลมัรอะตะ มะฮัร้อฮ์น มี ความหมายว่า การมอบและการจ่ายมะฮัรให้แก่ภรรยา)

มะฮัรแปลว่า ค่าสมรส สำหรับพหูพจน์ของมะฮัร คือ มูฮูร การอ่านและการสะกดกริยาของ มะฮัร(مهر) เหมือนคำมะนะอะอะ (منع) และนะเศาะเราะฮ์ (نصر) พยัญชนะตัวแรกตัวที่สองตัวที่สาม อ่านด้วยสะกดข้างบน คำว่า (أمرها) หมายถึงจ่ายมะฮัรให้แก่สตรี (Al- abbadi ,fairuz 1/318)

2.2 นิยามของมะฮัรในเชิงวิชาการ

สำหรับความหมายของมะฮัรเชิงวิชาการมัซฮับทั้งสี่ ได้นิยามความหมายของมะฮัร โดยใช้ ถ้อยคำที่แตกต่างกันแต่มีความหมายคล้ายคลึงกันดังต่อไปนี้

มัซฮับหะนะฟีได้นิยามว่า:ทรัพย์สินที่วาญิบ ชายต้องมอบตอนทำสัญญาสมรสหรือได้ทำ การตกลงก่อนที่จะทำสัญญาสมรส เป็นการแลกเปลี่ยนที่ชายได้สมรสกับนาง (kamal ibnu umar:3 /361)

มัซฮับมาลิกียได้นิยามว่า:ทรัพย์สินที่ต้องมอบให้แก่ภรรยาเป็นการแลกเปลี่ยนที่ได้สมรส กับนาง (Al-dusuqi 1998:3 /293)

มีซฮับชาฟิอีย์ได้นิยามว่า: ทรัพย์สินที่วาญิบต้องจ่ายด้วยสาเหตุมาจากการสมรสหรือการร่วมประเวณี (Al-sharbini 1994:4 /366) และ (Al-nawawi 1996:18 /3)

มีซฮับหัมบะลีย์ได้นิยามว่า : ทรัพย์สินที่วาญิบต้องจ่ายเป็นการตอบแทน ด้วยสาเหตุมาจากการสมรส ถึงแม้ว่าทรัพย์สินนั้นได้กำหนดของสองฝ่ายที่ได้มีการยินยอมกัน (Al- bahuti 1982:5 /128)

สรุปแล้วมะฮัรนั้นคือทรัพย์สินที่สามีจำเป็นต้องจ่ายให้แก่ภรรยาด้วยสาเหตุมาจากการสมรสเป็นการตอบแทนที่สามีได้สมรสกับภรรยา

2.3 เหตุผลในการบัญญัติมะฮัร

อัลลอฮ์ﷻได้บัญญัติการสมรส ทั้งได้ทั้งระเบียบการเพื่อเป็นองค์ประกอบและได้กำหนดเงื่อนไขเพื่อรองรับการสมรส นักกฎหมายอิสลามได้ให้การสมรสเริ่มต้นด้วยสำนวนเฉพาะแล้วตามด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆของการสมรสส่วนหนึ่งของกฎเกณฑ์เหล่านั้นคือมะฮัรเป็นกฎเกณฑ์ของสัญญาสมรสอัลลอฮ์ﷻได้กำหนดให้มะฮัรเป็นหน้าที่ของสามีในการแสวงหาความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์กับภรรยา ทั้งมีการบัญญัติให้ชายต้องจ่ายมะฮัรให้กับหญิงทั้งในอัลกุรอานและอัลหะดีษ และมีการห้ามผู้ปกครองยึดเอามะฮัรของลูกมาเป็นกรรมสิทธิ์ตัวเอง เพราะบุตรสาวนั้นไม่ใช่สินค้าที่จะมาซื้อขายและแลกเปลี่ยน แต่ทว่าเธอคือผู้มีเกียรติยิ่งซึ่งเธอคืออามานะฮ์ที่สามีจะต้องปกป้องรักษา ดังนั้นเมื่อผู้ชายต้องการแสวงหาความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง และแสวงหาผลประโยชน์จากผู้หญิงในการใช้ชีวิตร่วมกัน อิสลามได้บัญญัติกฎหมายเฉพาะกับชายโดยการให้ผู้ชายมอบมะฮัรให้กับหญิงที่ตนได้สมรสเพื่อเป็นการแสดงถึงความจริงใจในความต้องการของชายที่มีต่อหญิง ดังอัลลอฮ์ﷻได้กำหนดมะฮัรกับท่านนบีอาดัมขณะที่ท่านต้องการเข้าใกล้นางหะวาว์ โดยมาลาอิกะฮ์ได้กล่าวกับนบีอาดัมว่า "โอ้อาдамท่านจงออกห่างจากนางจนกว่าจะได้มอบมะฮัรให้แก่นาง" แบบอย่างดังกล่าวบ่งบอกว่า ภรรยาคือผู้เป็นเจ้าของมะฮัรอย่างสมศักดิ์ศรีและเป็นการให้เกียรติซึ่งกันและกันในทุกยุคทุกสมัย (อัลฮัรบีนี 1975 เล่ม 3 หน้า 366)

บทบัญญัติในอิสลามย่อมมีเหตุผลเสมอไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติในเรื่องใดก็ตาม อัซซูหัยลี 1989/ 253 มีใจความว่า“เหตุผลในการบัญญัติมะฮัรนั้นเป็นการเปิดเผยความต้องการอย่างจริงจังของฝ่ายชายในการสมรสและการใช้ชีวิตฉันท์สามีภรรยา เป็นการยกย่องและให้เกียรติแก่หญิง เป็นจุดเริ่มต้นของรากฐาน แห่งการดำเนินชีวิตคู่อย่างสมเกียรติ เพื่อให้ความตั้งใจในการดำเนินชีวิตคู่นั้นสมบูรณ์และเป็นการสมรสที่มั่นคง และเพื่อฝ่ายหญิงจะได้เตรียมตัวในสิ่งที่จำเป็นจากเครื่องแต่งการและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการสมรส (อัซซูหัยลี 1989/ 253)

อิสลามได้บัญญัติมะฮัร ไม่ใช่เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างตัวผู้เป็นภรรยา กับสิ่งที่มีค่าของสามี แต่มะฮัรคือเกียรติแห่งความดีที่สูงส่งของหญิง ท่านบูรฮานุดดีนมีใจความว่า “อิสลามได้บัญญัติมะฮัรเพื่อให้เกิดความมีเกียรติแห่งการสมรส ไม่ใช่บัญญัติมะฮัรมาเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเสมือนกับราคาสินค้าจากการซื้อขายหรือเป็นค่าจ้างจากการว่าจ้างเพราะหากเป็นเช่นนั้นแล้วจำเป็นจะต้องระบุมะฮัรก่อนสัญญาสมรสแต่สัญญาสมรสนั้นต้องใช้ได้โดยไม่ต้องระบุมะฮัรในขณะที่ทำสัญญาสมรส

มะฮัรเป็นบทบัญญัติที่อิสลามกำหนดขึ้นเพื่อลบล้างระบบแห่งความมมงายการกดขี่ข่มเหงต่อภรรยาของชนสมัยก่อนอิสลามที่เห็นสตรีไร้ค่าไม่มีความสำคัญและไม่มีสิทธิ์ครอบครองทรัพย์สินอะไรเลย เป็นการวางหลักประกันให้กับนางเพื่อไม่ให้ผู้ชายมั่งงายมองสตรีเป็นเป็นแค่ทางผ่านเพื่อสนองอารมณ์เพียงชั่วครู่ด้วยการกำหนดมะฮัรทำให้ผู้ชายได้นึกถึงทรัพย์สินที่เขาได้สละไปมีความเสียดายต่อทรัพย์สินโดยไม่คิดเปลี่ยนคู่ครองด้วยเหตุผลเพียงเล็กน้อย (อัลฮิดลัน 1416 หน้า 12-13) มีใจความว่า “กฎหมายอิสลามได้มีการบัญญัติให้สามีต้องจ่ายต้องจ่ายมะฮัรให้แก่ภรรยา เพื่อเป็นกานปลอบใจนาง ขอมรับศักดิ์ศรีของนาง และเป็นการลบล้างสภาพความมมงายของชนสมัยก่อนที่เคยเอาไรด์เอาเปรียบนาง เหยียดหยามนาง และเอาทรัพย์สินสมบัตินาง ซึ่งมันคือสิทธิ์ส่วนตัวของนาง และเป็นกรรมสิทธิ์ของนางโดยกำหนด ไม่มีญาติคนใดเป็นหุ้นส่วนในกรรมสิทธิ์นั้นเลย และไม่มีผู้ใดมาใช้อำนาจตัดสินในการใช้จ่ายต่างๆ ในหนทางศาสนานุมัต ดังนั้นนางมีสิทธิ์ที่จะให้มะฮัรซึ่งเป็นสิทธิ์ของนางกับใครหรือให้ใครยืมมะฮัรของนาง หรือเอามะฮัรไปบริจาคทานและการใช้จ่ายอื่นๆที่อิสลามอนุญาต”

ดังนั้นมะฮัรเป็นบันไดขั้นแรกของการสมรสที่บ่งบอกถึงความเสถียรของผู้ที่เป็นสามีที่ต้องมอบให้ภรรยา เพื่อแสดงถึงความรักและความจริงใจที่เขาพร้อมที่จะให้กับนาง เพื่อเป็นหลักประกันให้กับตัวนางทั้งได้รับรู้ถึงความจริงใจอย่างแท้จริงในการที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกันตลอดไป และมะฮัรถูกกำหนดเป็นหน้าที่ของผู้ชายโดยไม่ใชหน้าที่ของผู้หญิงเพราะผู้ชายคือผู้นำครอบครัวและด้วยรูปปลัษณ์และพลังกำลังตาม โครงสร้างของอัลลอฮ์ให้กับชายเหนือกว่าหญิง เป็นผู้สืบตระกูลและผู้รับผิดชอบค่าเลี้ยงดูคือสามี (อรรถฟิอิลเล่ม 8 หน้า 253) ได้กล่าวว่าการบัญญัติมะฮัรเพื่อให้เกิดความรักความห่วงใยระหว่างสามีภรรยา และมะฮัรเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับฝ่ายชาย เพราะผู้ชายนั้นแข็งแรงและความพยายามมากกว่าผู้หญิงและผู้ชายเป็นนำครอบครัวและวงศ์ตระกูล

สรรพสิ่งทั้งหลายในโลกที่อัลลอฮ์ทรงสร้างมาล้วนแต่มีความสำคัญและค่าในตัวเองไม่ว่าสิ่งนั้นจะมีความแข็งแรงหรือมีความอ่อนโยนผู้ชายและผู้หญิงก็เช่นเดียวกันทั้งสองมีความสำคัญและมีค่าที่แตกต่างกัน ถ้ามองถึงสภาพทั่วไปแล้วผู้ชายน่าจะใช้กำลังและแข็งแรงที่มีอยู่ บังคับและขู่เข็ญเพื่อให้ได้ผู้หญิงมาครอบครอง แต่ด้วยความอ่อนโยนความมีค่าในตัวผู้หญิง จึงทำให้ผู้ชายต้องจำยอมที่จะต้องสรรหาและสละในสิ่งที่มีค่าเพื่อแลกกับตัวนาง สิ่งนั้นคือมะฮัรที่อิสลามได้กำหนดให้กับชายต้องมอบให้กับหญิงที่เขาสมรส อิสลามได้กำหนดมะฮัรตามสภาพที่เป็นจริงและถูกต้อง ซึ่งเป็นที่ยอมรับของมนุษย์ทั้งโลกเป็นการเป็นความและรักษาปกป้องสิทธิซึ่งกันและกัน

2.4 บทบัญญัติของมะฮัร

มะฮัรเป็นสิ่งที่วาญิบฝ่ายชายต้องจ่ายให้ฝ่ายหญิง เป็นมติดอกกันท์ของนักกฎหมายอิสลามโดยไม่มีผู้ใดคัดค้าน (อัลนาวาวิ 1996 เล่ม 18 หน้า 4) มีมติดอกกันท์ของนักกฎหมายอิสลาม มะฮัรเป็นสิ่งที่อิสลามกำหนดให้สามีต้องจ่ายแก่ภรรยาในการสมรส แต่การระบุมะฮัรในขณะที่ทำสมรสนั้น ไม่ได้เป็นเงื่อนไขที่จำเป็น (อัลอ์ซิมิ เล่ม 1397 หน้า 135)

อิบนุกะมะฮฺ มีใจความว่า “อิสลามได้กำหนดมะฮฺรเป็นสิ่งที่วาญิบในทุกครั้งที่การทำสัญญาสมรสโดยสามีต้องจ่ายให้แก่ภรรยา แต่ทว่าการระบุมะฮฺรในขณะที่ทำสัญญาสมรสนั้นไม่ได้เป็นเงื่อนไขในการที่จะทำให้สัญญาสมรสนั้นถูกต้องใช้ได้” คำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า

﴿ لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً ﴾

(البقرة: 236)

ความว่า “ไม่มีบาปใดๆแก่พวกเจ้า ถ้าหากพวกเจ้าหย่าภรรยา โดยที่พวกเจ้ายังมิได้สัมผัสพวกนางหรือได้กำหนดมะฮฺรใดๆแก่พวกนาง”

(อัลบะเกาะเราะหฺ อายะฮฺที่ 236)

อัลลอฮ์ ﷻ ไม่ได้ถือว่าเป็นการบาปจากการหย่าในการสมรสที่ไม่ได้ระบุมะฮฺร การหย่าผู้หญิงจะไม่เกิดขึ้นเว้นแต่ในกรณีที่สัญญาที่มีความถูกต้องสมบูรณ์เท่านั้น ดังนั้นการสมรสโดยไม่ระบุมะฮฺรถือว่าใช้ได้แต่ตามที่กล่าวมาแล้วว่า มะฮฺรเป็นสิ่งที่วาญิบที่สามีต้องจ่ายให้แก่ภรรยาอันเป็นผลของสัญญาสมรสหากไม่ได้ระบุมะฮฺรในสัญญาสมรสก็เป็นหน้าที่ของสามีที่ต้องจ่ายมะฮฺรมิฉล เพราะการสมรสจะไม่มีมะฮฺรไม่ได้

คำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า

﴿ وَأَحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً ﴾

(النساء: 24)

ความว่า “และได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้าที่นอกเหนือจากนั้นในการที่พวกเจ้าจะแสวงหามาด้วยทรัพย์ของพวกเจ้าในฐานะเป็นผู้สมรส มิใช่ในฐานะผู้ล่วงประเวณี ดังนั้นหญิงใดที่พวกเจ้าเสพสุขด้วยนางจากบรรดาหญิงเหล่านั้น ก็จงให้แก่พวกนางซึ่งสินตอบแทนแก่พวกนาง

(อันนิซาอฺ อายะฮฺที่ 24)

2.5 ผู้มีสิทธิในค้ำมะฮัร

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับค้ำมะฮัร มะฮัรเป็นสิทธิของสตรีฉะนั้นค้ำมะฮัรจึงเป็นสิทธิของนางโดยไม่มีใครมีสิทธิร่วกับนาง นางจึงมีสิทธิครองค้ำมะฮัรแต่เพียงผู้เดียว (อัลฮัรบีนี แหล่งเดิม หน้า 226)

มะฮัรเป็นสิทธิของภรรยาคนเดียวโดยไม่มีใครมีสิทธิในมะฮัรนั้น มะฮัรเป็นสิ่งที่นางเอาไปใช้ในสิ่งที่เป็นความต้องการของนาง (อับดุลการิมซัยดาน 1993:7/52)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสไว้ในอัลกุรอาน ว่า

﴿وَأَتُواالنِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً﴾

(النساء:4)

ความว่า “ และจงให้แก่บรรดาหญิงซึ่งมะฮัรของนางด้วยความเต็มใจ ”

อิบนุอับบาส ได้กล่าวว่าอัลลอฮ์ ﷻ ได้เจาะจงคำตรัส(โองการนี้)ต่อบรรดาสามีทั้งหลาย เพื่อให้บรรดาสามีจ่ายมะฮัรให้แก่บรรดาภรรยาของพวกเขาเพื่อเป็นการปลอบใจนาง ทักษะนี้เป็นทักษะส่วนใหญ่ของนักกฎหมายอิสลามและเป็นทักษะที่ถูกต้องที่สุด

อะบูศอลิฮได้กล่าวว่าอัลลอฮ์ ﷻ ได้เจาะจงคำตรัสต่อบรรดาอะดีย(ผู้ปกครองฝ่ายหญิง) เพราะในสมัยยะฮียะฮ์เมื่อบรรดาอะดียได้ทำการสมรสบรรดาสตรีที่อยู่ในการปกครองของพวกเขา บรรดาอะดียจะครอบ ครองมะฮัรของสตรีและไม่แบ่งมะฮัรให้กับนางเลยอัลลอฮ์ ﷻ ได้ห้ามการกระทำดังกล่าวและใช้ให้บรรดาอะดียมอบมะฮัรของนางให้กับนาง

ซึ่งทั้งสองทักษะเป็นการบ่งบอกว่า มะฮัรเป็นกรรมสิทธิ์ของภรรยาแต่เพียงผู้เดียว โดยไม่มีใครเข้ามามีหุ้นส่วนถึงแม้ว่าจะเป็นพ่อแม่ของนางก็ตามและนางมีสิทธิที่จะนำมะฮัรไปให้ใครหรือทำอะไรก็ได้ที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลามและหากนางจะมอบมะฮัรให้กับผู้ที่เป็นสามีของนางเองด้วยความเต็มใจก็เป็นสิ่งที่ศาสนานูมัตติคังคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า

﴿وَأَتُواالنِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا﴾

(النساء:4)

ความว่า “และจงให้แก่บรรดาหญิงซึ่งมะฮัรของนางด้วยความเต็มใจ แต่ถ้านางเห็นชอบที่จะให้สิ่งหนึ่งแก่พวกเจ้าจากมะฮัรนั้นแล้ว ก็จงบริโภคสิ่งนั้นด้วยความเอร็ดอร่อยและ โอชา”

ดังนั้นจากอายะฮ์ดังกล่าว พอที่จะสรุปได้ว่าอัลลอฮ์ﷻ กล่าวอีกว่า อิสลามอนุญาตให้ภรรยามอบค่ามะฮัรให้แก่สามีตนเองได้ซึ่งพอสรุปได้ว่าในการที่จะมอบให้กับสามีนั้นก็ เป็นสิทธิของภรรยาแต่เพียงผู้เดียว

2.6 ใครคือผู้กำหนดมะฮัร

เมื่อมะฮัรเป็นสิ่งที่กฎหมายอิสลามกำหนดในการสมรส ดังนั้นใครคือผู้ที่มีสิทธิ์ในการกำหนดมะฮัร ในเรื่องนี้พอที่จะสรุปได้ 2 ประการดังนี้

2.6.1 ช่วงเวลาทำสัญญาสมรส

มะฮัรเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ﷻ ที่พาดพิงไปถึงหญิงและผู้ปกครอง สำหรับการกำหนดมะฮัรเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ﷻ นั้นมีความชัดเจนบางครั้งกำหนดโดยการระบุมะฮัรในการทำสัญญาสมรส บางครั้งโดยการกำหนดจำนวนมะฮัรมิยิลหากไม่ได้ระบุมะฮัรในสัญญาสมรส ดังนั้นคู่สามีภรรยาจะตกลงกันปฏิเสธมะฮัรถือว่าใช้ไม่ได้จึงเป็นสิ่งที่ชี้ชัดว่ามะฮัรเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ﷻ และอีกอย่างคือบรรดานักกฎหมายอิสลามได้มีข้อกำหนดจำนวนน้อยสุดของมะฮัรที่กำหนดจำนวนมะฮัรเป็นข้อกำหนดของกฎหมายอิสลาม และกฎหมายอิสลามก็ไม่ยินยอมให้ระบุจำนวนมะฮัรน้อยกว่าจำนวนน้อยสุดที่กฎหมายอิสลามกำหนดไว้ จำเป็นจะต้องเพิ่มให้ได้ตามจำนวนน้อยสุดที่กฎหมายอิสลามระบุไว้ ตามทัศนะมัซฮับอิมามอาบูฮานีฟะฮ์ได้กำหนดจำนวนน้อยสุดของมะฮัรไว้ 10 ดิรฮัม เมื่อมีการตกลงสมรสในมะฮัรที่น้อยกว่า 10 ดิรฮัม จะต้องเพิ่มให้ครบ 10 ดิรฮัม ด้วยเหตุผลที่ว่านั่นคือจำนวนที่กฎหมายอิสลามได้กำหนดไว้(บุรฮานุดดีน 434-435)

2.6.2 เมื่อสิ้นสุดสัญญาสมรส

เมื่อสัญญาการสมรสเสร็จสิ้นสมบูรณ์ มะฮัรที่ได้ระบุก็เป็นสิทธิของภรรยาคนเดียว โดยไม่มีใครมีสิทธิ์ในมะฮัรนั้น มะฮัรเป็นสิ่งที่นางสามารถเอาไปใช้ในสิ่งที่นางมีความต้องการ(อับดุลการิมชัยดาน 1993:7/52)

2.7 การกำหนดอัตรามะฮัร

นิติศาสตร์อิสลามมิได้กำหนดขอบเขตของความน้อยและความมากของมะฮัรเอาไว้เพราะมนุษย์นั้นแตกต่างกันในเรื่องของความรวยและความยากจนและแตกต่างกันในเรื่องของความกว้างขวางและความคับแคบของแต่ละชนบทรรมนิยมประเพณีในการปฏิบัติดังนั้นนิติศาสตร์อิสลามจึงปล่อยเอาไว้อย่างกว้างๆ เพื่อปล่อยโอกาสให้แต่ละคนไปตามความสามารถของพวกเขาและตามสภาพของพวกเขาและประเพณีปฏิบัติของพวกเขาด้วยทุกด้วยบทที่ได้มีมาในเรื่องนี้ระบุว่าไม่มีการวางเงื่อนไขในเรื่องสินสอดนอกเสียจาก

ว่ามันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ โดยไม่ต้องพิจารณาถึงความมากหรือน้อย ดังนั้นจึงอนุญาตให้แม้จะเป็นแหวนที่ทำด้วยเหล็กสักวงหนึ่งหรือผลอินทผลัมเม็ดเดียว หรือด้วยการสอนคัมภีร์ของอัลลอฮ์ให้ หรือสิ่งที่คล้ายๆกันนั้น ทั้งนี้เมื่อทั้งสองฝ่ายได้ยินยอมหรือพอใจ (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ 2525/3:214)

การกำหนดอัตรามะฮัรในสัญญาสมรสไม่มีตัวบทจากอัลกุรอานและไม่มีตัวบทจากหะดิษที่ได้กำหนดอัตราความสูงสุดและอัตราความน้อยสุดของมะฮัร แต่บรรดานักกฎหมายอิสลามมีทัศนะแตกต่างกัน ในการกำหนดอัตรามะฮัร พอที่จะสรุปได้ดังนี้

2.7.1 อัตราต่ำสุดของมะฮัร

นักกฎหมายอิสลามได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับอัตราต่ำสุดของมะฮัร 5 ทัศนะดังนี้

1. ทัศนะมัซฮับสะนะฟีย์ กล่าวว่า มะฮัรที่น้อยที่สุดนั้นคือ 10 ดิรฮัม (หากานีเล่ม 6 หน้า 167)
2. ทัศนะมัซฮับมาลิกีย์ กล่าวว่า มะฮัรที่น้อยที่สุดนั้นคือ 3 ดิรฮัม หรือ ¼ ดินาร์หรือสิ่งเหมือนกับทั้งสอง จากสิ่งที่สามารถตีราคาได้จากสิ่งของต่างๆหรือทุกสิ่งที่จะขาดไปเป็นสิ่งที่สกปรกในด้านกฎหมายอิสลามถือว่าเป็นสิ่งมีค่าจากสิ่งของต่างๆหรือสิ่งฮาริมทรัพย์หรือสิ่งฮาริมทรัพย์ที่กฎหมายถือว่าใช้เป็นประโยชน์ได้ ไม่ใช่เครื่องดนตรี หรือเป็นสิ่งที่สามารถที่จะรับมอบให้กับภริยาได้ มีลักษณะ ชนิด และจำนวนที่ชัดเจน(อานู อัลบะรออะฮ์ 1392 เล่ม 2 หน้า 28)
3. ทัศนะมัซฮับชาฟีอี๊ย์และหัมบะลี๊ย์ มีใจความว่า ทุกสิ่งที่ถูกเรียกว่าทรัพย์สินหรือ

ทุกสิ่งที่สามารถตีราคาด้วยทรัพย์สิน ได้ถือว่าเป็นมะฮัร ได้เมื่อทั้งสองฝ่ายมีความพึงพอใจ (อัลนาวาวิซฺ แห่่งเดิมหน้า482)

4. ท่านอิบนุอูษาม กล่าวว่่า ทุกอย่างที่เป็นของใช้เป็นมะฮัร ได้ถึงแม้จะเป็นเมล็ดงาก็ตาม(อิบนุอูษาม1687/ 15)

5. ทุกๆสิ่งที่มีราคาใช้เป็นมะฮัร ได้ไม่ว่าจะมีราคาด้วยตัวของมันเองหรือสิ่งมีราคาที่มีลักษณะเดียวกัน(อิบนุกัษิม 1950/178)

2.7.2 ไม่มีการกำหนดอัตราสูงสุดของมะฮัร

นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกันในการกำหนดอัตราต่ำสุดของมะฮัรแต่พวกเขาไม่มีความขัดแย้งกันในการกำหนดอัตราสูงสุดของมะฮัร ดังนั้นอัตรามะฮัรจำนวนเท่าไรก็ได้ที่คู่สามีภริยามีความพึงพอใจ อิบนุกุตามะฮกล่าวว่่า สำหรับอัตราสูงสุดของมะฮัรนั้นไม่มีการกำหนดโดยมติเอกฉันท์ของนักกฎหมายอิสลาม (อิบนุกุตามะฮ 681)

อันนะวาวิซฺกล่าวว่า นักกฎหมายอิสลามมีมติเป็นเอกฉันท์ว่่า แท้จริงมะฮัรไม่มีการกำหนดอัตราสูงสุด เพราะกฎหมายอิสลามไม่ได้กำหนดคอบทบัญญัติสิ่งนี้ไว้

ดังคำตรัสของอัลลอฮฺ ﷻ

﴿وإن أردتم استبدال زوج مكان زوج وآتيتم إحداهن قنطارا فلا تأخذوا منه شيئا أتأخذونه بهتانا وإثما﴾

﴿مبينا﴾

ความว่่า “และหากพวกเจ้าต้องการเปลี่ยนคู่ครองคนหนึ่งแทนที่คู่ครองอีกคนหนึ่ง โดยพวกเจ้าได้ให้แก่นางหนึ่งในหมุ่นางเหล่านั้น ซึ่งทรัพย์สินอันมากมายก็ตาม ก็จงอย่าได้เอาสิ่งใดจากทรัพย์สินนั้นคืน พวกเจ้าจะเอามันคืนด้วยการอุปโลกความเท็จและการกระทำบาปอย่างชัดเจนกระนั้นหรือ”

(ซูเราะฮฺ อันนิสาฮฺ 4:20)

ดังนั้นการให้จำนวนมากในอายะฮ์ดังกล่าว ไม่ใช่เป้าหมายในการกำหนดจำนวนของมะฮัร แต่เป็นการเปรียบเปรยถึงความมากซึ่งถ้าหากว่าสิ่งที่กล่าวมานั้น เป็นการอธิบายถึงความ

จำกัดของความมากในเรื่องมะฮัรแน่นอนอัลลอฮ์ ﷻ ก็จะห้ามประชาชาติทั้งหลายไม่ให้เพิ่มมากกว่าจำนวนนั้น (อันนะวาอีย์ 482)

2.7.3 อัตราขั้นสูงสุดของมะฮัร

เมื่อพิจารณาบรรดาหะดีษเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัรภรรยาของท่านนบี ﷺ และจากมะฮัรของบรรดาซอหาบะฮ์ในสมัยท่านรอซูล ﷺ นักกฎหมายอิสลามกล่าวว่าจะไม่ควรเรียกมะฮัรมากกว่าอัตราที่ได้ระบุจากสายรายงานต่าง ๆ คือ 500 ดิรฮัม และเป็นการดำเนินต่อผู้ที่เรียกมะฮัรเกิน 500 ดิรฮัม (อัศศุลกาอิมชะฮีดาน หน้า 483)

ทัศนะมัซฮับหัมบะลีกล่าวว่า ไม่ควรเรียกมะฮัรมากกว่า 500 ดิรฮัม ซึ่งเป็นอัตราที่กำหนดจากมะฮัรของบรรดาภรรยาของท่านเราะซูล ﷺ โดยเหตุผลที่ว่าเมื่อมีการเรียกมะฮัรสูงเพราะความจำเป็นบางครั้งก่อให้เกิดโทษทั้งในโลกนี้และโลกหน้า (อิบนุกุดดามะฮ์ หน้า 681)

ทัศนะมัซฮับชาฟีอีกล่าวว่า ไม่ควรเรียกมะฮัรมากกว่า 500 ดิรฮัม ซึ่งเป็นอัตรามะฮัรของภรรยาท่านเราะซูล ﷺ และลูกสาวของท่าน (อันนะวาอีย์ 482)

ทัศนะมัซฮับมาลิกีย์กล่าวว่า การเรียกมะฮัรสูงเป็นการน่าเกลียด เพราะการดำเนินชีวิตของมนุษย์มีความแตกต่างกัน บางคนเป็นผู้ที่มีฐานะร่ำรวยและบางคนเป็นผู้ที่มีฐานะยากจน จึงไม่กำหนดอัตราสูงสุดของมะฮัรเพื่อเปิดโอกาสให้ขึ้นไปตามความสามารถและฐานะของพวกเขา (อัลคัรดีร์ หน้า 309)

2.7.4 สาเหตุที่ให้เรียกค่ามะฮัรสูง

มนุษย์มีการดำรงชีวิตที่ไม่เหมือนกันและมีความต้องการที่แตกต่างกัน ความต้องการมะฮัรของบางสังคมในปัจจุบันเกิดความสมดุลระหว่างฐานะของสามีและภรรยาจึงก่อให้เกิดปัญหา

มากมายในสังคม และส่วนหนึ่งจากสาเหตุที่ก่อให้เกิดการเรียกมะฮัรสูง ดังนี้

1. การมีทรัพย์สินมาก จะไม่ปรากฏการเรียกมะฮัรสูงเว้นแต่ในขณะที่มีมนุษย์มีเงินทองมั่งคั่ง และในเมืองที่มีความเจริญแบบสมัยใหม่ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนหน้านี้
2. สามีมีความต้องการแสดงความร่ำรวยที่มีอยู่ และต้องการให้ภรรยาและญาติพี่น้องที่มีความพึงพอใจในจำนวนเงินที่นำเสนอ

3. ผู้ปกครองมีความละโมภ โดยที่เขาไม่มีความสามารถพอในเรื่องค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสมรส ในฐานะที่เขาเป็นเจ้าของกิจการโดยที่เขาต้องรับภาระค่าใช้จ่ายมากมาย ซึ่งเขาจำเป็นต้องเรียกค่ามะฮัรสูงเพื่อไม่ให้เกิดข้อบกพร่องในการจัดงาน

4. การเลียนแบบผู้อื่นอย่างไรเหตุผล และในสิ่งที่ผู้หนึ่งได้ปฏิบัตินั้นก็จำเป็นต่ออีกผู้หนึ่งที่จะต้องปฏิบัติตาม ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วถือว่าเป็นการบกพร่อง และจะถูกรื้อถอนจากครอบครัว

5. ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในการกำหนดมะฮัร ความคิดเห็นของนางและความต้องการของนางถูกนำมาพิจารณาโดยไม่ได้แยกแยะว่าการกำหนดมะฮัรนั้นเป็นหน้าที่ของใคร

6. การโอ้อวดในเรื่องการจัดการสมรสซึ่งนำไปให้ค่ามะฮัรสูงและมีชาตินิยมในการโอ้อวด(อัล ยาซีน 1408/ 70:72)

ดังนั้นในสังคมมุสลิมควรมีค่านิยมแบบอิสลาม ไม่ควรตามกระแสนิยมของต่างศาสนิก ควรจัดระเบียบสังคมเกี่ยวกับการเรียกมะฮัรให้อยู่ในระดับที่มีความสมดุลทั้งสองฝ่าย โดยการเรียกมะฮัรไม่น้อยและไม่มากเกินไป เพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาในสังคม

2.7.5 ผลที่เกิดจากการเรียกค่ามะฮัรสูง

เมื่อสังคมหนึ่งสังคมใดมีการเรียกมะฮัรสูงจนกระทั่งไม่มีความสมดุลระหว่างฐานะของคู่สามีภรรยา สิ่งที่จะตามมาภายหลังจากการกำหนดมะฮัรดังกล่าวคือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทั้งฝ่ายสามีและฝ่ายภรรยา และปัญหาต่าง ๆ ในสังคมนั้นพอสรุปได้ดังนี้

1. ทำให้ชายหนุ่มมากมายเป็นโสดและทำให้สตรีมากมายเป็นโสดที่สูงอายุ สำหรับชายหนุ่มที่ไม่มีทรัพย์สินหรือมีทรัพย์สินน้อยและเขาต้องการที่จะระงับตัวเขาจากการถูกนำไปสู่ความวิตกกังวลและความโศกเศร้า ดังนั้นการเป็นโสดของเขาทำให้หลายๆครั้งที่เขาถูกชักนำไปสู่สิ่งที่ต้องห้ามและเขาได้ใช้ชีวิตโดยไม่ได้สมรส และบางครั้งเขาต้องแบกรับภาระหนี้สินที่เขาไม่มีความสามารถที่จะชดเชย และจาก

การเรียกมะฮัรสูงทำให้เขาและภรรยาของเขาใช้ชีวิตด้วยความยากจนลำบาก หลังจากสมรสและจะนำไปสู่ความล้มเหลวและเกิดข้อบกพร่องในการสมรสซึ่งเป็นการลงโทษจากอัลลอฮ์ด้วยสาเหตุเรียกค่ามะฮัรสูง ความสุขุ่ยสุข่ายและความขมขื่น

2. เกิดความเสื่อมเสียในวงศ์ตระกูลในการไม่ตกลงในการสมรสจึงทำให้ต้องสรรหาผู้อื่นมาแทนที่
3. ชายหนุ่มเกิดความคลางแคลงใจตัวเองต่อวงศ์ตระกูลด้วยสาเหตุการไม่ตกลงและความขุ่นเคืองในการทะเลาะเถียงกันจากการที่ล้มเหลวในความหวัง
4. ทำให้เยาวชนส่วนมากไม่อยู่ในความเคารพบิดามารดาและพวกเขาฝ่าฝืนประเพณีที่ดี และฝ่าฝืนจากการปฏิบัติสิ่งที่เป็นมรดกตกทอดที่มีค่า
5. ผู้ปกครองได้หลอกลวงผู้อยู่ในโอวาทโดยการขยับยั้งการสมรสที่มีความเหมาะสมและถูกต้อง ซึ่งเขาเข้าใจว่าผู้ที่มีความเหมาะสมนั้น ไม่มีความสามารถที่จะจ่ายค่ามะฮัรที่มากได้ โดยหวังว่าจะมีผู้ที่ให้มะฮัรที่มากกว่าถึงแม้ว่าเขาผู้นั้นเป็นคนที่ศาสนาไม่ยินยอมและเป็นผู้ที่มีการฆาตกรรมที่ขัดต่อหลักศาสนา และไม่ได้หวังว่าผู้หญิงจะมีความสุขหรือไม่เมื่อไปอยู่กับเขา
6. เป็นการบังคับเหนือความสามารถของชายซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นศัตรูที่จะเกิดขึ้น ระหว่างเขาและภริยา เมื่อเกิดความยากลำบากแก่เขาในการแสวงหาทรัพย์สินเพื่อการสมรสกับนาง เพราะเป้าหมายของการสมรสคือความสุข ไม่ใช่ความทุกข์ (อัลมุสนันท์ ม.ป.พ หน้า 57-58)

2.7.6 วิธีการให้มีความสมดุลในการเรียกมะฮัร

เมื่อการกำหนดอัตรามะฮัรจากผู้นำไม่เป็นการเห็นชอบจากบทบัญญัติอิสลามซึ่งความสมดุลนั้นจะต้องเป็นที่เห็นชอบจากบทบัญญัติอิสลาม แต่ว่าแน่นอนการกำหนดอัตรามะฮัรนั้นจะต้องมีความพึงพอใจทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงพร้อมทั้งผู้ปกครองฝ่ายหญิงจะอย่างไรให้ความถูกต้องนี้เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นจำเป็นสำหรับผู้นำ และนักวิชาการ ต้องเผยแพร่หลักการอิสลามและเป้าหมายของการสมรสที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของอิสลามดังนั้นจึงจำเป็นต้องกระจายความเข้าใจเกี่ยวกับความสมดุลในการเรียกมะฮัรดังต่อไปนี้

1. การชี้แจงให้รู้ถึงเป็นเป้าหมายของการสมรส

เป้าหมายของการสมรสตามทัศนะของอิสลามคือการหยุดความต้องการของผู้ชายและผู้หญิงที่บริสุทธิ์ด้วยวิธีการยินยอม (ฮาลาล) คือการสมรส และเป็นการปกป้องผู้ชายและผู้หญิงไม่ให้กระทำผิดซันนา (ร่วมประเวณีโดยไม่ได้สมรส) และเป็นการสร้างครอบครัวมุสลิมที่มีความรักความห่วงใยซึ่งกันและกันและกันและเพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูลเกิดลูกหลานเป็นผู้ที่ภักดีต่อพระเจ้าและสละ

ในหนทางของพระเจ้า ดังนั้นการสมรสเป็นแนวทางที่นำไปสู่เป้าหมายของบัพญญิติอิสลาม ดังกล่าวจะนั้น เมื่อริบทำการสมรสที่ย่อมเกิดเป้าหมายบัพญญิติดังกล่าวเร็วขึ้น จึงไม่ควรเรียกมะฮัรสูง ๆ จะเป็นอุปสรรคในการสมรส ดังนั้นเป้าหมายของการสมรสคือ การเรียกมะฮัรที่มีความสมดุลกันระหว่างชายและหญิง

2. การเรียกมะฮัรน้อยและให้รับสมรส

แท้จริงการที่อิสลามสนับสนุนให้รับสมรสก็เพื่อหวังที่จะปกป้องไม่ให้ตกไปอยู่ในภาวะล่อแหลมต่อความชั่วร้ายและไม่เป็นที่สงสัยว่าการเรียกมะฮัรน้อยนั้นเป็นความกล้าที่จะก้าวไปสู่การสมรสซึ่งจะก่อให้เกิดผลประโยชน์กับหญิงและผู้ปกครองหญิง

3. ผู้ปกครองขัดขวางการสมรสเพื่อเรียกค่ามะฮัรสูง

ชี้แจงผู้ปกครองฝ่ายหญิงว่าศาสนาห้ามไม่ให้พวกเขาขัดขวางการสมรสเมื่อชายและหญิงมีความเหมาะสมกัน หรือผู้หญิงต้องการและยอมรับในความเหมาะสมนั้น

4. การสมรสไม่ใช่การซื้อ - ขาย

การสมรสไม่ใช่การซื้อและขาย แต่เป็นการดำรงไว้ซึ่งแบบฉบับของอิสลามและเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชายและหญิงสร้างสังคมครอบครัวมุสลิมและหญิงมีความพึงพอใจที่ถูกกำหนดให้เป็นภริยาและแม่ และชายมีความพึงพอใจในการถูกกำหนดให้เป็นสามีและพ่อ ดังนั้นจำเป็นส่งเสริมเหนือชายที่มีความเหมาะสม ไม่ใช่กำหนดมะฮัรสูง

5. การปฏิบัติตามผู้รู้จากบรรพบุรุษ

ผู้รู้จากบรรพบุรุษได้เป็นตัวอย่างให้กับมวลมนุษย์ในการเรียกมะฮัรน้อยและพวกเขาได้ส่งเสริมให้สมรสกับชายที่มีความเหมาะสมที่พึงพอใจในศาสนาและกริยามารยาท ไม่ใช่กับผู้ที่เรียกมะฮัรสูงดังนั้นมนุษย์จะต้องปฏิบัติอย่างสมดุลในเรื่องมะฮัรของหญิง ไม่ใช่การบังคับและการกำหนดจากผู้นำ (อับดุลการิมชัยดาน หน้า 77-78)

2.7.8 สิ่งที่น่ามาระบุเป็นมะฮัร

2.2.9 สิ่งที่น่ามาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับฮาฟีอี

สำหรับสิ่งที่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับฮาฟีอีคือทุก ๆ สิ่งที่สามารถนำมาซื้อขายได้ หรือทุก ๆ สิ่งที่มีค่าหรือเป็นค่าจ้าง ถึงแม้ว่าค่าของสิ่งนั้นจะมากหรือน้อยก็

ตาม หรือเป็นหนี้สินที่ต้องชำระเลขหรือหนี้สินที่ค้างชำระ หรือสิทธิที่เป็นประโยชน์ที่ได้ กำหนดเวลาที่แน่นอน หรือเย็บผ้าให้แก่นาง หรือนำทาสที่หนีกลับมาให้กับนางจากสถานที่ที่มีความชัดเจน หรือทำงานให้กับนางในระยะเวลาที่แน่นอน หรือสอนอัลกุรอาน บทโคลงกลอนหรือวรรณคดีที่อนุมัติ หรือสอนการเขียนหรือการประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาสามารถกำหนดกำหนดเป็นมะฮัรได้ (อัชชาฟิอี1973/220)

สำหรับสิ่งที่หะรอมไม่สามารถใช้เป็นมะฮัรได้ เช่นสุรา สุกร หรือสิ่งที่ได้ขโมยมา หรือการสอนคัมภีร์เตาเราะฮ์¹ และอินญิลหรือการสอนบางส่วนของหนังสือทั้งสองถ้าหากชายผู้เป็นสามีได้สมรสกับสตรีผู้เป็นภริยา โดยชายผู้เป็นสามีได้นำสิ่งที่หะรอมมาเป็นมะฮัร การสมรสนั้นใช้ได้ แต่ว่าญิบแก่ชายผู้เป็นสามีต้องจ่ายมะฮัรมิยิลให้แก่ภริยาแทน เพราะสามีนำสิ่งที่ใช้ไม่ได้มาเป็นมะฮัร สำหรับสุรา สุกร ศาสนาอิสลามถือว่าเป็นที่ไม่มีค่าและไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สินสำหรับสิ่งที่ได้ขโมยมาเป็นสิ่งที่ไม่ได้อยู่ในครอบครองของสามี และสำหรับคัมภีร์เตาเราะฮ์ และอินญิลนั้นถูกยกเลิกและถูกเปลี่ยนจำนวน จึงเป็นสิ่งที่หะรอม เสมือนกับการนำของหะรอมมาเป็นมะฮัร และไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัรจากสิ่งที่ไม่มีความหมายเหมือนเป็นสิ่งที่ไม่มีค่า และไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัร ได้จากสิ่งที่มีการครอบครองที่ไม่สมบูรณ์ เช่น สิ่งที่ได้ซื้อไว้แล้วแต่ยังไม่ได้รับ และไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้จากสิ่งที่ไม่สามารถนำมามอบให้กับภริยาได้ เช่น ทาสที่หนีออกจากบ้าน หรืออูฐที่ได้สูญหายหรือนกที่บินบนท้องฟ้า เพราะมะฮัรคือสิ่งตอบแทนในสัญญาสมรส เสมือนการตอบแทนในการซื้อขายและการตอบแทนของการเช่า ซึ่งไม่สามารถกระทำได้จากสิ่งที่ได้กล่าวมา หากคู่สามีภริยาได้สมรสกันด้วยมะฮัรที่ได้กล่าวข้างต้นการสมรสนั้นถือว่าใช้ได้ไม่เป็นโมฆะ เพราะว่าการสมรสที่ได้กำหนดมะฮัรมาตั้งแต่ต้น เป็นการสมรสถูกต้องตามหลักอิสลาม ดังนั้นการสมรสที่ได้กำหนดมะฮัรที่ใช้ไม่ได้ก็เป็นการสมรสที่ถูกต้องตามกฎหมายอิสลามเช่นเดียวกัน แต่ทว่าการสมรสสองกรณีดังกล่าววาญิบแก่ชายต้องจ่ายมะฮัรมิยิลให้แก่ภริยาเพราะว่าสตรีไม่ยินยอมให้สมรสโดยไม่มีการตอบแทนโดยที่สามีไม่ได้ส่งมอบสิ่งตอบแทนให้แก่นาง เปรียบเสมือนผู้ชายได้ขายสิ่งของอย่างหนึ่งแก่ผู้ซื้อและผู้ซื้อได้จ่ายสิ่งที่หะรอมให้แก่ผู้ชายวาญิบแก่ผู้ซื้อต้องชดใช้สิ่งอื่นให้แก่ผู้ชาย และ ไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้จากสิ่งที่ไม่ทราบคุณลักษณะอย่างไร หรือนำสัตว์มาเป็นมะฮัร โดยไม่ได้ระบุว่าเป็นสัตว์ชนิดไหน มีลักษณะ

1

เตาเราะฮ์ คือคัมภีร์ทรงประทานลงแก่มนูชา อินญิล คือคัมภีร์ที่ทรงประทานลงแก่มนูซาด้วยภาษาคริสต (ยูนาเนียฮ์)

อย่างไร หรือได้ระบุหรือกำหนดสิ่งที่ไม่ทราบ ว่าสิ่งของอะไร เช่น ได้กำหนดว่าสิ่งของเครื่องใช้ใน บ้านเป็นมะฮัร โดยไม่ได้ระบุว่าเป็นเครื่องใช้อะไร หรือได้กำหนดผลไม่เป็นมะฮัรทั้งที่ผลไม้นั้นยังไม่ออกผล ถือว่ามะฮัรดังกล่าวใช้ไม่ได้ หรือได้กำหนดสิ่งของที่ไม่มีประโยชน์เป็นมะฮัร เช่น แมลง หรือได้กำหนดสิ่งที่ไม่สามารถนำมาส่งมอบให้ภริยาได้ เช่น นกที่บินในท้องฟ้าหรือปลาที่ว่ายอยู่ในน้ำ หรือได้กำหนดเปลือกหรือเมล็ดผลไม่เป็นมะฮัร สิ่งดังกล่าวมาไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้ (อัลซุบีนี หน้า 376)

2.7.9 สิ่งที่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับหะนะฟี

สำหรับสิ่งที่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับหะนะฟี คือ ทุก ๆ สิ่งที่มีค่ามีความชัดเจนแน่นอนและสามารถรับมอบได้ เช่น ทองและเงิน จะเป็นทองแท่งหรือทองรูปพรรณ จะเป็นเงินเหรียญหรือเงินธนบัตร และสิ่งทีนำมาเป็นมะฮัรได้จะเป็นเงินสดหรือหนี้สินเป็นสิ่งที่สามารถนำมาชั่งตวงได้ เป็นอสังหาริมทรัพย์ หรือสิ่งที่สามารถนำมาทำการค้าขายได้ เช่น เสื้อผ้า เป็นต้น สิ่งเหล่านี้นำมาเป็นมะฮัรได้

สำหรับผลประโยชน์ที่ได้รับจากชายหรือผลประโยชน์ที่ได้รับจากสิ่งของที่สามารถแลกเปลี่ยนเป็นทรัพย์สินได้ เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าเช่าที่ดิน ค่าเช่ารถยนต์ สิ่งเหล่านี้นำมาเป็นมะฮัรได้สำหรับสิ่งที่ไม่มียก่า ไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้ เช่น มุสลิมคนหนึ่งได้สมรสกับมุสลิมะฮฺ โดยได้นำซากสัตว์ที่ตายโดยไม่ได้เชือด เลือด สุรา หรือสุกรมาเป็นมะฮัร สิ่งเหล่านี้นำมาเป็นมะฮัรไม่ได้ เพราะ สิ่งดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นสิ่งมีค่าตามทัศนะอิสลาม และนำมาเป็นมะฮัรไม่ได้จากการที่ผู้ชายคนหนึ่งได้สมรสกับหญิง โดยการที่ชายคนนั้นเอาการหย่าร้างกับภริยาคนแรกมาเป็นค่ามะฮัรหรือเอาการสละสิทธิคือศนั้นถือว่าไม่ใช่ทรัพย์สิน (อัลกาซานี 1327/2:253)

2.7.10 สิ่งที่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับมาลิกีย์

สำหรับสิ่งที่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับมาลิกีย์ คือทุก ๆ สิ่งที่มีค่าถือว่าเป็นสิ่งมีค่า จากสิ่งของ สัตว์ อสังหาริมทรัพย์ หรือสิ่งที่มีราคาไม่เป็นนินะฮฺ เพราะสิ่งที่มีราคาอิสลามถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่มียก่า และสิ่งทีนำมาเป็นมะฮัรต้องเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ เพราะสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ตามหลักกฎหมายอิสลาม เช่น เครื่องดนตรี กฎหมายอิสลามถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่มียก่า และ

สิ่งที่นำมาเป็นมะฮัรต้องเป็นสิ่งที่ภริยาสามารถรับมอบได้ และมะฮัรต้องเป็นสิ่งที่ต้องรู้ถึงชนิด จำนวนและประเภท

อิสลาเอ อาลี ได้สรุปจากความหมายของมะฮัรตามหลักกฎหมายอิสลามมาตรา 129 ว่า สิ่งที่จะนำมาเป็นมะฮัรได้นั้นมีดังนี้

1. ทรัพย์สินทั้งหลายเช่น บ้านเรือน สวน ไร่ นา เงิน ทอง เครื่องประดับ ฯลฯ
2. สิทธิและผลประโยชน์จากทรัพย์สิน เช่น สิทธิการอาศัยอยู่ในบ้าน สิทธิการเพาะปลูกใน ดิน หรือประโยชน์จากอย่างอื่นที่ได้จากทรัพย์สินและสามารถตีราคาได้ (อิสมาเอ อาลี หน้า 54)

2.7.11 ประเภทของมะฮัร

นักกฎหมายอิสลามได้แบ่งมะฮัรแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ มะฮัรมุสัมมา และมะฮัรมิฆิล

2.7.11.1 ประเภทที่หนึ่งมะฮัรมุสัมมา

มะฮัรมุสัมมาหมายถึงทรัพย์สินที่ถูกระบุในสัญญาสมรสหรือภายหลังจากการ สัญญาสมรสโดยการยินยอมด้วยข้อตกลงที่ชัดเจนในสัญญาสมรสหรือสามีกำหนดให้มะฮัรกับ ภริยาหลังจากสัญญาสมรสโดยการยินยอมหรือโดยการกำหนดของผู้พิพากษา (อัซซุฮัยลี หน้า 265)

ครุศรีได้ให้ความหมายมะฮัรมุสัมมาว่า ทรัพย์สินที่ถูกระบุในสัญญาสมรส หรือ ภายหลังจากการสมรสด้วยความยินยอม โดยมีความเห็นตกลงชัดเจนในสัญญาสมรส หรือกำหนด ให้แก่ภริยาภายหลังจากการสมรสด้วยความยินยอม หรือกำหนดโดยผู้พิพากษา ดังอัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ อย่างครอบคลุมในอัลกุรอาน ว่า

﴿وقد فرضتم لمن فريضة فنصف ما فرضتم﴾

ความว่า “โดยที่พวกเขาได้กำหนดมะฮัรแก่นางแล้ว ก็จงให้แก่นางครึ่งหนึ่งของสิ่ง ที่พวกเขาได้กำหนดไว้”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ 2:237)

ทัศนะมัซฮับมาลิกีย์ระบุว่าสิ่งที่เป็นของกำนัลมอบให้สตรีก่อนสัญญาสมรสหรือขณะ สัญญาสมรสถือว่าเป็นมะฮัรมุสัมมาถึงแม้ว่าจะไม่มีการกำหนดเงื่อนไขก็ตามและสิ่งที่กำนัลให้แก่ ผู้ปกครองของนางก็ถือว่าเป็นมะฮัรเช่นกัน และหากก่อนการร่วมประเวณีสามีมีสิทธิเอา

ของกำนัลคืนครั้งหนึ่ง อนึ่งสิ่งที่กำนัลแก่ผู้ปกครองหลังทำสัญญาสมรสถือเป็นการให้กรณีพิเศษ ซึ่งสามีและภริยาไม่มีสิทธิในสิ่งนั้น (อัลคาร์ดีร์ หน้า 455)

กรณีที่ต้องจ่ายมะฮัรมา

1. ได้มีการร่วมประเวณีระหว่างสามีกับภริยา
2. คู่สมรสคนใดคนหนึ่งเสียชีวิต
3. การอยู่สองต่อสองในมิดชิด

มะฮัรมาจะตกเป็นของภริยาครั้งหนึ่ง โดยที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งต้องคืนให้แก่สามีในกรณีดังต่อไปนี้

1. การหย่าร้างก่อนการร่วมประเวณี
2. กรณีอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องจ่ายมะฮัรครั้งเดียว

2.7.11.2 ประเภทที่สองมะฮัรมิซิล

มัชฮับหะนะฟีได้ให้ความหมายของมะฮัรมิซิลว่า มะฮัรของสตรีที่มีค่าเท่าเทียมกับภริยาขณะทำสัญญาสมรสจากตระกูลฝ่ายบิดาของสตรีในประเทศและในสมัยของนางเช่น พี่สาวหรือน้ำสาวหรือลูกพี่ลูกน้องของนาง มิใช่มาจากตระกูลฝ่ายมารดาถึงแม้ว่าไม่มีใครจากตระกูลฝ่ายบิดาก็ตาม และเป็นการเปรียบเทียบถึงลักษณะต่าง ๆ อันพึงปรารถนาโดยทั่วไป คือ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความสวยงาม อายุควาสาวของนาง ความฉลาด และความเคร่งครัดในศาสนา เพราะค่ามะฮัรย่อมแตกต่างกันในแต่ละประเทศ และเพราะความแตกต่างของทรัพย์สิน ความสวยงาม อายุ ความฉลาด และศาสนา ดังนั้นค่ามะฮัรของผู้หญิงที่จะเพิ่มมากขึ้นเพราะการมีฐานะทางเศรษฐกิจของนาง ความสวยของนางอายุความสาวของนาง ความฉลาดของนาง และความเคร่งครัดในศาสนาของนาง ดังนั้นจำเป็นในการเปรียบเทียบระหว่างผู้หญิงสองคนด้วยลักษณะดังกล่าว เพื่อกำหนดมะฮัรมิซิลของนางจากต้นตระกูลของนางและหากไม่มีผู้ที่เท่าเทียมนางจากฝ่ายบิดาของนางให้พิจารณามะฮัรมิซิล โดยเปรียบเทียบกับสตรีที่มีสถานะทางสังคมที่มีกับฝ่ายบิดาของนางและหากไม่มีก็ให้สามีบอกมาคดขการสาบานเพราะสามีย่อมปฏิเสธต่อการที่ภรรยาเรียกค่า มะฮัรสูงขึ้นเงื่อนไขในการกำหนดมะฮัรมิซิล คือ คำบอกเล่าของผู้ชายสองคนและผู้หญิงสองคน และคำกล่าวของพยาน และหากไม่มีพยานที่เป็นธรรม ก็ให้สามีกล่าวโดยสาบาน(อัชชูฮัยลี หน้า 266)

มัชฮับห้ามบะลียี่ได้ให้ความหมายของมะฮัรมิยิดว่ามะฮัรมิยิดให้พิจารณาจากญาติใกล้ชิดทั้งหมดของสตรีระดับเดียวกัน ทั้งฝ่ายบิดาและฝ่ายมารดา เช่น พี่สาว น้องสาว ลูกพี่ลูกน้อง มารดา น้องสาว และคนอื่นจากคนใกล้ชิดจากนาง และหากไม่มีญาติก็ให้เปรียบเทียบกับสตรีในประเทศของนาง และหากไม่มีใครก็ให้เปรียบเทียบกับสตรีใกล้ชิดจากประเทศอื่นที่ใกล้กัน

มัชฮับมาลีเกียะและอิหม่ามชาฟีอียี่ได้ให้ความหมายของมะฮัรมิยิดว่า คือสิ่งที่สามีปรารถนาจะให้เปรียบเทียบกับภริยาของเขาตามประเพณี

มัชฮับชาฟีอียี่มีความเห็นว่าคำมะฮัรมิยิด ด้วยคำมะฮัรของสตรี(อาศอบะฮุ) หลักฐานหะดีษจากอับดุลลอฮ์เล่าว่า

((عن عبدالله في رجل تزوج امرأة فمات عنها ولم يدخل بها ولم يفرض لاصداقاه فقال

لها الصداق كاملا وعليها العدة ولها الميراث فقال

معقل بن سنان سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم قض به في براءة بنت واشق)

ความว่า “เล่าจากอับดุลลอฮ์ว่า ชายคนหนึ่งที่ได้สมรสกับหญิงคนหนึ่งและเขาได้เสียชีวิตก่อนโดยที่เขาไม่ได้อยู่ร่วมกับนางเขายังไม่ได้กำหนดคำมะฮัรให้นางท่านได้กล่าวว่ นางได้รับมะฮัรครบถ้วน และนางได้รับมรดก มีอ็อกอล อิบนูสินาน กล่าวว่ฉันได้ยินท่านเราะสูดได้ตัดสินไว้ในเรื่องของบิรวะฮ บินตี วาซิก” (อาบูดาูด 1807)

ให้กำหนดมะฮัรมิยิด โดยการพิจารณากับบุคคลที่ใกล้ชิดที่สุดก่อนและบุคคลที่ใกล้ชิดนางที่สุดคือ พี่น้องหญิงบิดามารดาเดียวกัน, หลานสาว, น้องสาว, และบุตรสาว และหากไม่มีญาติผู้หญิงของทายาทที่เป็น อะซอบะฮะ(ส่วนที่เหลือของมรดก) ก็ให้พิจารณาคำมะฮัรจากฝ่ายมารดาและน้องสาวของนาง เพราะพวกเขาเป็นญาติใกล้ชิดที่สุดและหากไม่มีญาติใกล้ชิดเลยให้พิจารณาคำมะฮัรจากหญิงในประเทศเดียวกัน, จากนั้นให้พิจารณาคำมะฮัรจากหญิงที่เหมือนกับนาง (อ็ชชูฮัยลี หน้า 266-267)

มัชฮับมาลีเกียะให้ทัศนะว่า ให้พิจารณาคำมะฮัรมิยิดจากญาติใกล้ชิดของภริยาตามคุณสมบัติของ สกุด ความรวย และความสวย เหมือนคำมะฮัรของญาติผู้หญิงที่บิดามารดาเดียวกันหรือจากฝ่ายบิดา ไม่นิยมให้พิจารณาจากฝ่ายมารดาหรือน้องสาว และให้พิจารณาคำมะฮัรมิยิดเหมือนแนวทางของทัศนะมัชฮับอะนะฟีอียี่ที่ได้ระบุไว้ด้วยความเห็นส่วนใหญ่ที่สอดคล้องกัน ให้พิจารณาเรื่อง ศาสนา ความรวย ความสวย

ความฉลาด มารยาท อายุ ความสาว เป็นม่าย ประเทศ เชื้อชาติและวงศ์ตระกูล หรือสิ่งที่คิดว่าเป็นเกียรติจากบิดาได้เช่น เกียรติ ความรู้ ความสุภาพ ความสำเร็จ ความดี ความก้าวหน้า และสิ่งอื่น ๆ ที่คิดว่าเป็นมะฮัรได้ และให้พิจารณาคุณสมบัติเหล่านี้ในวันสมรสสำหรับการสมรสที่สมบูรณ์และให้พิจารณาคุณสมบัติดังกล่าวในวันที่มีการร่วมประเวณี เพราะเวลาดังกล่าวคือเวลาที่ควรกำหนดค่ามะฮัร (มียิล) เช่นกรณีการมีเพศสัมพันธ์นิรโทษวาบิบจะต้องจ่ายค่ามะฮัร โดยให้พิจารณาคุณสมบัติเหล่านี้ในวันที่ได้มีการร่วมประเวณี

ทัศนะมัซฮับหัมบะลีย์กล่าวว่า หากญาติของนางมีค่าถูกต้องตามประเวณี และหากประเพณีของเขาเรียกค่ามะฮัรสูงจนไม่สามารถตอบสนองได้การมีค่ามะฮัรก็เหมือนกับไม่มีและหากประเพณีของพวกเขาสามารถชำระได้ก็ให้ชำระเอาไว้ได้ เพราะว่ามันเป็นค่ามะฮัรของหญิง หากประเพณีของพวกเขาสามารถชำระไม่ได้ก็ให้จ่ายค่ามะฮัรเลย เพราะจะได้ทดแทนค่าสินเปลืองจึงจำเป็นจะต้องจ่ายค่ามะฮัรตามค่าสินเปลืองนั้น หากประเพณีไม่เหมือนกันจะชำระหรือจ่ายเลย หรือกรณีมีความแตกต่างกันว่าค่ามะฮัรมากหรือน้อย ให้พิจารณาระดับปานกลาง และให้พิจารณาตามอัตราเงินของประเทศในขณะนั้น และหากอัตราเงินเปลี่ยนแปลงก็ให้พิจารณาจากสภาพส่วนมากเพราะเป็นการทดแทนค่าสินเปลือง ก็ให้เทียบราคาค่าสินเปลืองดังกล่าว(อ็ชชูฮัลดี หน้า 268)

กรณีที่จะต้องจ่ายมะฮัรมียิลจำเป็นจะต้องจ่ายมะฮัรมียิลให้แก่ภริยาในกรณีต่างต่อไปนี้

1. นิกาสัตฟวีฎ คือการสัญญาสมรสที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายอิสลามแต่ไม่ได้รับมูลค่ามะฮัร และเรียกสตรีที่สมรสว่า (مفوضة) (อ่านสระกัศเราะฮอักษรรวาว) หากอ่านด้วยสระกัศเราะฮอักษรรวาวมีความหมายว่า สตรีที่ยกเรื่องค่ามะฮัรให้เป็นหน้าที่ของสามี หากอ่านด้วยสระฟัตตะฮอักษรรวาวหมายถึง การกำหนดค่ามะฮัรเป็นหน้าที่ของผู้ปกครอง กล่าวคือ สตรีมอบหน้าที่ให้สามีเป็นผู้ตกลงค่ามะฮัร การทำสัญญาประเภทนี้เรียกว่าสัญญาตฟวีฎ

2. การสมรสที่ได้ตกลงกันว่าไม่มีค่ามะฮัร การสมรสที่ตกลงระหว่างคู่สามีภริยาว่า จะทำการสมรสโดยไม่มีค่ามะฮัร การสมรสที่มีเจตนาดังกล่าว วาบิบเหนือสามีต้องจ่ายมะฮัรมียิลให้แก่ภริยา หากทั้งสองได้มีการประเวณีกันหรือเกิดการเสียชีวิตของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจากคู่สามีภริยาตาม

ทัศนะส่วนใหญ่ของนักกฎหมายอิสลาม คือ ทัศนะมัซฮับหะนะฟี ทัศนะมัซฮับชาฟีอีและทัศนะมัซฮับหัมบะลี

3.การสมรสที่ได้กำหนดมะฮัรที่ใช้ไม่ได้ การสมรสที่ได้กำหนดมะฮัรขณะทำสัญญาสมรสด้วยสิ่งทีศาสนาอิสลามถือว่าไม่เป็นทรัพย์สิน เช่น ซากสัตว์ที่ตายแล้วหรือได้กำหนดมะฮัรจากสิ่งทีถือว่าเป็นสิ่งทีไม่มีค่าเช่น เมล็ดข้าวสาลีหนึ่งเม็ดหรือน้ำหนึ่งหยดหรืออื่น ๆ จากสิ่งทีถือว่าเป็นสิ่งทีไม่มีประโยชน์ หรือได้กำหนดมะฮัรจากสิ่งทีศาสนาอิสลามถือว่าเป็นสิ่งทีไม่มีค่า เช่น สุนัข สุรา เป็นต้น หากว่าสามีเป็นผู้ทีนับถือศาสนาอิสลาม ถึงแม้ว่าภริยาเป็นชาวคัมภีร์ (กิตาบียะฮ์) ก็ตาม หรือได้กำหนดมะฮัรจากสิ่งทีไม่สามารถส่งมอบกันได้ เช่น นกทีกำลังบินอยู่บนท้องฟ้าหรือกำหนดมะฮัรจากสิ่งทีสามารถน้อโก่งกันได้ เช่น แร่ธาตุทีอยู่ในดิน หรือได้กำหนดมะฮัรจากสิ่งทีไม่รู้คุณลักษณะประเภท หรือชนิด จากสิ่งทีก่อให้เกิดความขัดแย้งกันได้ เมื่อได้กำหนดสิ่งทีกล่าวมาข้างต้นเป็นมะฮัรวาญิบแก่สามีต้องจ่ายมะฮัรมิยิลหากมีการร่วมประเวณีกันหรือเกิดการเสียชีวิตก่อนมีการประเวณีตามทัศนะส่วนใหญ่ของนักกฎหมายอิสลามคือ ทัศนะมัซฮับหะนะฟี ชาฟีอีและหัมบะลี

Prince of Songkhro University
Pattani Campus

บทที่ 3

สภาพและปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิม

ในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เมื่อได้รับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มุสลิมในตำบลลิดลอำเภอเมือง จังหวัดยะลาผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและทำการแบ่งเป็นสัดส่วนซึ่งคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะครอบคลุมและอยู่ในขอบเขตของประเด็นดังนี้

3.1 ผู้นำศาสนาตำบลลิดล

ประเด็นที่หนึ่ง: ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัร

1.1 ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของมะฮัรอย่างไร?

อิมามมัศฮิดได้ให้ความหมายของมะฮัรว่า “คือทรัพย์สินค่าสมรสที่ชายต้องการชำระให้แก่สตรีอันเนื่องมาจากการสมรส”

คอเต็บได้ให้ความหมายของมะฮัรว่า “เงินทองหรือทรัพย์สินอย่างอื่นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นกับข้อตกลงทั้งสองฝ่าย”

บีลาลได้ให้ความหมายของมะฮัรว่า มะฮัรคือสิ่งที่มีค่าหรือสามารถใช้จ่ายประโยชน์ได้

1.2 ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้มีสิทธิรับมะฮัรอย่างไร?

อิมามมัศฮิดได้กล่าวว่า “หลังเสร็จสิ้นพิธีแต่งงาน ครอบครัวฝ่ายหญิงไม่มีสิทธิในการครอบครองมะฮัรใดๆทั้งสิ้น ยกเว้นบุตรสาวนั้นยินยอม”

คอเต็บได้กล่าวว่า “บิดามารดา หรืออะลีย์ ไม่มีสิทธิในทรัพย์สินมะฮัรดังกล่าว เว้นแต่ฝ่ายหญิงมอบให้ ยกให้ หรืออนุญาตให้ใช้จ่ายได้”

บิลาลได้กล่าวว่า“มะฮัรเป็นสิทธิโดยสมบูรณ์ของภริยาเพียงผู้เดียวเท่านั้นโดยบุคคลอื่นไม่มีสิทธิใดๆเลยในมะฮัรไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม ยกเว้นบุตรสาวอนุญาต”

1.3 ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตรการเรียกมะฮัรอย่างไร ?

อิมามมัศยิดได้กล่าวว่า “อัตรการเรียกมะฮัรนั้นเครื่องประดับแหวนทองหรืออ่านอัลกุรอ่านให้แก่ฝ่ายหญิงนั้นถือว่าเป็นมะฮัรในการนิกะฮ์แล้ว”

บิลาลได้กล่าวว่า “อัตรการเรียกมะฮัรอาจจะเป็นเงินทองหรือทรัพย์สินอย่างอื่นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงทั้งสองฝ่าย”

คอเต็บได้กล่าวว่า “อัตรการเรียกมะฮัรไม่จำเป็นต้องเงินทองก็ได้ บ้านเรือน เรือสวนไร่นา หรือเครื่องประดับ ที่สามารถกำหนดเป็ราคาได้”

1.4 ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราค่าสุดและสูงสุดของมะฮัรอย่างไร ?

อิมามมัศยิดได้กล่าวว่า “ต่ำสุดคือแหวนเงินและอะไรก็ได้ที่มีค่า ส่วนสูงสุดคืออยู่ที่ความสามารถของฝ่ายชาย”

คอเต็บและบิลาลได้กล่าวว่า “ต่ำสุดคือของที่มีค่าและนำมาใช้ประโยชน์ได้ ส่วนสูงสุดคือไม่จำกัดตัวเลข อยู่ที่ความสามารถของฝ่ายชาย”

1.5 ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่อนุญาตให้นำมาเป็นมะฮัรอะไรบ้าง ?

อิมามคอเต็บและบิลาลได้กล่าวว่า “สิ่งที่อนุญาตให้นำมาเป็นมะฮัร เช่น เงิน ทอง สวนไร่นา บ้านเรือนหรือของที่มีค่าและสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ได้”

ประเด็นที่สอง : ผู้ที่มีสิทธิกำหนดมะฮัร

1.6 สิ่งที่ถูกกำหนดค่ามะฮัรเป็นอะไรบ้าง?

ผู้นำศาสนาได้กล่าวว่า “สิ่งที่ถูกกำหนดค่ามะฮัร เช่นเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ แหวนทอง และอ่านอัลกุรอานให้แก่ฝ่ายหญิงก็ได้เช่นกัน”

1.7 ใช้อะไรเป็นมาตรฐานในการกำหนดมะฮัร?

ผู้นำศาสนาได้กล่าวว่า “มะฮัรถือว่าเป็นของขวัญและสินน้ำใจที่ฝ่ายชายมอบให้ฝ่ายหญิงด้วยความเต็มใจและเป็นของขวัญสานสายใยแห่งความรัก มะฮัรจึงไม่ใช่ค่าตัวในการประเมินราคา”

1.8 ใครเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดมะฮัร?

ผู้นำศาสนาได้กล่าวว่า “บทบาทในการกำหนดมะฮัรมีสិทธิทั้งบุตรสาวและครอบครัวของเธอเอง”

1.9 ใครมีอำนาจครอบครองมะฮัร?

ผู้นำศาสนาได้กล่าวว่า “เมื่อฝ่ายชายได้มอบมะฮัรแก่ฝ่ายหญิงหลังเสร็จพิธีแต่งงาน ครอบครัวฝ่ายหญิงคนใดคนหนึ่งไม่มีสิทธิในการครอบครองมะฮัรนั้น นอกเสียจากบุตรสาวยินยอม”

ประเด็นที่สาม : ปัญหาในการกำหนดมะฮัร

1.10 ปัจจุบันในสังคมของท่านมีการแข่งขันกันเรียกมะฮัรเพราะเหตุผลใด ?

ผู้นำศาสนาได้กล่าวว่า “ด้วยเหตุตามกระแสโลกปัจจุบัน ยุคสมัยวัตถุนิยมงานแต่งงานก็เป็นที่ทางครอบครัวหญิงได้กำหนดมะฮัรของบุตรสาวสูงเกิน เพื่อที่จะโอ้อวดให้สังคมได้ว่าบุตรสาวของตนมะฮัรแพงและให้สังคมอิจฉากันทั่วหน้า”

1.11 การกำหนดมะฮัรในยุคปัจจุบันมีผลกระทบอย่างไรต่อชุมชนของท่าน ?

ผู้นำศาสนาได้กล่าวว่า “ทำให้การแต่งงานยากขึ้นและมีอุปสรรคทั้งสองฝ่าย และเมื่อการแต่งงานมีอุปสรรคทำให้เกิดการผิดประเวณีระหว่างชายหญิง และทำให้เกิดมีสื่ออุบายมุกต่างๆก่อให้เกิดเสื่อมเสียในหมู่เยาวชนมุสลิมปัจจุบัน”

1.12 การกำหนดมะฮัรที่สูงมีผลต่อการสมรสของหนุ่มสาวในชุมชนของท่านอย่างไร?

ผู้นำศาสนาได้กล่าวว่า “ถ้ากำหนดมะฮัรที่มีตัวเลขสูงเกินจะก่อให้เกิดแนวโน้มการเกิดมีอุปสรรคต่อฝ่ายชายมากขึ้น หรือทำให้เกิดการตัดสินใจแต่งงานนั้นแต่งงานนั้นยิ่งลำบากและช้าลง”

1.13 การกำหนดมะฮัรที่สูงมีผลอย่างไรต่อการดำเนินชีวิตคู่ ของคนในชุมชน?

ผู้นำศาสนาได้กล่าวว่า “เมื่อมะฮัรสูงและสูงขึ้นเรื่อยๆ ในสังคม ทำให้มนุษย์คู่ชายหญิงนั้นลำบากตกเป็นอุปสรรคในการจะครองชีวิตคู่ในสังคมมุสลิม”

1.14 การกำหนดมะฮัรที่ต่ำมีผลอย่างไรต่อการดำเนินชีวิตคู่ ของคนในชุมชน?

ผู้นำศาสนาได้กล่าวว่า “เมื่อมะฮัรต่ำก็จะทำให้ห่างคายระหว่างชายหญิงที่จะครองชีวิตคู่ด้วยกันในสังคมและสังคมมุสลิมจะห่างไกลจากการซึนนา”

1.15 ท่านคิดว่าอะไรคือผลกระทบต่อผู้หญิงเมื่อมะฮัรสูง?

ผู้นำศาสนาได้กล่าวว่า “เมื่อฝ่ายหญิงกำหนดมะฮัรสูงเกิน จะทำให้แนวโน้มการเกิดมีอุปสรรคในการแต่งงานระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง โดยเฉพาะในยุคสมัยปัจจุบัน ครอบครัวยุคใหม่บางคนได้กำหนดมะฮัรตัวเลขสูงเกิน เพื่อจะโอ้อวดต่อสังคม สุดท้ายบุตรสาวครองโสดไม่ได้ ออกเรือน”

1.16 ท่านคิดว่าอะไรคือผลกระทบต่อผู้ชายเมื่อมะฮัรสูง?

ผู้นำศาสนาได้กล่าวว่า “เมื่อฝ่ายหญิงกำหนดมะฮัรสูงเกิน ก็จะทำให้อุปสรรคต่อฝ่ายชายและหมดโอกาสที่ครองชีวิตคู่ในชีวิตและซึนนาก็ง่ายที่จะเกิดขึ้น”

1.17 ท่านมีแนวคิดและปฏิบัติอย่างไรที่จะช่วยลดปัญหาของมะฮัรที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ในชุมชนของท่าน?

ผู้นำศาสนาได้กล่าวว่า “การกำหนดอัตรามะฮัรไม่ควรให้มีอัตราที่สูงเกินไป จะต้องคำนึงถึงฐานะของฝ่ายชายและจะต้องให้ความเหมาะสมด้วยกันทั้งสองฝ่ายตลอดจนไม่ควรกำหนดมะฮัรตามกระแสของสังคม ทั้งนี้เพื่อที่จะส่งเสริมให้ทั้งสองฝ่ายนั้นได้มีการแต่งงานและอยู่ด้วยกันในชีวิตคู่อย่างมีความสุข”

3.2 โต้ะครูสถาบันปอเนาะการศึกษาตำบลลิค

ประเด็นที่หนึ่ง: ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัร

2.1 ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของมะฮัรอย่างไร?

จากการลงสัมภาษณ์ โต้ะครูสถาบันปอเนาะได้กล่าวว่า “มะฮัรหมายถึงทรัพย์สินที่ชายจำเป็นต้องมอบให้แก่ภรรยาเพื่อเป็นการตอบแทนจากการเสกขุขอวัยเพศของนาง

โต้ะครูคนที่สองได้กล่าวความหมายของมะฮัรว่า “สิ่งที่วาญิบฝ่ายชายต้องมอบให้ฝ่ายหญิงเนื่องมาจากการสมรส”

2.2 ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้มีสิทธิรับมะฮัรอย่างไร?

จากการสัมภาษณ์โต้ะครูทั้งสองได้กล่าวว่า “มะฮัรถือเป็นสิทธิของนาง โดยไม่มีใครมีสิทธิ์ร่วมกับนาง นางจึงมีสิทธิ์ครองค่ามะฮัรแต่เพียงผู้เดียวและไม่มีใครเข้ามามีส่วนถึงแม้ว่าจะเป็นพ่อแม่ของนางก็ตาม และนางมีสิทธิ์ที่จะนำมะฮัรไปให้ใครหรือทำอะไรก็ได้ที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม”

2.3 ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราการเรียกมะฮัรอย่างไร ?

จากการสัมภาษณ์โต้ะครูทั้งสองได้กล่าวว่า “การเรียกมะฮัรอิสลามมิได้กำหนดขอบเขตของความน้อยและความมากของมะฮัรเอาไว้เพราะมนุษย์นั้นแตกต่างกันในเรื่องของความรวยและความยากจนและแตกต่างกันในเรื่องของความกว้างขวางและความคับแคบของแต่ละชนบทรณนิยมประเพณีในการปฏิบัติ”

2.4 ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราต่ำสุดและสูงสุดของมะฮัรอย่างไร?

ซึ่งคำตอบที่ได้มาจากถามโต้ะครูทั้งสองได้กล่าวว่า “อัตราต่ำคือทุกๆสิ่งที่มีราคาใช้เป็นมะฮัรได้ ไม่ว่าจะมามีราคาด้วยตัวของมันเองหรือสิ่งที่มีลักษณะเดียวกันส่วนอัตราสูงสุดคือมะฮัรไม่มีการกำหนดอัตราสูงสุด เพราะกฎหมายอิสลามไม่ได้กำหนดคอบทบัญญัติสิ่งนี้ไว้”

2.5 ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่อนุญาตให้นำมาเป็นมะฮัรอะไรบ้าง?

ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่อนุญาตให้นำมาเป็นมะฮัรโต้ะครูปอเนาะได้กล่าวว่า “ทรัพย์สินทั้งหลาย เช่น บ้านเรือน สวน ไร่ นา เงิน ทอง เครื่องประดับหรือประโยชน์จากอย่างอื่นที่ได้จากทรัพย์สิน และสามารถตีราคาได้”

ประเด็นที่สอง : ผู้ที่มีสิทธิกำหนดมะฮัร

2.6 สิ่งที่ถูกกำหนดค่ามะฮัรเป็นอะไรบ้าง?

โตะครูทั้งสองได้กล่าวไว้ว่า “เครื่องแต่งกายเครื่องประดับแหวนทองและอ่านอัลกุรอานให้ฝ่ายหญิง”

2.7 ใช้อะไรเป็นมาตรฐานในการกำหนดมะฮัร?

โตะครูทั้งสองได้กล่าวไว้ว่า “ไม่มีมาตรฐานในการกำหนดมะฮัร อยู่ที่ความสามารถของฝ่ายชายและความเต็มใจของฝ่ายหญิง”

2.8 ใครเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดมะฮัร ?

โตะครูทั้งสองได้กล่าวไว้ว่า “มะฮัรเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ ที่พาดพิงไปถึงหญิงและผู้ปกครองสำหรับการกำหนดมะฮัรเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ นั้นมีความชัดเจนบางครั้งกำหนดโดยการระบุมะฮัรในการทำสัญญาสมรส บางครั้งโดยการกำหนดจำนวนมะฮัรมิยิลหากไม่ได้ระบุมะฮัรในสัญญาสมรส”

2.9 ใครมีอำนาจครอบครองมะฮัร?

โตะครูทั้งสองได้กล่าวไว้ว่า “มะฮัรเป็นอำนาจครอบครองของภริยาคนเดียว โดยไม่มีใครมีสิทธิในมะฮัรนั้น มะฮัรเป็นสิ่งที่นางเอาไปใช้ในสิ่งที่เป็นการความต้องการของนาง”

ประเด็นที่สาม : ปัญหาในการกำหนดมะฮัร

2.10 ปัจจุบันในสังคมของท่านมีการแข่งขันกันเรียกมะฮัรเพราะเหตุผลใด ?

โตะครูทั้งสองได้กล่าวไว้ว่า “การโอ้อวดในเรื่องการจัดการสมรสซึ่งนำไปให้ค่ามะฮัรสูงและมีชาตินิยมในการ โอ้อวด”

2.11 การกำหนดมะฮัรในยุคปัจจุบันมีผลกระทบอย่างไรต่อชุมชนของท่าน?

โตะครูทั้งสองได้กล่าวไว้ว่า “ทำให้การแต่งงานยากขึ้นและมีอุปสรรคทั้งสองฝ่าย และเมื่อการแต่งงานมีอุปสรรคทำให้เกิดการผิดประเวณีระหว่างชายหญิง และชุมชนของเราจะง่ายต่อการเกิดสื่ออุบัยมุคต่างๆและก่อให้เกิดเสื่อมเสียในหมู่เยาวชนมุสลิม”

2.12 การกำหนดมะฮัรที่สูงมีผลต่อการสมรสของหนุ่มสาวในชุมชนของท่านอย่างไร?

โตะครูทั้งสองได้กล่าวไว้ว่า “ทำให้ชายหนุ่มและสตรีมากมายเป็นโสดและที่สูงอายุสำหรับชายหนุ่มที่ไม่มีทรัพย์สินหรือมีทรัพย์สินน้อยและเขาต้องการที่จะระงับตัวเขาจากการถูกนำไปสู่ความ

วิตกกังวลและความโศกเศร้า ดังนั้นการเป็นโสดของเขาทำให้หลายๆครั้งที่เขาถูกชักนำไปสู่สิ่งที่ไม่ดีที่ต้องห้ามและเขาได้ใช้ชีวิตโดยไม่ได้สมรสและบางครั้งเขาต้องแบกรับภาระหนี้สินที่เขาไม่มีความสามารถที่จะชดใช้ได้จาก การเรียกมะฮัรสูงทำให้เขาและภริยาของเขาใช้ชีวิตด้วยความยากจนลำบากหลังจากสมรสและจะนำไปสู่ความล้มเหลวและเกิดข้อบกพร่องในการสมรส”

2.13 การกำหนดมะฮัรที่สูงมีผลอย่างไรต่อการดำเนินชีวิตคู่ของคนในชุมชน ?

โต๊ะครูทั้งสองได้กล่าวว่า “การกำหนดมะฮัรสูงมีผลทำให้บางคู่ต้องใช้เวลายุ่งกับงาน เพื่อใช้หนี้เงินไม่มีเวลาให้กับครอบครัวทำให้ชีวิตคู่ห่างเหินกัน”

2.14 การกำหนดมะฮัรที่ต่ำมีผลอย่างไรต่อการดำเนินชีวิตคู่ ของคนในชุมชน?

โต๊ะครูทั้งสองได้กล่าวว่า “การกำหนดมะฮัรที่ต่ำจะไม่ค่อยมีผลกระทบในการดำเนินชีวิตคู่ แต่ส่วนใหญ่แล้วคนในชุมชนจะมองว่าคู่นี้คงไม่ค่อยมีฐานะ ขนาดมะฮัรก็ยังกำหนดต่ำ”

2.15 ท่านคิดว่าอะไรคือผลกระทบต่อผู้หญิงเมื่อมะฮัรสูง?

โต๊ะครูทั้งสองได้กล่าวว่า “ผลกระทบต่อผู้หญิงเมื่อมะฮัรสูงทำให้ต้องครอง โสดเป็นเวลานาน”

2.16 ท่านคิดว่าอะไรคือผลกระทบต่อผู้ชายเมื่อมะฮัรสูง?

โต๊ะครูทั้งสองได้กล่าวว่า “ผลกระทบต่อผู้ชายเมื่อมะฮัรสูงไม่สามารถที่จะใช้ชีวิตคู่เหมือนคนอื่นได้”

2.17 ท่านมีแนวคิดและปฏิบัติอย่างไรที่จะช่วยลดปัญหาของมะฮัรที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆในชุมชนของท่าน?

โต๊ะครูทั้งสองได้กล่าวว่า “ควรมีการปลูกฝังค่านิยมแบบอิสลามไม่ส่งเสริมให้เรียกมะฮัรสูง เนื่องจากว่าการเรียกมะฮัรสูงนั้น จะไม่มีความบารอกัตในการดำเนินชีวิตคู่แบบอิสลาม”

3.3 ครูสอนศาสนาสามัญโรงเรียนประจำปวทยา

ประเด็นที่หนึ่ง: ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัร?

จากการลงสัมภาษณ์ครูสอนศาสนาจำนวนสามคนที่มิบุตรสาวแต่งงานแล้วได้กล่าวว่า “สำหรับความหมายของมะฮัร ผู้มีสิทธิรับมะฮัร การเรียกอัตรามะฮัรสูงและต่ำและสิ่งที่อนุญาต

นำมาเป็นมะฮัรเป็นอะไรบ้างนั้น คือทรัพย์สินที่ชายจำเป็นต้องมอบให้แก่ภริยาเพื่อเป็นการตอบแทนจากการเสกขุขอวัยเพศของนางและมะฮัรเป็นสิทธิ์ของนาง ฉะนั้นค่ามะฮัรจึงเป็นสิทธิ์ของนาง โดยไม่มีใครมีสิทธิ์ร่วมกับนาง นางจึงมีสิทธิ์ครองค่ามะฮัรแต่เพียงผู้เดียว และอิสลามมิได้กำหนดขอบเขตของความน้อยและความมากของมะฮัรเอาไว้เพราะมนุษย์นั้นแตกต่างกันในเรื่องของความรวยและความยากจนและแตกต่างกันในเรื่องของความกว้าง ขวางและความคับแคบของแต่ละชนบทรรมนิยมประเพณีในการปฏิบัติ ส่วนในเรื่องสิ่งที่อนุญาตนำมาเป็นมะฮัรเป็นอะไรบ้างนั้นคือว่า เงินทอง ที่ดินแปลงราคาที่เหมาะสมกับมะฮัรที่ทางฝ่ายหญิงต้องการ ถ้าหากไม่มีอะไรสักอย่างหนึ่งอายัดของสุเราะฮ์อัลกุรอานก็ได้เหมือนกัน”

จากการลงสัมภาษณ์ครูสอนสามัญจำนวนสองคนคนที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้วได้กล่าวว่า “สำหรับความหมายของมะฮัร ผู้มีสิทธิ์รับมะฮัร การเรียกอัตรามะฮัรสูงและต่ำ และสิ่งที่อนุญาตนำมาเป็นมะฮัรเป็นอะไรบ้างนั้น คือทรัพย์สินที่ชายจำเป็นต้องมอบให้แก่ภริยาในพิธีแต่งงานและมะฮัรเป็นสิทธิ์ของนางเพียงผู้เดียว ยกเว้นนางอนุญาต และการกำหนดขอบเขตของความน้อยและความมากไม่จำกัดในอิสลาม ส่วนในเรื่องสิ่งที่อนุญาตนำมาเป็นมะฮัรเป็นอะไรบ้างนั้นคือ เงินทอง ที่ดินเป็นต้น”

ประเด็นที่สอง: ผู้ที่มีสิทธิ์กำหนดมะฮัร?

จากการลงสัมภาษณ์ครูสอนศาสนาจำนวนสามคนที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้วซึ่งได้กล่าวว่า “สิ่งที่ถูกกำหนดค่ามะฮัรเป็นอะไร ใช้อะไรเป็นมาตรฐานในการกำหนดมะฮัร ใครเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดมะฮัรและใครมีอำนาจครอบครองมะฮัร คือสิ่งที่ถูกกำหนดค่ามะฮัรเป็นเงินหรือทอง ส่วนมาตรฐานในการกำหนดมะฮัรดูจากการศึกษาของและฐานะของครอบครัวของฝ่ายหญิง ผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดมะฮัรคือ พ่อแม่และตัวลูกสาวเองและมะฮัรเป็นของภริยาหลังจากแต่งงาน โดยไม่มีใครมีสิทธิ์ในมะฮัรนั้น มะฮัรเป็นสิ่งที่นางเอาไปใช้ในสิ่งที่เป็นการความต้องการของนาง”

จากการลงสัมภาษณ์ครูสอนสามัญจำนวนสองคนที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้วซึ่งได้กล่าวว่า “สิ่งที่ถูกกำหนดค่ามะฮัรเป็นอะไร ใช้อะไรเป็นมาตรฐานในการกำหนดมะฮัร ใครเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดมะฮัรและใครมีอำนาจครอบครองมะฮัร คือสิ่งที่ถูกกำหนดค่ามะฮัรเป็นเงินหรือทอง ส่วนมาตรฐานในการกำหนดมะฮัรดูจากอาชีพ การศึกษา ตำแหน่งและฐานะของครอบครัวของฝ่าย

หญิง ส่วนผู้ที่มิพบทาทในการกำหนดมะฮัรคือครอบครัวฝ่ายหญิงพ่อแม่และตัวลูกสาวเอง และมะฮัรเป็นของภริยาหลังจากแต่งงานโดยไม่มีครมิมิสหิธีในมะฮัรนั้น”

ประเด็นที่สาม : ปัญหาในการกำหนดมะฮัร

จากการลงสัมภาษณ์ครูสอนศาสนาจำนวนสามคนที่มิบุตรสาวแต่งงานแล้วซึ่งได้กล่าวว่า “ปัจจุบันในสังคมมีการแข่งขันกันเรียกมะฮัรเพราะว่าหน้าตาในสังคม อยากรวยเป็นต้น และการกำหนดมะฮัรในยุคปัจจุบันจะมีปัญหาฝ่ายชายกับฝ่ายหญิง บางครอบครัวฝ่ายชายต้องขายที่ดินเพื่อจะทำมะฮัรและบางครอบครัวทั้งสองไม่ตกลงกันจึงต้องยกเลิกการแต่งงาน การกำหนดมะฮัรที่สูงมีผลต่อการสมรสของหนุ่มสาวในชุมชนมาก บางครอบครัวมีการยกเลิกตั้งแต่แรกเมื่อได้ทราบมะฮัรสูงเพราะการดำเนินชีวิตคู่เมื่อมะฮัรสูงมีบางครอบครัวได้ดี และบางครอบครัวก็คิดหนีเป็นเวลานาน แต่ถ้ากำหนดมะฮัรต่ำชีวิตคู่ก็จะเกิดผลดีแน่นอน เมื่อมะฮัรสูงทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชายก็จะครองโสด บางคู่ก็ชวนกันหนีออกจากบ้าน เพราะมะฮัรสูงเกินความสามารถของฝ่ายชาย และแนวคิดจะปฏิบัติอย่างไรที่จะช่วยลดปัญหาของมะฮัรที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ในชุมชนของท่านคือต้องอธิบายให้ชุมชนรู้ว่ามะฮัรสูงศาสนาไม่สนับสนุนเลย และเมื่อจะกำหนดมะฮัรควรคำนึงถึงฐานะและความสามารถของฝ่ายชายให้เป็นหลัก”

จากการลงสัมภาษณ์ครูสอนสามัญจำนวนสองคนที่มิบุตรสาวแต่งงานแล้วซึ่งได้กล่าวว่า “ปัจจุบันในสังคมมีการแข่งขันกันเรียกมะฮัรเพราะว่าการโอ้อวดในเรื่องการจัดการสมรสซึ่งนำไปให้ค่ามะฮัรสูงและมีชาตินิยมในการโอ้อวด และการกำหนดมะฮัรสูงในยุคปัจจุบันจะมีปัญหาฝ่ายชายและฝ่ายหญิงคือทำให้ฝ่ายหญิงแต่งงานช้าลงและฝ่ายชายก็ต้องทำงานหนักและนาน การกำหนดมะฮัรที่สูงมีผลต่อการสมรสของหนุ่มสาวในชุมชนมาก ทำให้เกิดภาระหนี้สินของฝ่ายชายติดมากับการแต่งงานและต้องมีความยากลำบากใช้หนี้ในชีวิตคู่ แต่ถ้ากำหนดมะฮัรต่ำชีวิตคู่ก็จะเกิดผลดีแน่นอน ไม่กังวล ทำงานหาเลี้ยงครอบครัวตามความสามารถและกำลังที่มีอยู่ เมื่อมะฮัรสูงทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชายก็จะครองโสด แต่งานช้าลง บางคู่เกิดการผิดประเวณี เพราะมะฮัรสูงเกินความสามารถของฝ่ายชาย และแนวคิดจะปฏิบัติอย่างไรที่จะช่วยลดปัญหาของมะฮัรที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ในชุมชนคือให้นึกถึงฐานะและความสามารถของฝ่ายชายเป็นอันดับแรก”

3.4 ชาวบ้านตำบลลิดล

ประเด็นที่หนึ่ง : ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัร?

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านตำบลลิดลเป็นมารดาของลูกสาวที่แต่งงานแล้วจำนวนห้าคน ซึ่งได้คำตอบเหมือนกัน สำหรับความหมายของมะฮัร ผู้มีสิทธิรับมะฮัร การเรียกอัตรามะฮัรสูงและต่ำ และสิ่งที่อนุญาตนำมาเป็นมะฮัรเป็นอะไรบ้างนั้น ได้กล่าวว่า “มะฮัรคือทรัพย์สินที่ฝ่ายชายต้องมอบให้ฝ่ายหญิงเมื่อแต่งงานกันและมะฮัรนี้ภริยามีสสิทธิในการรับมะฮัรคนเดียว ส่วนอัตรการเรียกมะฮัรในพื้นที่นี้ คือ อัตรต่ำสุดอยู่ที่แปดหมื่น โดยประมาณและสูงสุดหกแสน โดยประมาณ ไม่รวมเครื่องประดับทองหมั้นอีก ส่วนสิ่งที่อนุญาตนำมาเป็นมะฮัรคือ เงิน ทอง เพชรและของมีค่าเป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านตำบลลิดลเป็นบิดาของลูกสาวที่แต่งงานแล้วจำนวนห้าคน ซึ่งได้คำตอบเหมือนกันเช่นกัน การให้ความหมายของมะฮัร ผู้มีสิทธิรับมะฮัร การเรียกอัตรามะฮัรสูงและต่ำ และสิ่งที่อนุญาตนำมาเป็นมะฮัรเป็นอะไรบ้างนั้น ได้กล่าวว่า “มะฮัรคือเงินทองหรือทรัพย์สินที่ฝ่ายชายต้องมอบให้ฝ่ายหญิง ตามความต้องการของฝ่ายหญิง และภริยามีสสิทธิรับมะฮัรเพียงผู้เดียว อัตรการเรียกมะฮัรนั้นฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายเรียกมะฮัรจากฝ่ายชาย ตามความเหมาะสมกับฐานะของฝ่ายชายว่ามีความสามารถแค่ไหนอัตรการเรียกมะฮัรสูงหรือต่ำนั้นส่วนมากจะขึ้นอยู่กับฐานะการศึกษาของทั้งสองฝ่าย สิ่งที่จะนำมาเป็นมะฮัรส่วนใหญ่แล้วจะเป็นสิ่งที่มีค่า เงิน ทอง ที่ดินเป็นต้น”

ประเด็นที่สอง : ผู้ที่มีสิทธิกำหนดมะฮัร?

จากการลงสัมภาษณ์ชาวบ้านมารดาของลูกสาวที่แต่งงานแล้วจำนวนห้าคนที่มิบุตรสาวแต่งงานแล้วได้คำตอบเหมือนกัน ซึ่งได้กล่าวว่า “สิ่งที่ถูกกำหนดค่ามะฮัรเป็นอะไร ใช้อะไรเป็นมาตรฐานในการกำหนดมะฮัร ใครเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดมะฮัรและใครมีอำนาจครอบครองมะฮัร คือว่าสิ่งที่ถูกกำหนดค่ามะฮัรในตำบลลิดลส่วนใหญ่เป็นเงินสดและทองรูปพรรณ มาตรฐานในการกำหนดมะฮัรจะมองที่ฐานะการเงินของทั้งสองฝ่าย ส่วนใหญ่ผู้ปกครองหรือพ่อแม่ฝ่ายหญิงจะมีบทบาทในการกำหนดมะฮัร และมะฮัรทั้งหมดฝ่ายหญิงจะครอบครองและมีอำนาจ”

จากการลงสัมภาษณ์ชาวบ้านบิดาของลูกสาวที่แต่งงานแล้วจำนวนห้าคนที่มิบุตรสาวแต่งงานแล้วได้คำตอบเหมือนกัน ซึ่งได้กล่าวว่า “สิ่งที่ถูกกำหนดค่ามะฮัรส่วนใหญ่เป็นเงิน

มาตรฐานในการกำหนดคะแนนคือจะดูที่ฐานะของทั้งสองฝ่าย ผู้มีบทบาทในการกำหนดคะแนนส่วนมากในตำบลลิตจะเป็นฝ่ายหญิงและฝ่ายหญิงเหมือนกันที่มีอำนาจครอบครองคะแนน

ประเด็นที่สาม: ปัญหาในการกำหนดคะแนน?

จากการลงสัมภาษณ์ชาวบ้านมารดาของลูกสาวที่แต่งงานแล้วจำนวนห้าคนที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้วได้คำตอบเหมือนกัน ได้กล่าวว่า “ปัจจุบันในสังคมมีการแข่งขันกันเรียกคะแนนเพราะตามกระแสสังคมและค่านิยมและการกำหนดคะแนนในยุคปัจจุบันก็จะสูงขึ้นเรื่อยๆ เพราะสังคมแข่งขันกันในเรื่องคะแนนสูงและการกำหนดคะแนนที่สูงมีผลต่อการสมรสทำให้หลังจากแต่งงานมีเงินใช้และสามารถซื้อความสะดวกสบายในชีวิตคู่และการกำหนดคะแนนที่สูงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับคนเงินทองร่ำรวย ถ้าเรียกคะแนนสูงกับคนที่ลำบากก็จะลำบากยิ่งขึ้น แต่การกำหนดคะแนนที่ต่ำฝ่ายชายที่มีฐานะก็คงไม่เหมาะสมเพราะส่วนมากฝ่ายชายที่มีฐานะจะให้คะแนนในอัตราสูงๆ เมื่อคะแนนสูงเกินไปกับความสามารถของฝ่ายชายทำให้ผู้หญิงต้องอยู่คนเดียวไปนานๆ และฝ่ายชายก็ไม่กล้าที่จะทาบทามเลยครองโสดไปควรปลูกฝังให้ชุมชนของเราได้ตระหนักว่าชีวิตคู่จะมีความสุขความบารอจะสุขไม่ได้อยู่ที่คะแนนสูง เพราะคะแนนสูงจะสร้างความลำบากกับคนที่ไม่มีฐานะ”

จากการลงสัมภาษณ์ชาวบ้านบิดาของลูกสาวที่แต่งงานแล้วจำนวนห้าคนที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้วได้คำตอบเหมือนกัน ได้กล่าวว่า “ปัจจุบันในสังคมมีการแข่งขันกันเรียกคะแนนเพราะตามกระแสสังคมและค่านิยม ส่วนใหญ่แล้วผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในการกำหนดคะแนนความคิดเห็นของนางและความต้องการของนางถูกนำมาพิจารณาและการกำหนดคะแนนในยุคปัจจุบันก็จะสูงขึ้นเรื่อยๆ เพราะผู้ประกอบการมีความละโมภและฝ่ายชายก็มีความต้องการที่จะแสดงความร่ำรวยที่มีอยู่และการกำหนดคะแนนที่สูงมีผลต่อการสมรสทำให้ฝ่ายชายต้องยืมเงินคนอื่นมาจ่ายค่าคะแนนแล้วสุดท้ายก็จะทำให้ทั้งสองฝ่ายนั้นมีหนี้สินติดตัวภายหลังจากการแต่งงานและจะต้องร่วมกันจ่ายหนี้สินนั้นภายหลังและการกำหนดอัตราคะแนนนั้นควรดูจากฐานะของฝ่ายชายด้วยและทั้งสองจะต้องมีการตกลงเกี่ยวกับเรื่องคะแนนกันก่อน ก่อนที่จะตกลงแต่งงานกันและฝ่ายหญิงควรจะลดค่าคะแนนลงบ้าง”

บทที่ 4

แนวทางการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ในบทนี้ผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตกับข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบใหม่แล้วนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรของมุสลิมในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลาให้ถูกต้องตามกฎหมายอิสลาม

4.1 ประเด็นที่หนึ่ง: ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัร

จากการสัมภาษณ์ประเด็นที่หนึ่งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมะฮัรได้ข้อมูลมาพอสังเขปดังนี้

1. ผู้นำศาสนาตำบลลิดล ซึ่งทั้งสามท่านนี้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมะฮัรเป็น

อย่างดี ได้กล่าวถึงความหมายของมะฮัร คือทรัพย์สินที่มีค่าที่ฝ่ายชายวาญิบต้องมอบให้แก่ฝ่ายหญิงไม่ว่าจะเป็นเงินทองหรืออะไรก็ได้ที่ใช้ประโยชน์ได้ ส่วนในเรื่องมะฮัรก็เป็นสิทธิ์ของฝ่ายหญิงเพียงผู้เดียวเว้นแต่ฝ่ายหญิง(ภรรยา)อนุญาตให้ใช้จ่าย การเรียกอัตรามะฮัรนั้น ถือว่าไม่ได้กำหนดอย่างชัดเจน จะเป็นเงินทอง เครื่องประดับหรือสิ่งมีค่า เป็นต้น ขึ้นอยู่กับการตกลงของทั้งสองฝ่ายว่าจะเรียกเท่าไร เป็นอะไรให้เหมาะสมและเห็นควรทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง

2. โต๊ะครูสถาบันปอเนาะการศึกษาตำบลลิดล ซึ่งทั้งสองท่านนี้เข้าใจมะฮัรเป็น

อย่างดีว่ามะฮัรหมายถึงทรัพย์สินที่ชายจำเป็นต้องมอบให้แก่ภรรยาเพื่อเป็นการตอบแทนจากการเสพลูกของอวัยวะเพศของนางและมะฮัรคือเป็นสิทธิ์ของนางโดยไม่มีใครมีสิทธิ์ร่วมกับนางนางจึงมีสิทธิ์ครองค่ามะฮัรแต่เพียงผู้เดียวและไม่มีใครเข้ามามีส่วนถึงแม้ว่าจะเป็นพ่อแม่ของนางก็ตามและ

นางมีสิทธิ์ที่จะนำมะฮัรไปให้ใครหรือทำอะไรก็ได้ที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม การเรียกมะฮัรอิสลามมิได้กำหนดขอบเขตของความน้อยและความมากของมะฮัรเอาไว้เพราะมนุษย์นั้นแตกต่างกันในเรื่องของความรวยและความยากจน การเรียกอัตราค่าคือทุกๆสิ่งที่มีราคาใช้เป็นมะฮัรได้ไม่ว่าจะมีราคาด้วยตัวของมันเองหรือสิ่งที่มีราคาที่มีลักษณะเดียวกันส่วนอัตราสูงสุดคือ มะฮัรไม่มีการกำหนดอัตราสูงสุด เพราะกฎหมายอิสลามไม่ได้กำหนดคบทบัญญัติสิ่งนี้ไว้และสิ่งที่อนุญาตให้นำมาเป็นมะฮัรว่าทรัพย์สินทั้งหลายเช่น บ้านเรือน สวน ไร่ นา เงิน ทอง เครื่องประดับหรือประโยชน์จากอย่างอื่นที่ได้จากทรัพย์สินและสามารถตีราคาได้

3.ครูสอนศาสนาและสามัญโรงเรียนประจำวิทยา จากการลงสัมภาษณ์ครูสอนศาสนาและสามัญจำนวนห้าคน ได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับมะฮัรว่ามะฮัรคือทรัพย์สินที่ชายจำเป็นต้องมอบให้แก่ภรรยาเพื่อเป็นการตอบแทนจากการเสพสุขของวัยเพศของนางและมะฮัรเป็นสิทธิ์ของนาง ฉะนั้นค่ามะฮัรจึงเป็นสิทธิ์ของนางโดยไม่มีใครมีสิทธิ์ร่วมกับนาง นางจึงมีสิทธิ์ครองค่ามะฮัรแต่เพียงผู้เดียวและอิสลามมิได้กำหนดขอบเขตของความน้อยและความมากของมะฮัรเอาไว้เพราะมนุษย์นั้นแตกต่างกันในเรื่องของความรวยและความยากจนและแตกต่างกันในเรื่องของความกว้างขวางและความคับแคบของแต่ละขนบธรรมเนียม ประเพณี ในการปฏิบัติ ส่วนในเรื่องสิ่งทีอนุญาตนำมาเป็นมะฮัรเป็นอะไรบ้างนั้นคือว่า เงินทอง ที่ดินแปลงราคาที่เหมาะสมกับมะฮัรที่ทางฝ่ายหญิงต้องการ ถ้าหากไม่มีอะไรสักอย่างหนึ่งอายุขของสุเราะฮ์อัลกุรอานก็ได้เหมือนกัน”

4.ชาวบ้านตำบลลิคดล

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านตำบลลิคดลเป็นมารดาจำนวนห้าคนซึ่งได้คำตอบเหมือนกับมีความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัร มะฮัรคือทรัพย์สินที่ฝ่ายชายต้องมอบให้ฝ่ายหญิงเมื่อแต่งงานกันและมะฮัรนี้ภริยามีสิทธิ์ในการรับมะฮัรคนเดียว ส่วนอัตราการเรียกมะฮัรในพื้นที่นี้ คือ อัตราค่าสุดอยู่ที่แปดหมื่นโดยประมาณและสูงสุดหกแสนถึงแปดแสนโดยประมาณ ไม่รวมเครื่องประดับทองหมั้นอีก ส่วนสิ่งทีอนุญาตนำมาเป็นมะฮัรคือ เงิน ทอง เพชรและของมีค่าเป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านตำบลลิคดลเป็นบิดาจำนวนห้าคน ซึ่งได้คำตอบเหมือนกันเช่นกับความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัรคือเงินทองหรือทรัพย์สินที่ฝ่ายชายต้องมอบให้ฝ่ายหญิงตามความต้องการของฝ่ายหญิง และภริยามีสิทธิ์รับมะฮัรเพียงผู้เดียว อัตราการเรียกมะฮัรนั้นฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายเรียกมะฮัรจากฝ่ายชาย ตามความเหมาะสมกับฐานะของฝ่ายชายว่ามีความสามารถแก่

ไหนอัตราการเรียกมะฮัรสูงหรือต่ำนั้นส่วนมากจะขึ้นอยู่กับฐานะ การศึกษาของทั้งสองฝ่าย สิ่งที่จะนำมาเป็นมะฮัรส่วนใหญ่แล้วจะเป็นสิ่งที่มีค่า เงิน ทอง ที่ดิน เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัรจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวส่วนใหญ่จะเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัรที่หลักการอิสลามบัญญัติไว้ แต่มีหนึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัรคือชาวบ้านตำบลลิดลมีการเรียกอัตรามะฮัรสูง ซึ่งผู้วิจัยได้เห็นว่าสาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะตามกระแสและค่านิยมและตลอดจนมีการโอ้อวดเพื่อแสดงถึงความร่ำรวยที่มีอยู่ มีความ โลกและความ โอ้อวด

ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้นขัดแย้งกับหลักการอิสลาม เพราะแท้จริงมะฮัร ไม่มีการกำหนดอัตราสูงสุด เพราะกฎหมายอิสลามไม่ได้กำหนดคบทบัญญัติสิ่งนี้ไว้ ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ﷻ

﴿وإن أردتم استبدال زوج مكان زوج وآتيتم إحداهن فنتارا فلا تأخذوا منه شيئا أتأخذونه بهتاناً وإثمًا

﴿مبيناً

ความว่า “และหากพวกเจ้าต้องการเปลี่ยนคู่ครองคนหนึ่งแทนที่คู่ครองอีกคนหนึ่ง โดยพวกเจ้าได้ให้แก่นางหนึ่งในหมู่นางเหล่านั้น ซึ่งทรัพย์สินอันมากมายก็ตาม ก็จงอย่าได้เอาสิ่งใดจากทรัพย์สินนั้นคืน พวกเจ้าจะเอาคืนด้วยการอุปโลกความเท็จและการกระทำบาปอย่างชัดเจนกระนั้นหรือ”¹

ดังนั้นการให้จำนวนมากในอายะฮดังกล่าว ไม่ใช่เป้าหมายในการกำหนดจำนวนของมะฮัร แต่เป็นการเปรียบเปรยถึงความมากซึ่งถ้าหากว่าสิ่งที่กล่าวมานั้น เป็นการอธิบายถึงความจำกัดของความมากในเรื่องมะฮัรแน่นอนอัลลอฮ์ﷻ ก็จะห้ามประชาชาติทั้งหลายไม่ให้เพิ่มมากกว่าจำนวนนั้น

แนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียกอัตรามะฮัรนี้ไว้ว่า การกำหนดอัตรามะฮัรควรดูที่ กำลังความสามารถของฝ่ายชายเป็นหลัก และการกำหนดมะฮัรไม่ควรกำหนดมะฮัรตามค่านิยมหรือกระแสสังคมควรกำหนดให้อยู่บนหลักการของศาสนา และอยากให้ศึกษาในเรื่องมะฮัรอย่างถ่องแท้โดยเฉพาะคนหนุ่มสาวที่ยังไม่แต่งงาน แท้จริงแล้วในศาสนาอิสลามนั้นส่งเสริมให้มีการเรียกอัตรามะฮัรในอัตราที่น้อยๆ

1

ซูเราะฮ์ อันนิสาฮ์ 4:20

4.2 ประเด็นที่สอง: ผู้ที่มีสิทธิกำหนดมะฮัร

จากการสัมภาษณ์ประเด็นที่สองผู้ที่มีสิทธิกำหนดมะฮัร ได้ข้อมูลมาพอสังเขปดังนี้

ผู้ที่มีสิทธิกำหนดมะฮัรกำหนดมะฮัรจะได้คำตอบที่คล้ายคลึงกันว่า สิ่งที่ถูกกำหนดมะฮัรเป็นเงินทองเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับหรือสิ่งที่มีค่าเป็นต้น ส่วนมาตรฐานในการกำหนดมะฮัรจะแตกต่างกัน คือผู้นำศาสนา โต๊ะครูจะตามหลักการอิสลามส่วนครูและชาวบ้านจะมองมาตรฐานที่ฐานะและการศึกษาของครอบครัวฝ่ายหญิง และในเรื่องบทบาทของมะฮัรก็เช่นกันกลุ่มตัวอย่างผู้นำศาสนา และ โต๊ะครูจะตามหลักการอิสลาม แต่กลุ่มตัวอย่างครูและชาวบ้านบทบาทของมะฮัรจะเป็นของพ่อแม่และครอบครัวของฝ่ายหญิงนั่นเอง

ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้นมีกลุ่มตัวอย่างที่ขัดแย้งกับหลักการอิสลาม ซึ่งอิสลามไม่มีการวัดมาตรฐานในการกำหนดมะฮัร มะฮัรไม่ใช่ค่าตัวในการประเมินราคาของสินค้า "ผู้หญิง" จึงมิใช่สินค้าที่ผู้ปกครองสามารถตั้งราคาค่าตัวเพื่อซื้อขายกัน ถ้าค่าตัวสูงกลับกลายเป็นว่าสินค้านั้นต้องดี แต่ถ้าค่าตัวถูกสินค้าที่ได้อาจไม่ใช่ของดี การมอบในลักษณะนี้ถือเป็นการดูถูกศักดิ์ศรีของสตรีเพราะของแพงอาจไม่ใช่อะไรที่คิดไว้ก็ได้

อิสลามจึงไม่กำหนดค่ามะฮัร แต่ได้มอบหมายให้กับความพร้อมของฝ่ายชายและความสบายใจของฝ่ายหญิง อัลกุรอานได้กล่าวถึงเรื่องราวในอดีตที่นะบีซุฮัยบ์ได้ยกลูกสาวให้แต่งงานกับนะบีมุซาโดยตั้งเงื่อนไขว่า ให้นะบีมุซา ทำงานเป็นลูกจ้างเป็นเวลา 8 ปีเพื่อเป็นค่าตอบแทนในการแต่งงานในครั้งนี้ ซึ่ง นะบีมุซา ได้เพิ่มอีก 2 ปี รวมเป็น 10 ปี การทำงานโดยไม่คิดค่าจ้างในครั้งนี้ หากประเมินเป็นตัวเลขแล้วเป็นจำนวนที่มากมาย แต่ไม่ใช่เป็นหลักฐานเพื่อนำจะมาปฏิบัติ อย่างน้อยเพื่อเป็นบทเรียนว่าการกำหนดค่ามะฮัรระหว่างแหวนเหล็กเพียงหนึ่งวงหรือการสอนอัลกุรอานกับการเป็นลูกจ้างเป็นระยะเวลาถึง 10 ปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติกันในสังคมและในแต่ละยุค แต่ละเหตุการณ์²

²

มัสลัน มาหะมะ แต่งงานง่าย ซินายาก มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

แนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า มาตรฐานการกำหนดมะฮัรไม่ใช่อยู่ที่ฐานะและการศึกษาของฝ่ายหญิง ควรจะคำนึงถึงฝ่ายชายก่อนและให้พ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายรู้และเข้าใจเกี่ยวกับบทบัญญัติของการแต่งงานให้ดีพอ เพราะถูกหรือแพงนั้นย่อมมีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตคู่ การกำหนดอัตรามะฮัรต่ำย่อมเป็นสิริมงคลในการใช้ชีวิตคู่เสมอ

4.3 ประเด็นที่สาม: ปัญหาในการกำหนดมะฮัร

จากการสัมภาษณ์ประเด็นที่สามปัญหาในการกำหนดมะฮัรได้ข้อมูลมาพอสังเขปดังนี้ จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสี่กลุ่มนี้จะพบคำตอบคล้ายคลึงกัน คือปัจจุบันในสังคมมีการแข่งขันเรียกมะฮัรเพราะว่าหน้าตาในสังคม อยากเด่น อดรวยเป็นต้นและการกำหนดมะฮัรในปัจจุบันจะมีปัญหา บางครอบครัวต้องขายที่ดินเพื่อจะจ่ายค่ามะฮัรและบางครอบครัวทั้งสองตกลงกันไม่ได้จึงยกเลิกการแต่งงานตั้ง แต่แรกเมื่อได้ทราบมะฮัรสูง เพราะการดำเนินชีวิตคู่เมื่อมะฮัรสูงมีบางครอบครัวได้ดี และบางครอบครัวก็คิดหนักเป็นเวลานาน แต่ถ้ากำหนดมะฮัรต่ำชีวิตคู่ก็จะเกิดผลดีแน่นอน

ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้น อิสลามไม่สนับสนุนเลยและมีการห้ามในการแข่งขันเรียกมะฮัรสูง อยากเด่น อดรวย มะฮัรเป็นสิ่งที่ฝ่ายชายต้องมอบให้แก่ฝ่ายหญิงโดยจะต้องมีค่าพอสมควร เพื่อเป็นเกียรติต่อฝ่ายหญิง ดังหะดีษที่เล่าจากอานัสบุตรมาลิก³

((أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ

أَثَرُ صُفْرَةٍ، فَقَالَ: «مَا هَذَا؟» قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي تَزَوَّجْتُ

امْرَأَةً عَلَى وَزْنِ نَوَاةٍ مِنْ ذَهَبٍ، قَالَ: فَبَارَكَ اللَّهُ لَكَ، أَوْلِمَ وَأَلُو

((بِشَاةٍ))

(أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، 1981: 3475)

³ หะดีษนี้ในเศาะฮิฮ์มุสลิมหะดีษเลขที่ (3475) ในกิตาบบนิกาฮ บทเศาะดากและยินยอมให้มะฮัรเป็นการสอนอัลกุรอานและแหวนเหล็กและเป็นสิ่งอื่นๆที่มีค่าเล็กน้อยหรือมีมาก

ความว่า “แท้จริงท่านบี ﷺ ให้เห็นบนร่างของอับดุลเราะห์มานบุตร
 เอาฟมีรอยสีเหลืองอยู่⁴ท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า : โอ้ท่าน
 เราะซูลุลลอฮ์ข้าพเจ้าได้สมรสแล้วเป็นสตรีคนหนึ่งด้วยน้ำหนักเท่า
 เหล็กอินทผลัมเป็นทองคำ ท่านได้กล่าวว่า : ขอให้อัลลอฮ์ทรงเพิ่มพูน
 ให้ท่านจงฉลองการสมรสเถิดแม้ด้วยแพะหนึ่งตัว”

(บันทึกโดย Muslim , 1631 : 3475)

แนวทางการแก้ปัญหาประเด็นนี้คือว่าผู้นำศาสนาในชุมชนทั้งคณะกรรมการอิสลาม
 ประจำจังหวัด อีมาม เคาะฎิบ บิลาลจะต้องช่วยกันในเรื่องของการให้ความรู้ในเรื่องกับประชาชน
 ในชุมชนให้มีความรู้ในเรื่องการกำหนดมะฮัรอย่างถ่องแท้ ว่าแท้จริงนั้นบทบัญญัติกฎหมายอิสลาม
 ส่งเสริมให้มีการเรียกมะฮัรในระดับน้อยๆนอกจากนี้ทางฝ่ายหญิงจะต้องมีการศึกษาบทบัญญัติเรื่อง
 มะฮัรด้วย ตลอดจนทั้งสองฝ่ายน่าจะการตกลงเกี่ยวกับเรื่องการกำหนดมะฮัรกันก่อนแต่งงาน
 เพื่อที่จะไม่ให้ทั้งสองฝ่ายนั้นมีความผิดหวังในเรื่องของการแต่งงานและเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายนั้น
 ดำเนินชีวิตคู่อย่างมีความสุขตลอดไปทั้งโลกนี้และโลกหน้า

⁴ เป็นเครื่องหอมหญ้าฝรั่นที่ใช้กับผู้เป็นเจ้าสาว (อรุณ บุญชม 7/ 76)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในเรื่องมะฮัรในกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิคด อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งในบทนี้ผู้วิจัยขอสรุปการศึกษาค้นคว้าและผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ในการวิจัยเรื่อง “มะฮัรในกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิคด อำเภอเมือง จังหวัดยะลา” มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับมะฮัรในกฎหมายอิสลาม
2. เพื่อศึกษา สภาพและปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิม ในตำบลลิคด อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาในการนำไปใช้ของมุสลิมใน ตำบลลิคด อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัยเรื่อง “มะฮัรตามกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิคด อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ” มีดังนี้

1. สามารถได้รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับมะฮัรในกฎหมายอิสลาม

2. สามารถให้ชุมชนมีโอกาสได้รับรู้เกี่ยวกับมะฮัรที่ถูกดองที่สุด และสอดคล้องกับการเวลา

3. สามารถให้ได้ว่าถึงสภาพและปัญหาเกี่ยวกับมะฮัรในปัจจุบันของตำบล
ลิดล อำเภอมือง จังหวัดยะลา

4. เพิ่มความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้วิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษามะฮัรตามหลักกฎหมายอิสลามและบทบัญญัติต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งจากอัลกุรอานอัลหะดีษ ตำราฟิกฮ์ หนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความและเอกสารวิจัยจากหลายๆสถาบันทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

2. ด้านสถานที่

ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลจริงจากครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้ว ในตำบลลิดล อำเภอมือง จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นลักษณะการวิจัยที่เข้าไปสัมภาษณ์ทำความเข้าใจกับบุคคลที่มีประสบการณ์จริงจากการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนนั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิจัยเอกสารและสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (Indepth Interview)

1. วิจัยเอกสาร : ผู้วิจัยรวบรวมอายุอะฮ์ในคัมภีร์อัลกุรอานและอัลหะดีษที่เกี่ยวข้องกับมะฮัรตามหลักกฎหมายอิสลาม รวมถึงทัศนะของนักวิชาการอิสลามและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมะฮัร ประเภทของเอกสารที่เลือกคือเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) มีคัมภีร์อัลกุรอาน หนังสือตัฟซีร์อัลกุรอาน หนังสืออัลหะดีษและตำราฟิกฮ์ของบรรดามัซฮับทั้งสี่ ได้แก่ มัซฮับหะ

นะฟีย์ มัชฮับมาลิกีย์ มัชฮับชาฟิอีฮ์ และมัชฮับฮัมบะลีฮ์ นักวิชาการอิสลามที่เกี่ยวข้องกับมะฮัร เช่น บิดาอิฮ์ อัลเศาะนาอิฮ์ บิดาเยตุลมุญญ์ตะฮิด อัลมััจญ์มูฮ์ อัลมุฆนี เป็นต้น ส่วนเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) มีเอกสาร วิทยานิพนธ์ วิจัย บทความและวารสารที่เกี่ยวข้องกับมะฮัรตาม กฎหมายอิสลาม หนังสือพจนานุกรมอธิบายศัพท์

2. สัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) โดยการเลือกสัมภาษณ์ครอบครัวมุสลิมที่มี บุตรสาวแต่งงานแล้วยี่สิบครอบครัวเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพและปัญหา ของมะฮัรผู้วิจัยจึงกำหนดครอบครัวประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีลักษณะร่วมคือลักษณะ ครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้วซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้อิมามมัศยิดตำบลลิคัล จำนวน 1คน บิลาลมัศยิดตำบลลิคัล จำนวน 1คน เคาะฎิบ มัศยิดตำบลลิคัล จำนวน 1คน โตะครูสถาบันปอเนาะการศึกษาตำบลลิคัล จำนวน 2 คน ครูสอน ศาสนาและสามัญโรงเรียนประทีปวิทยาตำบลลิคัล จำนวน 5 คน ชาวบ้านตำบลลิคัล จำนวน 10 คน

3. สังเกต (observation) โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม ซึ่งใน ระยะเวลาแรกผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือการสร้างสัมพันธ์เพื่อการสอบถามและ การเข้าถึงข้อมูลเชิงลึก และในระยะเวลาหลังผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อ ทำการศึกษาและเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์กับลักษณะความเป็นจริงที่เป็นไป ของครอบครัวนั้นๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้วิธีการและขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัย จากวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2. ติดต่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลกับครอบครัวมุสลิมที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้ว ยี่สิบครอบครัวในตำบลลิคัล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

3. ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามเกี่ยวกับมะฮัรในกฎหมายอิสลาม สัมภาษณ์ แบบเชิงลึกเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงจากครอบครัวมุสลิมที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้ว

4.ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกต โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้วิจัยใช้การสังเกตความเป็นไปภายในครอบครัวของผู้ถูกสัมภาษณ์ในช่วงที่เข้าไปสัมภาษณ์ และช่วงปกติทั่วไปที่ผู้สัมภาษณ์มีโอกาสคลุกคลีกับผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยมีให้ผู้สัมภาษณ์รู้ตัว

5.วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการนำข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์ ถอดเทปมาแยกเป็นทีละครอบครัว แยกข้อมูลของแต่ละครอบครัวเป็นส่วนๆตามประเด็นข้อกฎหมาย และหลักการที่ได้จากการวิจัยเอกสาร แล้วนำมาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร เพื่อหาแนวทางการนำหลักการไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จอย่างแท้จริงต่อไป

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยในเรื่อง มะฮัรในกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิคด อำเภอเมือง จังหวัดยะลาสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

5.1.1 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับมะฮัรในกฎหมายอิสลาม

จากการศึกษามะฮัรในกฎหมายอิสลามจากคัมภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่าในการสมรสนั้น อิสลามได้บัญญัติมะฮัร เพื่อเป็นการเปิดเผยความต้องการอย่างจริงจังของชายที่ประสงค์จะอยู่ร่วมกันเป็นสามีภริยากับสตรี และดำเนินตามหลักการใช้ชีวิตคู่อย่างสมเกียรติ และอีกประการหนึ่งการมอบมะฮัร ให้ฝ่ายสตรีก็เพื่อเป็นเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องเครื่องแต่งกาย และค่าใช้จ่ายอื่นๆของฝ่ายสตรีในเรื่องการสมรส ดังนั้นมะฮัร อาจจะเป็นเงินทองหรือทรัพย์สินอย่างอื่นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นกับข้อตกลงทั้งสองฝ่าย มะฮัรไม่ใช่ค่าตัวในการประเมินราคาของสินค้านั้น จึงมิใช่สินค้านั้นที่ผู้ปกครองสามารถตั้งราคาตัวเพื่อซื้อขายกัน ถ้าค่าตัวสูงกลับกลายเป็นว่าสินค้านั้นต้องดี แต่ถ้าค่าตัวถูกสินค้านั้นที่ได้อาจไม่ใช่ของดี การมอบในลักษณะนี้ถือเป็นการคุ้มครองศักดิ์ศรีของสตรี เพราะของแพงอาจไม่ใช่ว่าที่คิดไว้ก็ได้ อิสลามจึงไม่กำหนดค่ามะฮัร แต่ได้มอบหมายให้กับความพร้อมของฝ่ายชายและความสบายใจของฝ่ายหญิง

5.1.2 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิม ในตำบล ลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยพบว่าปัญหาหรือสภาพปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดค่ามะฮัร ของ มุสลิมในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา สภาพความเป็นอยู่ของประชากรส่วนใหญ่จะอาศัย เป็นชุมชนกึ่งเมือง ประกอบอาชีพ ฐานะ และตำแหน่งทางสังคมที่หลากหลาย เช่น รับราชการ พนักงานบริษัท เกษตรกร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อีمامมัศยิด ตลอดจนนักการเมืองท้องถิ่น เป็นต้น ประชากรตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาที่หลากหลายเช่นกัน และ หลายระดับ เช่น สำเร็จจากต่างประเทศ สถาบันอุดมศึกษา และสถาบันการศึกษาปอเนาะ เป็นต้น อีกทั้งค่านิยมประชากรในพื้นที่ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ยังมีการแข่งขันในลักษณะวัตถุนิยมค่อนข้างสูง ซึ่งทั้งหมดนี้มีความเกี่ยวข้องกับการกำหนดมะฮัรที่มีแนวโน้มสูงอีกด้วย

5.1.3 เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาในการนำไปใช้ของมุสลิมในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่าการแก้ปัญหาควรให้ผู้นำศาสนาในชุมชน ทั้งคณะกรรมการอิสลาม ประจำจังหวัด อีمام เคาะฎิบ บิลาลาจะต้องช่วยกัน ในเรื่องของการให้ความรู้ในเรื่องกับประชาชน ในชุมชนให้มีความรู้ในเรื่องการกำหนดมะฮัรอย่างถ่องแท้ ว่าแท้จริงนั้นบทบัญญัติกฎหมายอิสลาม ส่งเสริมให้มีการเรียกมะฮัรในระดับน้อยๆนอกจากนี้ทางฝ่ายหญิงจะต้องมีการศึกษาบทบัญญัติเรื่อง มะฮัรด้วย ตลอดจนทั้งสองฝ่ายน่าจะการตกลงเกี่ยวกับเรื่องการกำหนดมะฮัรกันก่อนแต่งงาน เพื่อที่จะไม่ให้ทั้งสองฝ่ายนั้นมีความผิดหวังในเรื่องของการแต่งงานและเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายนั้น ดำเนินชีวิตคู่อย่างมีความสุขตลอดไปทั้งโลกนี้และโลกหน้า อินชาอัลลอฮุ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการวิจัยครั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้ตอบจากการสัมภาษณ์ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัรนั้นค่อนข้างที่จะมีความคล้ายคลึงกันคือ การกำหนด อัตรามะฮัรนั้นไม่สมควรที่จะให้มีอัตราสูงเกินไป ทั้งนี้จะต้องให้มีความสมดุลกันทั้งสองฝ่าย กล่าวคือจะต้องคำนึงถึงฐานะความเป็นอยู่ของทั้งสองฝ่ายนั่นเอง ซึ่งเรื่องดังกล่าวข้างต้นเมื่อผู้ศึกษา ได้นำมาเปรียบเทียบหรือทำการอภิปรายกับคำพูดของนักกฎหมายอิสลามได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับอัตรา ค่าสุดของมะฮัร 5 ทัศนะดังนี้

1. ทศนะมัซฮับสะนะฟียกกล่าวว่า มะฮัรที่น้อยที่สุดนั้นคือ 10 ดิรฮัม
2. ทศนะมัซฮับมาลิกีย์กล่าวว่า มะฮัรที่น้อยที่สุดนั้นคือ 3 ดิรฮัม หรือ ¼ ดินารหรือสิ่งๆที่เหมือนกับทั้งสอง จากสิ่งที่สามารถตีราคาได้จากสิ่งของต่างๆหรือทุกสิ่งๆที่สะอาดไม่เป็นสิ่งสกปรก ในด้านกฎหมายอิสลามถือว่าเป็นสิ่งมีค่าจากสิ่งของต่างๆหรืออสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ ที่กฎหมายถือว่าใช้เป็นประโยชน์ได้ ไม่ใช่เครื่องดนตรี หรือเป็นสิ่งที่สามารถที่จะรับมอบให้กับภริยาได้ มีลักษณะ ชนิด และจำนวนที่ชัดเจน
3. ทศนะมัซฮับชาฟีอีย์และหัมบะลีย์ได้กล่าวว่า ทุกสิ่งๆที่ถูกเรียกว่าทรัพย์สินหรือทุกสิ่งๆที่สามารถตีราคาด้วยทรัพย์สินได้ถือว่าเป็นมะฮัรได้เมื่อทั้งสองฝ่ายมีความพึงพอใจ
4. ท่านอิบนุอูษาม กล่าวว่า ทุกอย่างที่เป็นของใช้เป็นมะฮัรได้ถึงแม้จะเป็นเมล็ดงาก็ตาม
5. ทุกๆสิ่งๆที่มีราคาใช้เป็นมะฮัรได้ไม่ว่าจะมีราคาด้วยตัวของมันเองหรือสิ่งที่มีราคาที่มีลักษณะเดียวกัน

นอกจากนี้นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกันในการกำหนดอัตราต่ำสุดของมะฮัร แต่พวกเขาไม่มีความขัดแย้งกันในการกำหนดอัตราสูงสุดของมะฮัร ดังนั้นอัตรามะฮัรจำนวนเท่าไรก็ได้ที่คู่สามีภริยามีความพึงพอใจ อิบนุกุฎามะฮ์กล่าวว่า สำหรับอัตราสูงสุดของมะฮัรนั้นไม่มีการกำหนดโดยมติเอกฉันท์ของนักกฎหมายอิสลาม

อันนะวาวีย์กล่าวว่า นักกฎหมายอิสลามมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า แท้จริงมะฮัร ไม่มีการกำหนดอัตราสูงสุด เพราะกฎหมายอิสลามไม่ได้กำหนดบทบัญญัติสิ่งนี้ไว้ ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ﷻ

﴿وإن أردتم استبدال زوج مكان زوج وآتيتم إحداهن قنطارا فلا تأخذوا منه شيئا أتأخذونه بهتاناً وإثماً﴾

﴿مبينا﴾

ความว่า “และหากพวกเจ้าต้องการเปลี่ยนคู่ครองคนหนึ่งแทนที่คู่ครองอีกคนหนึ่ง โดยพวกเจ้าได้ให้แก่นางหนึ่งในหมู่ นางเหล่านั้น ซึ่งทรัพย์สินอันมากมายก็ตาม ก็จงอย่าได้เอาสิ่งใดจากทรัพย์สินนั้นคืน พวกเจ้าจะเอาคืนด้วยการอุปโลกความเท็จและการกระทำบาปอย่างชัดเจนกระนั้นหรือ”

ดังนั้นการให้จำนวนมากในอายะฮ์ดังกล่าว ไม่ใช่เป้าหมายในการกำหนดจำนวนของมะฮัร แต่เป็นการเปรียบเปรยถึงความมากซึ่งถ้าหากว่าสิ่งที่กล่าวมานั้น เป็นการอธิบายถึงความ

จำกัดของความมากในเรื่องมะฮัรแน่นอนอัลลอฮ์ﷻ ก็จะห้ามประชาชาติทั้งหลายไม่ให้เพิ่มมากกว่าจำนวนนั้น

อัตราขั้นสูงสุดของมะฮัร

เมื่อพิจารณาบรรดาหะดีษเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัรภรรยาของท่านนบีﷺ และจากมะฮัรของบรรดาซอหาบะฮ์ในสมัยท่านรอซูลﷺ นักกฎหมายอิสลามกล่าวว่าไม่ควรเรียกมะฮัรมากกว่าอัตราที่ได้รับจากสายรายงานต่าง ๆ คือ 500 ดิรฮัม และเป็นการกำหนดต่อผู้ที่เรียกมะฮัรเกิน 500 ดิรฮัม

ทัศนะมัซฮับหัมบะลียกกล่าวว่า ไม่ควรเรียกมะฮัรมากกว่า 500 ดิรฮัม ซึ่งเป็นอัตราที่กำหนดจากมะฮัรของบรรดาภรรยาของท่านเราะซูลﷺ โดยเหตุผลที่ว่าเมื่อมีการเรียกมะฮัรสูงเพราะความจำเป็นบางครั้งก่อให้เกิดโทษทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

ทัศนะมัซฮับชาฟีอียกกล่าวว่า ไม่ควรเรียกมะฮัรมากกว่า 500 ดิรฮัม ซึ่งเป็นอัตรามะฮัรของภรรยาท่านเราะซูลﷺ และลูกสาวของท่าน

ทัศนะมัซฮับมาลิกียกกล่าวว่า การเรียกมะฮัรสูงเป็นการนำเกลียด เพราะการดำเนินชีวิตของมนุษย์มีความแตกต่างกัน บางคนเป็นผู้ที่มีฐานะร่ำรวยและบางคนเป็นผู้ที่มีฐานะยากจน จึงไม่กำหนดอัตราสูงสุดของมะฮัรเพื่อเปิดโอกาสให้ขึ้นไปตามความสามารถและฐานะของพวกเขา

วิธีการให้มีความสมดุลในการเรียกมะฮัร

เมื่อการกำหนดอัตรามะฮัรจากผู้นำไม่เป็นการเห็นชอบจากบทบัญญัติอิสลามซึ่งความสมดุลนั้นจะต้องเป็นที่เห็นชอบจากบทบัญญัติอิสลาม แต่ว่าแน่นอนการกำหนดอัตรามะฮัรนั้นจะต้องมีความพึงพอใจทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงพร้อมทั้งผู้ปกครองฝ่ายหญิงจะอย่างไรให้ความถูกต้องนี้เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นจำเป็นสำหรับผู้นำ และนักวิชาการ ต้องเผยแพร่หลักการอิสลามและเป้าหมายของการสมรสที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของอิสลามดังนั้นจึงจำเป็นต้องกระจายความเข้าใจเกี่ยวกับความสมดุลในการเรียกมะฮัรดังต่อไปนี้

1. การชี้แจงให้รู้ถึงเป้าหมายของการสมรส

เป้าหมายของการสมรสตามทัศนะของอิสลามคือการหยุดความต้องการของผู้ชายและผู้หญิงที่บริสุทธิ์ด้วยวิธีการยินยอม (ฮาลาล) คือการสมรส และเป็นการปกป้องผู้ชายและผู้หญิงไม่ให้กระทำผิดชัณหา และเป็นการสร้างครอบครัวมุสลิมที่มีความรักความห่วงใยซึ่งกันและกันและกันและ

เพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูลเกิดลูกหลานเป็นผู้ที่ภักดีต่อพระเจ้าและสละในหนทางของพระเจ้า ดังนั้น การสมรสเป็นแนวทางที่นำไปสู่เป้าหมายของบทบัญญัติอิสลามดังกล่าวจะนั้น เมื่อรีบทำการสมรส ก็ย่อมเกิดเป้าหมายบทบัญญัติดังกล่าวเร็วขึ้น จึงไม่ควรเรียกมะฮัรสูง ๆ จะเป็นอุปสรรคในการสมรส ดังนั้นเป้าหมายของการสมรสคือ การเรียกมะฮัรที่มีความสมดุลกันระหว่างชายและหญิง

2. การเรียกมะฮัรน้อยและให้รับสมรส

แท้จริงการที่อิสลามสนับสนุนให้รับสมรสก็เพื่อหวังที่จะปกป้องไม่ให้ตกไปอยู่ในภาวะ ล่อแหลมต่อความชั่วร้ายและไม่เป็นที่สงสัยว่าการเรียกมะฮัรน้อยนั้นเป็นความกล้าที่จะก้าว ไปสู่ การสมรสซึ่งจะก่อให้เกิดผลประโยชน์กับหญิงและผู้ปกครองหญิง

3. ผู้ปกครองขัดขวางการสมรสเพื่อเรียกค่ามะฮัรสูง

ชี้แจงผู้ปกครองฝ่ายหญิงว่าศาสนาห้ามไม่ให้พวกเขาขัดขวางการสมรสเมื่อชายและหญิงมี ความเหมาะสมกัน หรือผู้หญิงต้องการและยอมรับในความเหมาะสมนั้น

4. การสมรสไม่ใช่การซื้อ - ขาย

การสมรสไม่ใช่การซื้อและขาย แต่เป็นการดำรงไว้ซึ่งแบบฉบับของอิสลามและเป็นส่วน หนึ่งที่ทำให้ชายและหญิงสร้างสังคมครอบครัวมุสลิมและหญิงมีความพึงพอใจที่ถูกกำหนดให้เป็น ภริยาและแม่ และชายมีความพึงพอใจในการถูกกำหนดให้เป็นสามีและพ่อ ดังนั้นจำเป็นส่งเสริม เหนือชายที่มีความเหมาะสม ไม่ใช่กำหนดมะฮัรสูง

5. การปฏิบัติตามผู้รู้จากบรรพบุรุษ

ผู้รู้จากบรรพบุรุษได้เป็นตัวอย่างให้กับมวลมนุษย์ในการเรียกมะฮัรน้อยและพวกเขาได้ ส่งเสริมให้สมรสกับชายที่มีความเหมาะสมที่พึงพอใจในศาสนาและกริยามารยาท ไม่ใช่กับผู้ที่เรียก มะฮัรสูงดังนั้นมนุษย์จะต้องปฏิบัติอย่างสมดุลในเรื่องมะฮัรของหญิง ไม่ใช่การบังคับและการ กำหนดจากผู้นำ

สิ่งที่นำมาระบุเป็นมะฮัร

1. สิ่งที่นำมาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับฮาฟีอี

สำหรับสิ่งที่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับฮาฟีอีคือทุก ๆ สิ่ง ที่สามารถนำมาซื้อขายได้ หรือทุก ๆ สิ่งที่มีค่าหรือเป็นค่าจ้าง ถึงแม้ว่าค่าของสิ่งนั้นจะมากหรือน้อยก็ ตาม หรือเป็นหนี้สินที่ต้องชำระเลขหรือหนี้สินที่ค้างชำระ หรือสิทธิที่เป็นประโยชน์ที่ได้

กำหนดเวลาที่แน่นอน หรือเข็มนาฬิกาให้แก่งาน หรือนำทาสที่หนีกลับมาให้กับนางจากสถานที่ที่มีความชัดเจน หรือทำงานให้กับนางในระยะเวลาที่แน่นอน หรือสอนอัลกุรอาน บทโคลงกลอนหรือวรรณคดีที่อนุมัติ หรือสอนการเขียนหรือการประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาสามารถกำหนดกำหนดเป็นมะฮัรได้

สำหรับสิ่งที่หะรอมไม่สามารถใช้เป็นมะฮัรได้ เช่นสุรา สุกร หรือสิ่งที่ได้ขโมยมา หรือการสอนคัมภีร์เตาระฮุ และอินญิลหรือการสอนบางส่วนของหนังสือทั้งสองถ้าหากชายผู้เป็นสามีได้สมรสกับสตรีผู้เป็นภริยา โดยชายผู้เป็นสามีได้นำสิ่งที่หะรอมมาเป็นมะฮัร การสมรสนั้นใช้ได้ แต่ว่าญิบแก่ชายผู้เป็นสามีต้องจ่ายมะฮัรมิยิลให้แก่ภริยาแทน เพราะสามีนำสิ่งที่ใช้ไม่ได้มาเป็นมะฮัร สำหรับสุรา สุกร ศาสนาอิสลามถือว่าเป็นที่ไม่มีค่าและไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สิน สำหรับสิ่งที่ได้ขโมยมาเป็นสิ่งที่ไม่ได้อยู่ในครอบครองของสามี และสำหรับคัมภีร์เตาระฮุ และอินญิลนั้นถูกยกเลิกและถูกเปลี่ยนจำนวน จึงเป็นสิ่งที่หะรอม เสมือนกับการนำของหะรอมมาเป็นมะฮัร และไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัรจากสิ่งที่ไม่มีค่าเพราะเปรียบเสมือนเป็นสิ่งที่ไม่มีค่า และไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัร ได้จากสิ่งที่มีการครอบครองที่ไม่สมบูรณ์ เช่น สิ่งที่ได้ซื้อไว้แล้วแต่ยังไม่ได้รับ และไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้จากสิ่งที่ไม่สามารถนำมามอบให้กับภริยาได้ เช่น ทาสที่หนีออกจากบ้าน หรืออูฐที่ได้สูญหายหรือนกที่บินบนท้องฟ้า เพราะมะฮัรคือสิ่งตอบแทนในสัญญาสมรส เสมือนการตอบแทนในการซื้อขายและการตอบแทนของการเช่า ซึ่งไม่สามารถกระทำได้จากสิ่งที่ได้กล่าวมา หากคู่สามีภริยาได้สมรสกันด้วยมะฮัรที่ได้กล่าวข้างต้นการสมรสนั้นถือว่าใช้ได้ไม่เป็นโมฆะ เพราะว่าการสมรสที่ได้กำหนดมะฮัรมาตั้งแต่ต้นเป็นการสมรสถูกต้องตามหลักอิสลาม ดังนั้นการสมรสที่ได้กำหนดมะฮัรที่ใช้ไม่ได้ก็เป็นการสมรสที่ถูกต้องตามกฎหมายอิสลามเช่นเดียวกัน แต่ทว่าการสมรสสองกรณีดังกล่าววาญิบแก่ชายต้องจ่ายมะฮัรมิยิลให้แก่ภริยา เพราะวาสตรีไม่ยินยอมให้สมรสโดยไม่มีการตอบแทนโดยที่สามีไม่ได้ส่งมอบสิ่งตอบแทนให้แก่งาน เปรียบเสมือนผู้ชายได้ขายสิ่งของอย่างหนึ่งแก่ผู้ซื้อ และผู้ซื้อได้จ่ายสิ่งที่หะรอมให้แก่ผู้ชาย วาญิบแก่ผู้ซื้อต้องชดใช้สิ่งอื่นให้แก่ผู้ชาย และไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้จากสิ่งที่ไม่ทราบคุณลักษณะอย่างไร หรือนำสัตว์มาเป็นมะฮัร โดยไม่ได้ระบุว่าเป็นสัตว์ชนิดไหน มีลักษณะอย่างไร หรือได้ระบุหรือกำหนดสิ่งที่ไม่ทราบว่าสิ่งของอะไร เช่น ได้กำหนดว่าสิ่งของเครื่องใช้ในบ้านเป็นมะฮัร โดยไม่ได้ระบุว่าเป็นเครื่องใช้อะไร หรือได้กำหนดผลไม้เป็นมะฮัรทั้งที่ผลไม้ยังไม่

ไม่ออกผล ถือว่ามะฮัรดังกล่าวใช้ไม่ได้ หรือได้กำหนดสิ่งของที่ไม่มีประโยชน์เป็นมะฮัร เช่น แมลง หรือได้กำหนดสิ่งที่ไม่สามารถนำมาส่งมอบให้ภริยาได้ เช่น นกที่บินในท้องฟ้าหรือปลาที่ว่ายอยู่ในน้ำ หรือได้กำหนดเปลือกหรือเมล็ดผลไม้เป็นมะฮัร สิ่งดังกล่าวไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้

2. สิ่งที่นำมาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับหะนะฟี

สำหรับสิ่งที่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับหะนะฟี คือ ทุก ๆ สิ่งที่มีค่า มีความชัดเจนแน่นอนและสามารถรับมอบได้ เช่น ทองและเงิน จะเป็นทองแท่งหรือทองรูปพรรณ จะเป็นเงินเหรียญหรือเงินธนบัตร และสิ่งนำมาเป็นมะฮัรได้จะเป็นเงินสดหรือหนี้สินเป็นสิ่งที่สามารถนำมาชั่งตวงได้ เป็นอสังหาริมทรัพย์ หรือสิ่งที่สามารถนำมาทำการค้าขายได้ เช่น เสื้อผ้า เป็นต้น สิ่งเหล่านี้นำมาเป็นมะฮัรได้สำหรับผลประโยชน์ที่ได้รับจากชายหรือผลประโยชน์ที่ได้รับจากสิ่งของที่สามารถแลกเปลี่ยนเป็นทรัพย์สินได้ เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าเช่าที่ดิน ค่าเช่ารถยนต์ สิ่งเหล่านี้นำมาเป็นมะฮัรได้สำหรับสิ่งที่ไม่มียก ไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้ เช่น มุสลิมคนหนึ่งได้สมรสกับมุสลิมะฮ์โดยได้นำซากสัตว์ที่ตายโดยไม่ได้เชือด เลือด สุรา หรือสุกรมามเป็นมะฮัร สิ่งเหล่านี้นำมาเป็นมะฮัรไม่ได้ เพราะ สิ่งดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นสิ่งมีค่าตามทัศนะอิสลาม และนำมาเป็นมะฮัรไม่ได้จากการที่ผู้ชายคนหนึ่งได้สมรสกับหญิงโดยการที่ชายคนนั้นเอาการหย่าร้างกับภริยาคนแรกมาเป็นค่ามะฮัรหรือเอาการสละสิทธิคือศอน์นั้นถือว่าไม่ใช่ทรัพย์สิน

3. สิ่งที่นำมาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับมาลิกีย์

สำหรับสิ่งที่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับมาลิกีย์ คือทุก ๆ สิ่งที่ศาสนาถือว่าเป็นสิ่งมีค่า จากสิ่งของ สัตว์ อสังหาริมทรัพย์ หรือสิ่งสะอาดไม่เป็นนะญิส เพราะสิ่งสกปรกอิสลามถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่มียก และสิ่งนำมาเป็นมะฮัรต้องเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ เพราะสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ตามหลักกฎหมายอิสลาม เช่น เครื่องดนตรี กฎหมายอิสลามถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่มียก และสิ่งนำมาเป็นมะฮัรต้องเป็นสิ่งที่ภริยาสามารถรับมอบได้ และมะฮัรต้องเป็นสิ่งที่จะต้องรู้ถึงชนิด จำนวน และประเภท

อิสลาเอ อาลี ได้สรุปจากความหมายของมะฮัรตามหลักกฎหมายอิสลามมาตรา 129 ว่า สิ่งที่จะนำมาเป็นมะฮัรได้นั้นมีดังนี้

1. ทรัพย์สินทั้งหลายเช่น บ้านเรือน สวน ไร่ นา เงิน ทอง เครื่องประดับ ฯลฯ

2. สิทธิและผลประโยชน์จากทรัพย์สิน เช่น สิทธิการอาศัยอยู่ในบ้าน สิทธิการเพาะปลูกในดิน หรือประโยชน์จากอย่างอื่นที่ได้จากทรัพย์สินและสามารถตีราคาได้ (อิสมาแอ อาลี)

ดังนั้นเมื่อนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบกับหลักการอิสลามและทัศนะของนักวิชาการอิสลามพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจตรงตามหลักการอิสลาม แต่ในการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิถล อำเภอมือเมือง จังหวัดยะลา ยังไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายอิสลาม โดยจะพบปัญหาการเรียกอัตรามะฮัรที่สูงขึ้น ตามการศึกษา ฐานะ ค่านิยมของฝ่ายหญิง จากนั้นกลุ่มตัวอย่างได้ส่งเสริมให้มีการกำหนดอัตรามะฮัรในอัตราที่เหมาะสม ไม่ควรที่จะกำหนดมะฮัรให้สูงเกินไป ควรคำนึงถึงความรักของชายหญิง คำนึงถึงสภาพของฝ่ายชายและความบะเราะกะฮ์และอื่นๆ

5.3 ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิจัยเรื่องนี้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การกำหนดมะฮัรไม่ควรให้อัตราสูงเกินไป ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงฐานะของฝ่ายชายและจะต้องให้มีความเหมาะสมด้วยกันทั้งสองฝ่าย ตลอดจนไม่ควรกำหนดมะฮัรตามกระแสของสังคม ทั้งนี้เพื่อที่จะส่งเสริมให้ทั้งสองฝ่ายนั้นได้มีการแต่งงานกันและอยู่ด้วยกันในชีวิตคู่อย่างมีความสุข

สำหรับแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับวิจัยเรื่องนี้ว่า ผู้นำศาสนาในชุมชน ทั้งคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด อิมาม เคาะฎิบ บิลาลจะต้องช่วยกันในเรื่องของการให้ความรู้ในเรื่องกับประชาชนในชุมชนให้มีความรู้ในเรื่องการกำหนดมะฮัรอย่างถ่องแท้ ว่าแท้จริงนั้นบทบัญญัติกฎหมายอิสลามส่งเสริมให้มีการเรียกมะฮัรในระดับน้อยๆ นอกจากนี้ทางฝ่ายหญิงจะต้องมีการศึกษาบทบัญญัติเรื่องมะฮัรด้วย ตลอดจนทั้งสองฝ่ายน่าจะการตกลงเกี่ยวกับเรื่องการกำหนดมะฮัรกันก่อนแต่งงาน เพื่อที่จะไม่ทั้งสองฝ่ายนั้นมีความผิดหวังในเรื่องของการแต่งงานและเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายนั้นดำเนินชีวิตคู่อย่างมีความสุขตลอดไปทั้งโลกนี้และโลกหน้า อินชาอัลลอฮ์

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการนำผลวิจัยไปใช้

สำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ในเรื่อง มะฮัรในกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิคดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยหวังว่าผลของการวิจัยเรื่องดังกล่าวคงจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับครอบครัวที่มีบุตรสาวที่ยังไม่แต่งงาน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์ชุมชนจริงๆ ดังนั้นจากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อครอบครัวที่มีบุตรสาวที่ยังไม่แต่งงานและผู้ที่จะนำผลการวิจัยนี้ไปเป็นข้อมูลในการกำหนดอัตรามะฮัรและในการสมรสได้เป็นอย่างดี

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปของผู้วิจัยเกี่ยวกับเรื่อง มะฮัรในกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิคดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยอยากเสนอแนะต่อการนำเรื่องดังกล่าวไปใช้ในวิจัยครั้งต่อไปว่า เนื่องด้วยเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและอิทธิพลมากกับสังคมปัจจุบัน ดังนั้นจึงสมควรเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องไปทำความเข้าใจกับสังคม โดยเฉพาะชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงอยากเสนอให้การวิจัยครั้งต่อไปนั้นสมควรที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรศาสนาที่มีต่อสถาบันครอบครัวด้วย

บรรณานุกรม

หนังสืออ้างอิงภาษาไทย

สมาคมศิษย์เก่าอาหรับแห่งประเทศไทย. 2542. **พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมาย**

ภาษาไทย. อัลมะดีนะฮฺ : ศูนย์กษัตริย์พะฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.

สมาคมศิษย์เก่าอาหรับแห่งประเทศไทย. 2525. **พิกัดซุนนะฮ์.** เล่ม 3. กรุงเทพฯ: จิรัชการพิมพ์.

บุญชม ศรีสะอาด. 2543. **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ. สุวีริยาสาสน์.

มะลิกี กาเจ. 2548. **ศึกษาเปรียบเทียบมะฮัรในกฎหมายอิสลามตามทัศนะมัซฮับทั้งสี่.**

ระดับปริญญาโท สาขาอิสลามศึกษา คณะอิสลามศึกษา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ยะโกบ เสมอกพ. 2549. **การศึกษาบทบัญญัติกฎหมายอิสลามและการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับมะฮัร**

กรณีศึกษา

อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา. ระดับปริญญาโท สาขาอิสลามศึกษา คณะอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อิสมาแอ อาลี. 2545. **กฎหมายอิสลามเบื้องต้น** วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยาลัยเขตปัตตานี.

อรุณ บุญชม. ม.ป.ป. **อัลฟิกฮฺ (นิติศาสตร์อิสลาม)** เล่ม 4 กรุงเทพฯ : ศ.วงศ์เสงี่ยม.

สุริยา ปันจอร์ .2547. **การนิกะฮ์** สงขลา. อาลีพานิชย์.

หนังสืออ้างอิงภาษาต่างประเทศ

Abdulkarimshaidan. 1993. **Al-Mufasolfiahkamimarah**. Bierut Muassasah risalah.

Abu Daūd, Sulaimān Bin al-Ash'ath. 1990. **SunanAbiDaud**. Dār al- ihya a al –
SunnahAl- nabawiyah.

Al-Dadir abu al-Baroqah. 1392. **Shar al-Saqhir**. Eqypt Dār al-maa-rif.

Al-Dusuqi Samsudin bin Muhammad. 1998. **Hashiah al-Dusuqiah al-Sharal
Kabir**.Eqypt Dar al-maa-rif.

Al-khib al-Sharbini. Ibumuhammad. 1994 **Muqhninuhtaj**. Bierut Dār fikir.

Mustafa Al- khan. 1997. **Al-fiqh al- manhaji**. Dimas –qalam.

Al-Nawawi.1996. **Al-Mujmusharmuhazab**. Bierut Dār fikir.

Ibn kuddamah .1367. **Al – mughny Egypt Maqtabatul** Dār manār.

Ibn Mansur.1995.**lisan arabi**. Dār sadir.

Al-Rafie. Al-kaswini. Al-shafie.1997. **Alashirsharhuwayirm**. Bierut. Dār al-Kutub .
Al-İlmiyyah.

Sayyid Qutub. 1917. **Fi Zilal al-quran** . Dār al- shuq.

Al-shafie. 1973. **Al-um**. Bierut Dār Ma'aarif.

Al-Shuwkani. 1988. **Nai lulautur**. Bierut Dār sadir.

Wahbah Al-suhaili. 1989. **Fiqhu islami wa adilatuhu**. Damaskas: Dār fikir.

Al- zuhaili Wahbah. 1989. **Al-Fiqh islami waadillatuh**. Dimas Dār Fikir.

บุคลากรกรม

นายชากริยา ยูโซ๊ะ สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 24 มีนาคม

นายอัสบลูเลาะ ยูโซ๊ะ สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 28 มีนาคม

นายมะดารีกาบู้ สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 22 มีนาคม

นายอับดุลรอเซาะ ลาเต๊ะ สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 22 มีนาคม

นายอาหามะ ลอเต็ง สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 23 มีนาคม

นายชากริยา ยูโซ๊ะ สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 24 มีนาคม

นายฟารฮาร เจะแซ สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 24 มีนาคม

นายมาหะมุ หะยีมามะ สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 24 มีนาคม

นายหาหะมะ สะแมโน สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 24 มีนาคม

นายชอพิยุคดีน สามี สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 25 มีนาคม

นางอาอิเซาะห์ แซ่ แซ่ สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 25 มีนาคม

นางขามิลา สะแอ สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 25 มีนาคม

นางรอม๊ะ วอเฮง สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 26 มีนาคม

นางสายนะห์ สาเลง สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 26 มีนาคม

นางสาปีเยาะ กามา สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 26 มีนาคม

นางสีตีคอดีเยาะ ยูโซ๊ะ สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 26 มีนาคม

นางขาวาริยะห์ ยะโก๊ะ สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 26 มีนาคม

นางคอดีเยาะ เจะเลาะ สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 27 มีนาคม

นางรอมูนะห์ เกาะเฮง สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 28 มีนาคม

นางฟาดีน สาและ สัมภาษณ์ 2561 .ให้สัมภาษณ์ 28 มีนาคม

ภาพผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

มะฮัรในกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอเมือง
จังหวัดยะลา

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ-สกุล

.....

๒. อายุ

.....ปี

๓. การศึกษา

.....

๔. การศึกษาสามัญ

.....

๕. ตำแหน่งทางศาสนา

.....

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะครอบคลุมและอยู่ในขอบเขตของประเด็นดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง: ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัร

1. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของมะฮัรอย่างไร?

.....

.....

2. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้มีสิทธิรับมะฮัรอย่างไร?

.....

.....

3. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราการใช้กระดาษอย่างไร?

.....
.....

4. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราต่ำสุดและสูงสุดของกระดาษอย่างไร?

.....
.....

5. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่อนุญาตให้นำมาเป็นกระดาษอะไรบ้าง?

.....
.....

ประเด็นที่สอง: ผู้ที่มีสิทธิ์กำหนดกระดาษ

1. สิ่งที่ถูกกำหนดค่ากระดาษเป็นอะไรบ้าง?

.....
.....

2. ใช้อะไรเป็นมาตรฐานในการกำหนดกระดาษ?

.....
.....

3. ใครเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดกระดาษ?

.....
.....

4. ใครมีอำนาจครอบครองกระดาษ?

.....
.....

5.ปัจจุบันในสังคมของท่านมีการแข่งขันกันเรียกมะฮัรเพราะเหตุผลใด?

.....
.....

ประเด็นที่สาม:ปัญหาในการกำหนดมะฮัร

1.การกำหนดมะฮัรในยุคปัจจุบันมีผลกระทบอย่างไรต่อชุมชนของท่าน?

.....
.....

2.การกำหนดมะฮัรที่สูงมีผลต่อการสมรสของหนุ่มสาวในชุมชนของท่านอย่างไร?

.....
.....

3.การกำหนดมะฮัรที่สูงมีผลอย่างไรต่อการดำเนินชีวิตคู่ ของคนในชุมชน?

.....
.....

4.การกำหนดมะฮัรที่ต่ำมีผลอย่างไรต่อการดำเนินชีวิตคู่ ของคนในชุมชน?

.....
.....

5.ท่านคิดว่าอะไรคือผลกระทบต่อผู้หญิงเมื่อมะฮัรสูง?

.....
.....

.....
.....

6. ท่านคิดว่าอะไรคือผลกระทบต่อผู้ชายเมื่อมะฮัรสูง

.....
.....

7. ท่านมีแนวคิดและปฏิบัติอย่างไรที่จะช่วยลดปัญหาของมะฮัรที่มีแนวโน้ม
สูงขึ้นเรื่อยๆ ในชุมชนของท่าน?

.....
.....

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาพผนวก ข

แบบอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัย

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาพผนวก ค

ภาพถ่ายภาพสนาม

ผู้นำทางศาสนา อีหม่ามบ้านบาตัน ตำบลลิคูล อำเภอมือทอง จังหวัดยะลา

นายชากาเรีย ยูโซ๊ะ

ผู้นำทางศาสนา เคาะฎีบบ้านบาตัน ตำบลลิคด อำเภอมืออง จังหวัดยะลา

นายฮัสนุลเลาะ ยูโห๊ะ

ผู้นำทางศาสนา บิลาบ้านบาตัน ตำบลลิคูล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

นายมะคารี กานู

ครูสอนศาสนาโรงเรียนประทีปวิทยา

นางคอรียะเยาะ เจะเลาะ

ครูสอนศาสนาโรงเรียนประทีปวิทยา

นางอาอีเซาะห์ เซ็ง

ครูสอนสามัญ โรงเรียนประทีปวิทยา

นางรอฮานี ยะยือรี

ครูสอนสามัญ โรงเรียนประทีปวิทยา

นายอัปคฺรหะชะ ลาเต๊ะ

ภาพผนวก ง

นิพนธ์ต้นฉบับ

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

มะฮัรตามกฎหมายอิสลาม : สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม

ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา¹

มารียะฮะ สารณะ²

ดร.อัสมัน แตอาลี³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับมะฮัรตามกฎหมายอิสลาม (2) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิมในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยเอกสารและภาคสนาม เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้วจำนวน 20 ครอบครัว และประกอบด้วยคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ (2) ประเด็นสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้ว และเจาะลึกเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการนำไปใช้ของมุสลิม

ผลการวิจัยพบว่ามะฮัร คือ ทรัพย์สินเงินทองหรือคุณประโยชน์อื่นๆที่ฝ่ายชายต้องมอบให้ฝ่ายหญิง เนื่องจากการสมรส ดังปรากฏในอัลกุรอาน ความว่า “และพวกเขาจงให้ทรัพย์สินมะฮัรแก่บรรดาหญิง ด้วยความเต็มใจ” (อัลนิซาอ:4)

สังคมปัจจุบันมีความเข้าใจเกี่ยวกับมะฮัรไม่สอดคล้องและไม่ตรงเจตนารมณ์กับกฎหมายอิสลามที่แท้จริง โดยจะพบสภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งในปัจจุบันมุสลิมตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องมะฮัร

¹ ส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² นักศึกษาปริญญาโท

³ อาจารย์ที่ปรึกษา

ตามกฎหมายอิสลามน้อยมาก โดยส่วนใหญ่จะกำหนดค่ามะฮัรตามการศึกษา การงานอาชีพ ฐานะ และตำแหน่งทางสังคมของฝ่ายหญิง ทั้งหมดนี้มีผลต่อการกำหนดค่ามะฮัรที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ในตำบลลิคต อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

คำสำคัญ : มะฮัร กฎหมายอิสลาม

Prince of Songkla University
Pattani Campus

**Mahar In Islamic Law : States and Problems of
Implementation
For Muslims In Lidun Muang Yala⁴**

**Mariyoh Sarana⁵
Dr.Asman Taeali⁶**

Abstract

The objectives of this research were 1) To study mahar in Islamic laws 2) To study states and problems of Implementation for muslims in Lidun Muang Jala

This research was qualitative research including documents and filed study. The research instrument were 1) Interview form including 20family with having daughters was married and including the question for interview 2)The Issues for interview the sample group of them bout states and problems of implementation for muslims.

The results found that mahar were money or other benefit which the male spouse provide to her due to married (nikah) as Allah say in the Al-quran: “And give women (upon marriage) their bridal gifts graciously”

Now In a society where the maqasid shariah has lost understanding by seeing states and problems of implement for muslims in Lidun Muang Jala. Nowadays, Lidun Muang Yala found that low understanding about mahar according to Islamic laws. Most will be configured according to the education and career status and social position of women. All this affects the configuration of the mahar is increasing steadily in Lidun Muang Jala

Keywords: Mahar , Islamic laws

---

⁴ Thesis Outline in Islamic Studies prince of Songkla University

⁵ Student in Master of Islamic Studies

⁶ Lecturer

บทนำ

การมีคู่ครองหรือคู่ชีวิตเป็นเรื่องธรรมชาติที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานไว้ให้แก่สรรพสิ่งทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์ และพืชโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระองค์ทรงกำหนดให้เป็นวิธีการสืบทอดสายตระกูลด้วยเช่นกัน ดังที่พระองค์ได้ตรัสไว้ว่า

(وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ)
(الذاریات : 49)

ความว่า “และจากทุกๆสิ่งนั้นเราได้สร้างขึ้นเป็นคู่เพื่อพวกเจ้าจะได้ใคร่ครวญ”

(อัลซารียาต อายะฮที่ :49)

พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ยืนยันไว้ว่า พระองค์ทรงสร้างคู่ครองให้แก่มนุษย์เพื่อให้เกิดความรัก ความอบอุ่น และความเมตตา เพื่อพวกเขาจะได้ใช้ชีวิตร่วมกัน ดังที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

(وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ)
(الروم : 21)

ความว่า “และส่วนหนึ่งของสัญญาณทั้งหลายของพระองค์ คือการที่พระองค์ได้ทรงสร้างคู่ครองให้แก่พวกเจ้าเองจะได้สงบอยู่กับนาง และทรงให้มีความรักใคร่และเมตตาระหว่างพวกเจ้า แท้จริงในการนี้แน่นอน ย่อมเป็นสัญญาณแก่กลุ่มชนผู้ไตร่ตรอง”

(อัลรุม อายะฮที่ : 21)

Al-khin ได้กล่าวไว้มีใจความว่า “เมื่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมา และได้กำหนดให้มนุษย์นั้นมี สัญชาติญาณความต้องการทางเพศ ที่ทำให้ผู้ชายมองสตรีด้วยความพึงพอใจเช่นเดียวกับสตรีทางธรรมชาติในด้านนี้และจัดให้มีการดำเนินการการอย่างเป็นระบบ โดยการได้บัญญัติการสมรส เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่ฝังตัวอย่างมั่นคง และแน่นแฟ้นอยู่ในส่วนลึกของมนุษย์ทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยถือว่าการสมรสเท่านั้นที่จะสนองความต้องการในลักษณะนี้โดยมีหลักการมารองรับ ซึ่งอิสลามไม่ได้ใช้ให้เกิดกตัญญูชาติญาณนี้ไว้และไม่ได้ทำลายความเป็นชาย ด้วยการห้ามสมรสหรือด้วยการเรียกร้องไปสู่ลัทธิการไม่มีภรรยา” (Al-khin, 1996:2/9)

แต่อิสลามก็ไม่ปล่อยให้สัญชาติญาณความต้องการทางเพศของมนุษย์เป็นไปอย่างอิสระเสรีอย่างไร้ขอบเขต เพราะจะเป็นการทำลายตนเอง ทำลายผู้อื่น ทำลายจริยธรรม และทำลายสถาบันครอบครัว และเป็นการเปิดประตูรับการล่อลวงของชัยฏอน (มารร้าย) แต่อิสลามมีจุดยืนที่มั่นคง อยู่ที่สายกลางตอบสนองความต้องการทางธรรมชาติของมนุษย์โดยให้พวกเขาสามารถแสดงบทบาทในทางที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ในการกำเนิดมนุษย์และดำรงคงอยู่ต่อไป (อรุญ บุญชม.ม.ป.ป.4:5 และ Al-khin 1996 2/10)

ในการสมรสนั้น อิสลามได้บัญญัติมะฮัร เพื่อเป็นการแสดงความจริงใจความบริสุทธิ์ใจและการให้เกียรติสามีที่มีต่อภรรยา โดยเปิดเผยความต้องการอย่างจริงใจของชายที่ประสงค์จะอยู่ร่วมรวมเป็นสามีภรรยา และดำเนินตามหลักการใช้ชีวิตคู่อย่างสมเกียรติ และอีกประการหนึ่งการมอบมะฮัร ให้ฝ่ายสตรีก็

เพื่อเป็นเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องเครื่องแต่งกายและค่าใช้จ่าย
อื่นๆของฝ่ายสตรีในเรื่องการสมรส(อรุน บุญชม ม.ป.ป:4/5และAl-
khin 1996:2/72)

อิสมาแอ อาลี กล่าวว่า “ มะฮัร คือทรัพย์สินค่าสมรสที่
ชายต้องการชำระให้แก่สตรีอันเนื่องมาจากการสมรส และเป็น
สิทธิโดยสมบูรณ์ของภริยาเพียงผู้เดียวเท่านั้นโดยบุคคลอื่นไม่มี
สิทธิใดๆเลยในมะฮัรไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม” (อิสมาแอ อาลี
2547: 61) พระองค์ﷺได้ตรัสไว้

(وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً)
(النساء :)

ความว่า “และพวกเจ้าจงมอบแก่บรรดาสตรี
ซึ่งมะฮัรของพวกนางด้วยความเต็มใจ”

(อันนิซาอู อายะฮ์ที่ 4)

มะฮัร อาจจะเป็นเงินทองหรือทรัพย์สินอย่างอื่นก็ได้
ทั้งนี้ขึ้นกับข้อตกลงทั้งสองฝ่าย(วิท्याลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิท्याลัยปัตตานี ม.ป.ป.:12) เช่น
บ้านเรือนเรือกสวน ไร่นา เครื่องประดับฯลฯ สิทธิและประโยชน์
จากทรัพย์สิน เช่น สิทธิการอาศัยอยู่บ้าน สิทธิการเพาะปลูกบน
ที่ดินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้จากทรัพย์สินและสามารถกำหนด
เป็นราคาได้ (อิสมาแอ อาลี, 2547:61)

มะฮัรไม่ใช่ค่าตัวในการประเมินราคาของสินค้า
"ผู้หญิง"จึงมิใช่สินค้าที่ผู้ปกครองสามารถตั้งราคาตัวเพื่อซื้อ
ขายกัน ถ้าค่าตัวสูงกลับกลายเป็นว่าสินค้านั้นต้องดี แต่ถ้าค่าตัว
ถูกสินค้าที่ได้อาจไม่ใช่ของดี การมอบในลักษณะนี้ถือเป็นการดู

ถูกศักดิ์ศรีของสตรี เพราะของแพงอาจไม่ใช่อะไรที่คิดไว้ก็ได้ อิสลามจึงไม่กำหนดค่ามะฮัร แต่ได้มอบหมายให้กับความพร้อมของฝ่ายชายและความสบายใจของฝ่ายหญิง ซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของแต่ละสังคมที่แตกต่างกันไป

อัลกุรอานได้กล่าวถึงเรื่องราวในอดีตที่นะบีซุฮัยบ์ได้ยกลูกสาวให้แต่งงานกับนะบีมุซาโดยตั้งเงื่อนไขว่า ให้นะบีมุซาทำงานเป็นลูกจ้างเป็นเวลา 8 ปี เพื่อเป็นค่าตอบแทนในการแต่งงานในครั้งนี้ ซึ่ง นะบีมุซา ได้เพิ่มอีก 2 ปี รวมเป็น 10 ปี การทำงานโดยไม่คิดค่าจ้างในครั้งนี้ หากประเมินเป็นตัวเลขแล้วเป็นจำนวนที่มากมาย แต่ไม่ใช่เป็นหลักฐานเพื่อนำมาปฏิบัติ อย่างน้อยเพื่อเป็นบทเรียนว่าการกำหนดค่ามะฮัรระหว่างแหวนเหล็กเพียงหนึ่งวงหรือการสอนอัลกุรอาน กับการเป็นลูกจ้างเป็นระยะเวลาถึง 10 ปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติกันในสังคม และในแต่ละยุค แต่ละเหตุการณ์⁷

หลักการอิสลามข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในประเด็นค่ามะฮัรดังกล่าวซึ่งผู้วิจัยพบว่าในปัจจุบันสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดค่ามะฮัรของมุสลิม ในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีหลายด้านด้วยกัน เช่น ด้านสภาพพื้นที่ ด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพและด้านฐานะหรือตำแหน่งทางสังคม เป็นต้น ซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชากรส่วนใหญ่จะอาศัยเป็นชุมชนกึ่งเมือง ประกอบอาชีพ ฐานะ และตำแหน่งทางสังคมที่หลากหลาย เช่น รับราชการ พนักงานบริษัท เกษตรกร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อิมามมัสยิด ตลอดจนนักการเมืองท้องถิ่น เป็นต้น ประชากรตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ส่วนใหญ่สำเร็จ

⁷ มัสลัน มาหะมะ แต่งงานง่าย ชินายาก มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

การศึกษาที่หลากหลายเช่นกัน และหลายระดับ เช่น สำเร็จจากต่างประเทศ สถาบันอุดมศึกษา และสถาบันการศึกษาปอเนาะ เป็นต้น อีกทั้งค่านิยมประชากรในพื้นที่ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ยังมีการแข่งขันในลักษณะวัตถุนิยมค่อนข้างสูง ซึ่งทั้งหมดนี้มีความเกี่ยวข้องกับการกำหนดมะฮัรที่มีแนวโน้มสูงอีกด้วย

ดังนั้นจากประเด็นปัญหาและด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและเล็งเห็นความสำคัญจะศึกษาเรื่อง “มะฮัรตามกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา” ซึ่งผู้วิจัยมีความมุ่งหวังที่จะให้วิจัยเรื่องนี้ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการแก้ ปัญหา เรื่องมะฮัรดังกล่าวและส่งเสริมในการปฏิบัติเพื่อสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายอิสลามต่อไป

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ในการวิจัยเรื่อง “มะฮัรตามกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา” มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับมะฮัรในกฎหมายอิสลาม
2. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิม ในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิจัย
เอกสารและสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (Indepth Interview)

1.วิจัยเอกสาร: ผู้วิจัยรวบรวมอายุะฮ์ในคัมภีร์อัลกุรอานและอัลหะ
ดิษที่เกี่ยวข้องกับมะฮ์รตามหลักกฎหมายอิสลาม รวมถึงทัศนะของ
นักวิชาการอิสลามและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมะฮ์ร

ประเภทของเอกสารที่เลือก

1.1เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) มีดังนี้

- 1.คัมภีร์อัลกุรอาน และหนังสือตัฟซีร์อัลกุรอาน
- 2.หนังสืออัลหะดิษ
- 3.หนังสือต่างๆของบรรดานักวิชาการอิสลามที่เกี่ยวข้องกับ
มะฮ์ร

1.2 เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) มีดังนี้

1.เอกสาร วิทยานิพนธ์ วิจัย บทความ และวารสารที่เกี่ยวข้อง
กับมะฮ์รตามกฎหมายอิสลาม

2.หนังสือพจนานุกรมอธิบายศัพท์

2.สัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) โดยการเลือกสัมภาษณ์
ครอบครัวมุสลิมที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้วยี่สิบครอบครัวเพื่อให้
ได้มาซึ่งข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของมะฮ์ร
ผู้วิจัยจึงกำหนดครอบครัวประชากรดังต่อไปนี้

1.โต๊ะอีหม่ามตำบลลิดล

2. โต้ะบิลาลตำบลลิตล

3. โต้ะครูปอเนาะตำบลลิตล

4. ครูสอนศาสนาและสามัญโรงเรียนประที่ปวิททยา
ตำบลลิตล

5. ชาวบ้าน ตำบลลิตล

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีลักษณะร่วมคือลักษณะครอบครัวที่มี
บุตรสาวแต่งงานแล้วซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีดังต่อไปนี้

1. โต้ะอีหม่ามตำบลลิตล เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
(Purposive Sampling) จำนวนหนึ่งคน

2. โต้ะบิลาลตำบลลิตล เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive
Sampling) จำนวนหนึ่งคน

3. โต้ะครูปอเนาะตำบลลิตล เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
(Purposive Sampling) จำนวนสามคน

4. ครูสอนศาสนาและสามัญโรงเรียนประที่ปวิททยาตำบลลิตล เลือก
กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนห้าคน

5. ชาวบ้านตำบลลิตล เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive
Sampling) จำนวนสิบคน

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัย

1.1 ศึกษาเกี่ยวกับมะฮัรในกฎหมายอิสลาม

นิยามของมะฮัรในเชิงภาษา

คำว่า มะฮัรในเชิงภาษามาจากคำว่า (مهر المرأة) มะฮัระ รอ อัลมัรอะตะมะฮัรัน มีความหมายว่าการมอบและการจ่ายมะฮัร ให้แก่สตรี)

มะฮัรแปลว่า ค่าสมรส สำหรับพหุพจน์ของมะฮัร คือ มุฮูร การอ่านและการสะกดกริยาของมะฮัร

(مهر) เหมือนคำมะนะอะอา (منع) และนะเศาะเราะอะ (نصر) พยัญชนะตัวแรก ตัวที่สอง ตัวที่สามอ่านด้วยสะกดข้างบน คำว่า (أمهرا) หมายถึง จ่ายมะฮัรให้แก่สตรี (Al- abbadī, fairuz 1/318)

นิยามของมะฮัรในเชิงวิชาการ

ความหมายของมะฮัรในเชิงวิชาการ มะฮัรหมายถึง สิ่งที่ว่า ญิบ(จำเป็น)ด้วยสาเหตุการสมรสหรือการเสพเมถุนเนอร์โทษ(การร่วมประเวณีโดยสำคัญผิดตัว)หรือการมีเพศสัมพันธ์โดยบังคับ⁸

ดุสุกีย์ให้ความหมายของคำว่ามะฮัรว่า ทรัพย์สินที่ชาย จำเป็นต้องมอบให้แก่ภรรยาเพื่อเป็นการตอบแทนจากการเสพสุขขอ วยเพศของนาง⁹

เหตุผลในการการบัญญัติมะฮัร

อัลลอฮ์ ﷻ ได้บัญญัติการสมรส ทั้งได้ทั้งระเบียบการเพื่อเป็น องค์ประกอบและได้กำหนดเงื่อนไขเพื่อรองรับการสมรส นัก กฎหมายอิสลามได้ให้การสมรสเริ่มต้นด้วยสำนวนเฉพาะแล้วตาม

⁸ อิบน์ มัสนูร ลีซานุ้ลอะรอบีย , ดารุศศอดิร, เบรุต 1995 เล่ม13 , หน้า202

⁹ อัลร็อฟอี , อัลอะชีร ชะเราะฮฺ อัลวะญีร ดารุลญุมฮูรอะลามียะฮฺ เบรุต 997 หน้า 8 หน้า229

ด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆของการสมรส ส่วนหนึ่งของกฎเกณฑ์เหล่านั้นคือมะฮัรเป็นกฎเกณฑ์ของสัญญาสมรสอัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดให้มะฮัรเป็นหน้าที่ของสามีในการแสวงหาความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์กับภรรยา ทั้งมีการบัญญัติให้ชายต้องจ่ายมะฮัรให้กับหญิงทั้งในอัลกุรอานและอัลหะดีษ และมีการห้ามผู้ปกครองยึดเอามะฮัรของลูกมาเป็นกรรมสิทธิ์ตัวเอง เพราะบุตรสาวนั้นไม่ใช่สินค้ำที่จะมาซื้อขายและแลกเปลี่ยน แต่ทว่านางคือผู้ส่งส่งและมีเกียรติยิ่ง ซึ่งนางคือความไว้วางใจ(อามานะฮฺ)ที่สามีจะต้องปกป้องรักษา ดังนั้นเมื่อผู้ชายต้องการแสวงหาความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง และแสวงหาผลประโยชน์จากนางในการใช้ชีวิตร่วมกัน อิสลามได้บัญญัติกฎหมายเฉพาะกับชายโดยการให้ผู้ชายมอบมะฮัรให้กับหญิงที่ตนได้สมรส เพื่อเป็นการแสดงถึงความจริงใจในความต้องการของชายที่มีต่อหญิง ดังอัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดมะฮัรกับท่านนบีอาดัมขณะที่ท่านต้องการเข้าใกล้นางหะวอา โดยมาลาอิกะฮ์ได้กล่าวกับนบีอาดัมว่า "โอ้ออาดัมท่านจงออกห่างจากนางจนกว่าจะได้มอบมะฮัรให้แก่นาง"แบบ อย่างดังกล่าวบ่งบอกว่าภรรยาคือผู้เป็นเจ้าของมะฮัรอย่างสมศักดิ์ศรี และเป็นการให้เกียรติซึ่งกันและกันในทุกยุคทุกสมัย¹⁰

ในบทบัญญัติของอิสลามย่อมมีเหตุผลเสมอ ไม่ว่าอิสลามจะมีการบัญญัติเรื่องใดก็ตามมะฮัรก็เช่น เดียวกัน อัซซุหัยลิกกล่าวว่าเหตุผลในการบัญญัติมะฮัรนั้นเป็นการเปิดเผยความต้องการอย่างจริงใจของฝ่ายชายในการสมรสและการใช้ชีวิตฉันท์สามีภรรยา เป็นการยกย่องและให้เกียรติแก่หญิง เป็นจุดเริ่มต้นของรากฐานแห่งการดำเนินชีวิตคู่อย่างสมเกียรติ เพื่อให้ความตั้งใจในการดำเนินชีวิตคู่ นั้นสมบูรณ์และเป็นการสมรสที่มั่นคง และเพื่อฝ่าย

¹⁰ อัลฮัรบีนี, มุฮนี อัลมุห์ตาญญ์ ซาเราะฮ์ อัลมันฮัจญ์ ดารุลกุฎุลอิสลามียะฮ์ เบรุต 1975 .เล่ม3,

หญิงจะได้เตรียมตัวในสิ่งที่จำเป็นจากเครื่องแต่งการและค่าใช้จ่ายอื่นๆในการสมรส¹¹

อิสลามได้บัญญัติมะฮัรไม่ใช่เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างตัวผู้เป็นภริยากับสิ่งที่มีค่าของสามี แต่มะฮัรคือเกียรติแห่งความดีที่สูงส่งของหญิง ท่านบูรฮานุดดีนได้กล่าวว่า อิสลามได้บัญญัติมะฮัรเพื่อให้เกิดความมีเกียรติแห่งการสมรสไม่ใช่บัญญัติมะฮัรเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเสมือนกับราคาสินค้าจากการซื้อขายหรือเป็นค่าจ้างจากการว่าจ้างเพราะหากเป็นเช่นนั้นแล้วจำเป็นจะต้องระบุมะฮัรก่อนสัญญาสมรสแต่สัญญาสมรสนั้นต้องใช้ได้โดยไม่ต้องระบุมะฮัรในขณะที่ทำสัญญาสมรส¹²

สรรพสิ่งทั้งหลายในโลกที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างมาล้วนแต่มีความสำคัญและค่าในตัวมันเอง ไม่ว่าสิ่งนั้นจะมีความแข็งแกร่งหรือมีความอ่อนโยน ผู้ชายและผู้หญิงก็เช่นเดียวกันทั้งสองมีความสำคัญและมีค่าที่แตกต่างกัน ถ้ามองถึงสภาพทั่วไปแล้ว ชายน่าจะใช้กำลังและแข็งแกร่งที่มีอยู่ บังคับและขู่เข็ญเพื่อให้ได้นางมาครอบครอง แต่ด้วยความอ่อนโยนความมีค่าในตัวหญิง จึงทำให้ชายต้องจำยอมที่จะต้องสรรหาและสละในสิ่งที่มีค่าเพื่อแลกกับตัวนาง สิ่งนั้นคือมะฮัรที่อิสลามได้กำหนดให้กับชายต้องมอบให้กับหญิงที่เขาสมรส อิสลามได้กำหนดมะฮัรตามสภาพที่เป็นจริงและถูกต้อง ซึ่งเป็นที่ยอมรับของมนุษย์ทั้งโลก เป็นการเป็นความและรักษาปกป้องสิทธิซึ่งกันและกัน

11 อับดุลฮะยีลี ฟิกฮุลอิสลามีย์ อะอะดีลละตุยฺ ดารุลฟิกริ้ ตามัสกัศ 1989 หน้า 253

12 บูรฮานุดดีน ฮีดาเยซุ ซ้าเราะ บิดาเยตุลมุบตะดี อัลอะมีรรอตุลกูบรา ฮียีปต์ 1315 เล่ม 2 หน้า 434-435

บทบัญญัติของมะฮัร

มะฮัรเป็นสิ่งที่วาญิบฝ่ายชายต้องจ่ายให้ฝ่ายหญิง เป็นมติดอกจันท์ของนักกฎหมายอิสลาม โดยไม่มีผู้ใดคัดค้าน¹³ อิบนุกุดตามะฮัร กล่าวว่าอิสลามได้กำหนดมะฮัรเป็นสิ่งที่วาญิบในทุกครั้งที่การทำสัญญาสมรสโดยสามีต้องจ่ายให้แก่ภรรยา แต่ทว่าการระบุมะฮัรในขณะที่ทำสัญญาสมรสนั้นไม่ได้เป็นเงื่อนไขในการที่จะทำให้สัญญาสมรสนั้นถูกต้องใช้ได้¹⁴ ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ﷻ ว่า

(لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمْ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً)

(البقرة: 236)

ความว่า “ไม่มีบาปใดๆแก่พวกเจ้า ถ้าหากหย่าหญิง โดยที่พวกเจ้ายังมีได้แต่จะต้องพวกนางหรือได้กำหนดมะฮัรใดๆแก่พวกนาง”

อัลลอฮ์ﷻ ได้ยกบาปจากการหย่าในการสมรสที่ไม่ได้ระบุมะฮัร การหย่าหญิงจะไม่เกิดขึ้นเว้นแต่ในกรณีที่สัญญามีความถูกต้องสมบูรณ์เท่านั้น ดังนั้นการสมรสโดยไม่ระบุมะฮัรถือว่าใช้ได้ แต่ตามที่กล่าวมาแล้วว่า มะฮัรเป็นสิ่งที่วาญิบสามีต้องจ่ายให้แก่ภรรยาอันเป็นผลของสัญญาสมรส หากไม่ได้ระบุมะฮัรในสัญญาสมรส ก็เป็นหน้าที่ของสามีที่ต้องจ่ายมะฮัรมิซัล เพราะการสมรสจะไม่มีมะฮัรไม่ได้ ดังตรัสของอัลลอฮ์ﷻ ว่า

(وَأَجَلَ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً)

¹³ อัลนาวาวี อัลมััจญ์มูอฺ ชัรฮุลมัซฮับ 1996 เล่ม 18 หน้า 4

¹⁴ อิบนุกุดตามะฮัร อัลมุขนิ มั้กตะบาตุลมานาร ฮียีปต์ 1367 หน้า 712

(النساء: 24)

ความว่า “และได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้าที่นอกเหนือจากนั้นในการที่พวกเจ้าจะแสวงหามาด้วยทรัพย์สินของพวกเจ้าในฐานะเป็นผู้สมรส มิใช่ในฐานะผู้ล่วงประเวณี ดังนั้นหญิงใดที่พวกเจ้าเสพสุขด้วยนางจากบรรดาหญิงเหล่านั้น ก็จงให้แก่พวกนางซึ่งสินตอบแทนแก่พวกนาง

ผู้มีสิทธิในค่ามะฮัร

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับค่ามะฮัร มะฮัรเป็นสิทธิของสตรี ฉะนั้นค่ามะฮัรจึงเป็นสิทธิของนางโดยไม่มีใครมีสิทธิร่วมกับนาง นางจึงมีสิทธิครอบครองค่ามะฮัรแต่เพียงผู้เดียว¹⁵

มะฮัรเป็นสิทธิของภรรยาคนเดียว โดยไม่มีใครมีสิทธิในมะฮัรนั้น มะฮัรเป็นสิ่งที่นางจะเอาไปใช้ในสิ่งที่จำเป็นที่นางจะเอาไปใช้ในสิ่งที่เป็นการต้องการของนาง¹⁶

อัลลอฮ์ทรงตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

(وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً)

(النساء: 4)

ความว่า “และพวกเจ้าจงให้แก่บรรดาหญิงซึ่งมะฮัรของนาง ด้วยความเต็มใจ”

¹⁵ อัล ซัรบีนี มุขนี อัลมุห์ตาดญ์ ซาเราะฮ์อัลมันฮัจญ์ ดารุลกุฎบุลอิสลามียะฮ์ เบรุต 1975 หน้า 226

¹⁶ อับดุลการีมชัยดาน อัลมุฟชีซิด ฟิ อะหฺกามิลมัวอะฮ์ มุสตีลาตุรริสาละฮ์ เบรุต 1993 เล่ม 7 หน้า 52

การกำหนดอัตรามะฮัร

นิติศาสตร์อิสลามได้กำหนดขอบเขตของความน้อยและความมากของมะฮัรเอาไว้ เพราะมนุษย์นั้นแตกต่างกันในของความรวย ความยากจน และแตกต่างกันในเรื่องของความกว้างขวางและคับแคบของแต่ละชนบทรรมนิยมประเพณีในการปฏิบัติ ดังนั้นนิติศาสตร์อิสลามจึงปล่อยเอาไว้อย่างกว้างๆเพื่อปล่อยโอกาสให้แต่ละคนไปตามความสามารถของพวกเขาและตามสภาพของพวกเขา และประเพณีปฏิบัติของพวกเขา ตัวอย่างที่ด้มาในเรื่องนี้ระบุว่าไม่มีการวางเงื่อนไขในมะฮัรนอกจากว่าสิ่งหนึ่งที่มีค่า โดยไม่ต้องพิจารณาถึงความมากหรือน้อย ดังนั้นจึงอนุญาตให้แม้จะเป็นแหวนที่ทำด้วยเหล็กสักวงหนึ่งหรืออินทผาลัมหนึ่งถ้วย หรือด้วยสอนคัมภีร์ของอัลลอฮ์ หรือสิ่งทีคล้ายๆกัน ทั้งนี้เมื่อทั้งสองฝ่ายได้ยินยอมหรือพอใจ¹⁷

อัตราต่ำสุดของมะฮัร

นักกฎหมายอิสลามได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับอัตราต่ำสุดของมะฮัรห้าทัศนะดังนี้

1. ทัศนะมัซฮับฮะนะฟียกกล่าวว่า มะฮัรที่น้อยที่สุดนั้นคือ สิบดิรฮัม¹⁸
2. ทัศนะมัซฮับมาลิกียกกล่าวว่า มะฮัรที่น้อยที่สุดนั้นคือ สามดิรฮัมหรือ หนึ่งส่วนสี่ดีนาร์หรือที่เหมือนกับทั้งสอง จากสิ่งทีสามารถตี

¹⁷ สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ ฟิสิกส์ชุมชนะฮ์ จีระฮ์การพิมพ์ กรุงเทพฯ 2525 เล่ม 3 หน้า 214

¹⁸ เซากานี นัยลุลเอาฏอร มุศฎอฟาอัลฮิลลิล ม.ปพพ อียิปต์ ม.ป.ป เล่ม 6 หน้า 167

ราคาได้จากสิ่งของต่างๆหรือทุกสิ่งทีสะอาดไม่เป็นสิ่งที่สกปรกในด้านกฎหมายอิสลามถือว่าเป็นสิ่งมีค่าจากสิ่งของต่างๆหรือสิ่งหาหิรมทรัพย์ หรือสิ่งหาหิรมทรัพย์ที่กฎหมายถือว่าใช้ประโยชน์ได้ ไม่ใช่เครื่องดนตรี หรือเป็นสิ่งที่สามารถจะรับมอบให้กับภริยาได้ มีลักษณะ ชนิต และจำนวนที่ชัดเจน

3. ทศนะมัชฮับซาฟีอีห์ และหัมบะลีย์ ได้กล่าวว่า ทุกสิ่งทีถูกเรียกว่าทรัพย์สิน หรือทุกสิ่งทีสามารถตีราคาด้วยทรัพย์สินได้ ถือว่าใช้เป็นมะฮัรได้ เมื่อทั้งสองฝ่ายมีความพึงพอใจ¹⁹

4. ท่านอิบนุฮิซาม กล่าวว่าทุกสิ่งทุกอย่างทีเป็นสิ่งของใช้เป็นมะฮัรได้ ถึงแม้จะเป็นเมล็ดงาก็ตาม²⁰

5. ทุกสิ่งทีมีราคาใช้เป็นมะฮัรได้ไม่ว่าจะมีราคาด้วยตัวของมันเองหรือสิ่งมีราคาทีมีลักษณะเดียวกัน²¹

ไม่มีการกำหนดอัตรามะฮัรสูงสุดของมะฮัร

นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกันในการกำหนดอัตรามะฮัรต่ำสุดของมะฮัร แต่ไม่มีความขัดแย้งกันในการกำหนดอัตราสูงสุดของมะฮัร ดังนั้นอัตรามะฮัรจำนวนเท่าไรก็ได้ทีคู่สามีภริยามีความพึงพอใจ อิบนุกุดามะฮุกกล่าวว่า สำหรับอัตราสูงสุดของมะฮัรนั้นไม่มีการกำหนดโดยมติเอกฉันท์ของนักกฎหมายอิสลาม²²

¹⁹ อัลนะวาเวีย อัลมััจญ์มูอ์ ชัรฮุลมัชฮับ 1996 หน้า482

²⁰ อิบนุฮิซาม มุหฺลีย์ อัลนัศรฺ วัลเซากี เบรุต ม.ป.ป เล่ม 15 หน้า 1687

²¹ อิลนุ กัยยิม ซาดัดมูอาส ฟี ฮุกูม คัยรูลอียาด อัลบานี ซิลฮิลลี ฮียีปต์ 1950 หน้า 178

²² อิบนุกุดามะฮุก อัลมุฆนี มัฏตะบาตุลมานาร ฮียีปต์ 1367 หน้า 681

1.2สภาพและปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิม ใน ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

จากการศึกษาเรื่อง มะฮัรตามกฎหมายอิสลาม สภาพและ ปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัด ยะลา ผู้วิจัยได้

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยเลือกสัมภาษณ์ ครอบครัวมุสลิมที่มีบุตรสาวแล้ว ยี่สิบครอบครัว เพื่อให้ได้มาซึ่ง ข้อมูล

หรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ สภาพและปัญหามะฮัรการปฏิบัติใช้จริง ในสังคม ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา สรุปผลการวิจัยดังนี้

1.ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัร ส่วนใหญ่แล้ว ครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้ว มีความรู้ความเข้าใจใน ความหมายของมะฮัรตามบทบัญญัติในกฎหมายอิสลามพอสมควร สามารถบอกความหมายของมะฮัร สิทธิการเรียกมะฮัรร่วมกับการ กำหนดสิ่งที่สามารถมากำหนดเป็นมะฮัรได้

2.ด้านผู้ที่มีบทบาทและสิทธิในการกำหนดมะฮัร ส่วนใหญ่แล้ว ครอบครัวที่มีบุตรสาวที่แต่งงานแล้ว สามารถที่จะอธิบายและ เข้าใจในบทบาทและสิทธิของตัวบุคคลในการกำหนดมะฮัร รวมถึงอำนาจการครอบครองมะฮัร

3.ด้านสภาพและปัญหาในการกำหนดมะฮัร ส่วนใหญ่แล้ว ครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้ว สามารถมองเห็นสภาพและ ปัญหา และอธิบายสภาพที่เป็นจริงในสังคม ที่มีผลต่อการนำไปใช้ จริงในการกำหนดมะฮัร โดยจะอธิบาย ถึงสังคมปัจจุบันการ กำหนดมะฮัรจะมีแนวโน้มขึ้นสูงโดยใช้การศึกษา ฐานะฝ่าย

ผู้หญิงและตำแหน่งทางสังคมของฝ่ายหญิงเป็นที่ตั้ง ส่งผลให้เกิดปัญหาการแต่งงานช้าลงในหมู่หนุ่มสาว เกิดปัญหาหนี้สินหลังแต่งงาน สืบเนื่องจากมะฮัรสูง มีการหนีไปแต่งงาน หรือไม่ก็อยู่แบบไม่แต่งงาน เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้มีผลต่อครอบครัวและสังคมต่อไป

2.อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้สัมภาษณ์เกี่ยวกับมะฮัรตามกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิมตำบลลิตล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่าไม่สอดคล้องตามกฎหมายอิสลาม โดยกฎหมายอิสลามแล้ว กำหนดไว้ว่า

1.มะฮัรคือทรัพย์สินค่าสมรสที่ชายต้องการชำระให้แก่สตรีอันเนื่องมาจากการสมรส จากการศึกษาพบว่า ครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้ว จะเรียกค่ามะฮัรเป็นเงินตรา โดยจะระบุค่ามะฮัรเป็นเงิน และทรัพย์สินที่มีค่าเช่น ทองรูปพรรณ ที่ดิน เป็นต้น

2.มะฮัรเป็นสิทธิของภรรยาเพียงผู้เดียวเท่านั้น จากการศึกษาพบว่า มะฮัรที่ฝ่ายชายมอบให้ฝ่ายหญิงในการสมรส ฝ่ายหญิงเป็นผู้ครอบครองในมะฮัรทั้งหมด แต่จะมีบ้างที่ภรรยาจะมอบให้กับบิดามารดา เพื่อเป็นการตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการจัดพิธีการสมรส

3. การกำหนดค่ามะฮัรตามกฎหมายอิสลามไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับความสามารถของสามี และให้คำนึงถึงความเหมาะสม ความบารอเกาะฮ์ที่เป็นอีกมะฮัรหลังจากที่ได้แต่งงานแล้ว จากการศึกษาครั้งนี้ การกำหนดมะฮัรในตำบลลิลิตล อำเภอมือเมือง จังหวัดยะลา มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยใช้สภาพของฝ่ายหญิงเป็นที่ตั้ง เช่น มีการกำหนดมะฮัรตามการศึกษา ฐานะ หน้าที่การงานของฝ่ายหญิง และตำแหน่งทางสังคมของครอบครัวฝ่ายหญิงเป็นตัวกำหนดค่ามะฮัร ซึ่งมีผลต่อความสามารถของฝ่ายชายในการหามะฮัร ทำให้หนุ่มสาวแต่งงานกันช้าลง มีหนี้สินที่เกิดจากมะฮัรตามมาหลังแต่งงาน และมีการแต่งงานที่ไม่ผ่านจากการยินยอมของครอบครัวมากขึ้น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การกำหนดอัตรามะฮัรไม่ควรให้มีอัตราที่สูงเกินไป และให้เหมาะสมด้วยกันทั้งสองฝ่าย ตลอดจนไม่ควรกำหนดอัตรามะฮัรตามกระแสของสังคม ทั้งนี้เพื่อที่จะส่งเสริมให้ทั้งสองฝ่ายได้มีการแต่งงานและอยู่ด้วยกันในชีวิตคู่อย่างมีความสุขแนะนำควรคำนึงถึง

1. ให้คำนึงถึงความรักของฝ่ายชายและฝ่ายหญิง
2. ให้คำนึงถึงสภาพของฝ่ายชาย

3. ให้คำนึงถึงความบาราเกาะห์และอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

สมาคมศิษย์เก่าอาหรับแห่งประเทศไทย 2542 พระหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย.

อัลมะดีนะฮ์ : ศูนย์กษัตริ์พะฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.

มัสลัน มาหะมะ. แต่งงานง่าย ซินายาก. มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา.

อิสมาแอ อาลี 2545 กฎหมายอิสลามเบื้องต้น วิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาลัยเขตปัตตานี.

อรุณ บุญชม. ม.ป.ป อัลฟีกฮ์ (นิติศาสตร์อิสลาม) เล่ม 4 กรุงเทพฯ: ส.วงศ์เสงี่ยม.

al-Dādir Abū al-Baroqah . 1392. Shar al-Saqhir Eqypt Dar al-maā-rif.

al-Dusuqi Samsudin bin Muhammad. 1998. Hashiah al-Dusuqiah al-Sharal. Kabir.Egypt Dar al-maa-rif.

Ibnū Kuddāmah .1367 . Al – mughny Egypt Maqtabatul manār.

Muhammad Ibnu Ali shukany. Nailu al-awtar . Egypt al-Nāwāwi. 1996. Al-Mujmusharmuhazab. Bierut : Dar-fikir.

Sayyid Qutub. 1917. Fī Zilal al-qurān . Dār al shuq.

al-Shafie. 1973. Al-um. Bierut Dar-Ma'aarif.

หนังสือที่แปล

ยูซุฟ ก้อรฎอวี. หะลาลและหะรอมในอิสลาม พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสืออิสลามกรุงเทพฯ.

วิทยานิพนธ์

ยะโกบ เสมอภพ. 2549. การศึกษาบทบัญญัติกฎหมายอิสลามและการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับมะฮัรกรณี ศึกษา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มะลึกรี กาเจ. 2548. ศึกษาเปรียบเทียบมะฮัรในกฎหมายอิสลามตามทัศนะมัซฮับทั้งสี่. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

